

16

~~16~~

1-2

36319, II, C, e.

~~III, IX~~
IX

237
238 2x
240 2x

XX

X

277 916/2

I/

DĚLA
STANKA VRAZA.

Drugi dio.

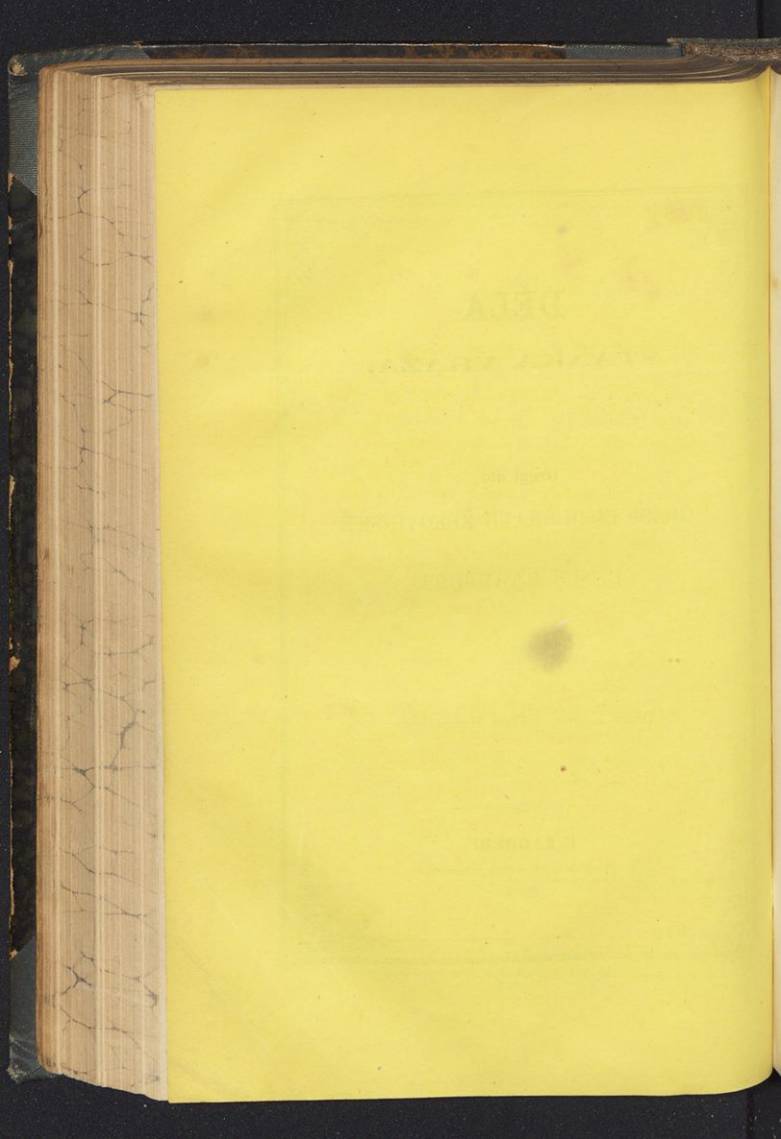
GLASI IZ DUBRAVE ŽEROVINSKE
i
GUSLE I TAMBURA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.

Brzotiskom Dragutina Albrechta.

1864.

DE LA
STANCA VIANA
1801
C. XAVIER
1801

DELA

STANKA VRAZA.

Drugi dio.

GLASI IZ DUBRAVE ŽEROVINSKE.

i
GUSLE I TAMBURA.

Izdaje Matica ilirska.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.

1864.

GLASI

IZ DUBRAVE

ŽEROVINSKE.

POVĚSTICE

od

STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.

1864.

Въ умѣ моемъ минувши лета
Часъ отъ часу темный, темный;
Но заронилась пѣсня эта
Глубоко въ памяти моеѣ.

Puſkin.

POSESTRIMI

DRAGOJLI.

POSVETA.

Ležah kô rob tvrdo svezan,
Goječ samo jednu želju,
Jer povali na postelju
Jadna mene zla bolëzan.

Stadoh vâpit s tugom mnogom :
„Gdë si sestro? ah priskoči,
Te mi sklopi rukom ôči:
Ja umirem . . . Anko! . . . s Bogom!“

Al nje nebi do uzglavlja,
Razstavljaše medjaš n a j u,
Te izručih vās u vaju
Opeta se snu bez zdravlja.

Pristupiše mečte plahe —
Kô jeseni lištje šume,
Čudan oganj noseć u me,
Oko duše grozne strahe.

Pa kroz sanak viděh jadan
Gdě ja brodih val bez čuna,
Města projdoh groze puna,
Gdě hodjaše lav nevladan.

Tu nasrne na me smělo
Běsneć, prěteć ah! neznano,
Kao pod mačem — napadano
Da uzdrkta moje tělo.

Al se u taj čas ujavi
(Neznam odkud) sestra mila,
Pa odgoni sva strašila,
Vas od duše san nezdravi.

Te mi utre blagom rukom
Izmučeno, znojno čelo,
Nudeć drugom hladno jělo,
Da mi digne oganj s mukom.

„Odkud, Anko?“ — ja zapita',
„Šta te tako brzo doni?
Te ti meni bol ukloni
I vidjenja grozovita.“

„„O moj brate, ozdravio!
Mene sinoć jad obuze,
Stadch sluteć ronit suze,
Što si se ti razbolio.“

„Tim zamolih višnjeg Boga,
Da mi milost tu udili ;
Da se duša mâ odkrili
K tebi těšit jada tvoga.

„Višnji směrnú molbu začu ;
Pa na krilma od ljubezni
Šlje ju k tebi, u bolězni
Da te těši i u plaču.“

Tako sbori sestra Anka ;
A ja hvaleć višnjem Bogu,
Stadoh ronit suzu mnogu,
S koje prenuh svitom danka.

Raztvorivši oči jadne,
Smotrih gdě si ti, Dragojla,
Rukom obraz moj hladila
Nudeć drugom jela hladně.

Odtli z nadem, posestrima!
Da si duša sestře moje,
Kû mi nebo poslalo je,
Da utěhu moja ima.

Rekši s Bogom kući rodnoj,
Došad k bratji za granicu,
Da imade uzdanicu —
Tu na stazi prem zahodnoj.

Zato ovaj dar donosim,
Kojeg glava s srcem rodi,
Tvojem umu da ugodí —
S ovom željom — tebe prosim:

Mnoge ti još porodila
Sinke směle, ćerce krotke,
Domorodce, domorodke,
Kojimi se ponosila!

Te ti stat će vĕk na glavi
Vĕnac Česti, vĕnac Sreće,
Ostavit te Slava neće,
Kao što ti je neostavi.

U Ljubljani na Gjurgjev dan 1841.

Kazalo.

	Strana.
Posveta	VII
B a l a d e.	
Raznost prolětja	3
Prsten	4
Kratka sreća	6
Svakdan	7
Lovac	9
Srdjba	11
Bělana	13
Nenadani	14
Nepozvani	20
Grlice	22
Bura	27
Věra i nevěra	30
Romantični konac	32
Lěpa Vida	36
Jagode	40
Děvojka	42
Sivi golub	46
Osveta	48
Sablja i ruka	51
Stana i Marko	52
Fredrik i Verunika :	
1. Sužanka	56
2. Vitez Fredrik	60
3. Čudni goso	62

	Strana.
R o m a n c e .	
Savět	71
Sužanj	72
Junak Hranilović	74
Zora i Bogdan :	
1. Sanak	82
2. Oproštaj	84
3. Bojak	88
4. Prosioci	89
5. Poslušnost	90
6. Věra	93
Izjasnjenje	99
Několiko řečíh	124

HALADE

ROMANES

Sa. 26	71
Sa. 27	72
Sa. 28	73
Sa. 29	74
Sa. 30	75
Sa. 31	76
Sa. 32	77
Sa. 33	78
Sa. 34	79
Sa. 35	80
Sa. 36	81
Sa. 37	82
Sa. 38	83
Sa. 39	84
Sa. 40	85
Sa. 41	86
Sa. 42	87
Sa. 43	88
Sa. 44	89
Sa. 45	90
Sa. 46	91
Sa. 47	92
Sa. 48	93
Sa. 49	94
Sa. 50	95
Sa. 51	96
Sa. 52	97
Sa. 53	98
Sa. 54	99
Sa. 55	100
Sa. 56	101
Sa. 57	102
Sa. 58	103
Sa. 59	104
Sa. 60	105
Sa. 61	106
Sa. 62	107
Sa. 63	108
Sa. 64	109
Sa. 65	110
Sa. 66	111
Sa. 67	112
Sa. 68	113
Sa. 69	114
Sa. 70	115
Sa. 71	116
Sa. 72	117
Sa. 73	118
Sa. 74	119
Sa. 75	120
Sa. 76	121
Sa. 77	122
Sa. 78	123
Sa. 79	124
Sa. 80	125
Sa. 81	126
Sa. 82	127
Sa. 83	128
Sa. 84	129
Sa. 85	130
Sa. 86	131
Sa. 87	132
Sa. 88	133
Sa. 89	134
Sa. 90	135
Sa. 91	136
Sa. 92	137
Sa. 93	138
Sa. 94	139
Sa. 95	140
Sa. 96	141
Sa. 97	142
Sa. 98	143
Sa. 99	144
Sa. 100	145

Razucel protip.

Po pialnah teplo krala
Jug prastih i krala

BALADE.

Slavuj namu kraljicu
Sada kralju, sada mla
Sraz, jen gunk i sira

II

Po pialnah teplo krala
Jug prastih i krala
Po dolmah Verna mila
Sina veka i sira

Uvajet je slavuj ml
Taku gde verna
Jenak spava i gunk
Nad njim piala duka

BALADE

Raznost prolétja.

I.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

U dubravi grle guče,
Slavuj milost pripěva. —
Sada šaptju, sada muče
Stravljen junak i děva.

II.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

Uhvatjen je slavuj mili,
Tužno guči grlica; —
Junak spava u gomili,
Nad njom plače děvica.

III.

Po planinah topla krila
Jug prostire i kretje;
Po dolinah Vesna mila
Slaže zelen i cvětje.

Nij' slavuja, nij' grlice,
Oba lovac zatvori; —
Pored stoje dvě grobnice, —
Jad i děvü umori.

P r s t e n .

Svanu danak bíli,
Već zvonar zazvoni;
Tica glas nemili
U běli grad doni:

Čuješ, gospo mila!
Šta ti kažem sada:
Ja sam tamo bila,
Gdě sunce zapada.

Vrag uz vraga spava,
Karo brat uz brata ;
Jer jih više slava
U kolo nehvata.

Znaj bo : jučer veče
Vojska vojsku smrvi,
Da još danas teče
Potok težke krvi.

Tamo i tvoj vojno
Pogibe hrvajuć,
U smrti dostojno
Tebe spominjajuć.

Evo prsten zlati,
Što mi ga (kad s muke
Poče izdisati)
Da s krvave ruke.

Misli na njegovu
Ljubav svako vrîme,
Koj u krajnom slovu
Zvaše tvoje ime.

Gospa prsten gledi,
Biljeg upoznade ;

Lice joj zablědi,
Tělo na tle pade.

Trikrat kule grada
Još obleti tica;
Ali na tlěh mlada
Osta gospojica.

Trikrat još zapoja;
Al zahman se trudi,
Jerbo se gospoja
Više neprobudi.

Kratka sreća.

Děva s dragim šeta
Puna mislih sretni',
Rukujuć kroz evětni
Divni djulistan.

Junak mlad joj gleda
U zěnice jasne,
Gladi lica — krasne
Kano tulipan

Čim priniknu k ustam,
Oglasi se zvono ;
Ode, ah! siono
Děve sretni san.

Zvono děvü zvaše
U crkvu na horu ;
Junaku na moru
Svanu krajni dan.

S v a k d a n.

Majka kara,
Ćerci prigovara ;
A ćerca Milica
Mučë gleda nica.

Draga ćeri !
Srce, nezamëri,
Nisi opet danas
Dost naprela za nas.

Te od toga,
Šta je gotovoga,

Malo bit će prida;
Jer se strašno kida.

Znam ja dobro,
Opet krasni pobro
Da uza te staše,
Lice čelivaše.

Majka kara,
Ćerci prigovara;
A ćerca Milica
Muče gleda nica.

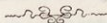
Istina je
(Milica priznaje),
Gdē se lice ljubi,
Tanki konac gubi.

Odreći ću
Ja gospodičiću,
Da mene opeta
Neljubi, nesmeta.

Tako kaza
Gnjevnoga obraza;
Al jedna uz toga
Nij' molila Boga.

Eno dojde. . .
Děva tvoj gnjev? — projde.?
Gospodičić ljubi,
Opet konac gubi.

Majka kara,
Svakdan prigovara;
A ćerca Milica
Svakdan gleda nica.

L o v a c.

Bez listja je dubrava,
Gora gola kô glava,
Vlas posljednji kojoj spade:
Po dubravi zvuči rog,
Od kopovah laj žestok
Puni njive i livade.

Mladi junak lov lovi
Sa brzimi hrtovi —
U mēsecu listopadu:

Od rosice jutrne
Slědi zece i srne,
Za odolět srecu mladu.

Bez listja je dubrava,
Gora gola kô glava,
Vlas posljednji kojoj spade ;
Al sve šuti krug i krug. . .
Gdě si lovče? Dodj' u lug,
Dodj' na njive i livade.

Prašan visi s stěne rog,
Gine hrtom brzost nòg ;
Nij' već lovnje briga lovcu ;
Njega zove mio večer,
On slědi lěpšu zvěr ;
Jer on slědi svû ljubovcu.

Srdjba.

—
—
Posestrimi M**

Sinoć jeste zima bila,
Danas hlad od juga, —
Sinoć sam se razsrdila
Na svojega druga.

Ja se zakleh nevesela:
Već mu neotvarat;
A on: prije danka běla
Sa mnom razgovarat.

Tek što izručih dušu Bogu,
Pa legoh spavati;
Začuh jednom topot nogu'
I jauk kraj vrati'.

„Tko je božji u toj kući?
Ah brzo otvori!
Znoj po hrbtu zimni vrući
Bije me i mori.

Bogom bratjo, nemojte me
Ubit, pustahije! . . .

Po meni je ovo vrēme,
Krv se s boka lije.“

Šta ću jadna? Bože mili!

S straha drktje noga, . . .
Ubit će ga u toj sili. . .
A moli za Boga.

Stanuh, metnuh zobun na se,

Otvorih što brže: . . .
Eto smējuć na sve glase
O vrat mi se vrže.

Tek po ustjuh spoznah druga,

Iz kojih žar piri. . .
Dadoh ruku. (šta će tuga?)
Pa se š njim pomiri’.

Čuješ, dušo posestrimo!

Nemoj se srdēti;
Jer će srdjba proći mimo —
Ko magla po lēti.

B ě l a n a.

Platno si běli za rana
Kraj vode mlada Bělana.

Na vodu aj! se nadvođi,
Zagledne sebe u vodi:

Mili i dragi moj Bože!
Jeda šta lěpše bit može?

Oči se sjaju iz vode —
Kô zvězde kada izhode.

Lica se sjaju iz vode —
Kô ruže cvětom kad rode.

Usta se sjaju iz vode —
Kô lěti zrele jagode.

Aj da je věnac još k tomu,
Bila bi snaša u domu.

A junak loveć u šumi,
Bělanu dobro razumi.

Ostraga mučè pristane,
Poljubi lice mladjane.

Ljubi, te ljubi bez broja,
„Ti moja“—šaptuè—„vèk moja!“

Dojde ti sveta nedèlja,
Ala ti lèpa veselja!

Jer junak vodi vèčanu,
Iz crkve kući Bèlanu.

N e n a d a n i .

Tetični Rezi K. Muropoljanki.

Lèpo ti je Mursko polje:

Sve njiva do njive;—

Tamo žanju dobre volje

Dèkle ljubeznive.

Da su vedre, bistre, tanke,

Nedvoji se o tom;

Jer su znate svud Poljanke

Divnom svom lèpotom.

Za domaća momka draga
Krotke su grlice,
Ma za strana i nedraga
Plahe kô vlasice.

Nu svaku je nadvisila
Ćerca Jurinčeva,
Sve lěpotom nadćinila
Reza, draga děva.

Da ju vidiš, ruke svoje
Kako radeć kretje,
Mislio bi: Čela to je,
Kâ po cvětju letje.

Da ju vidiš sred večera,
Kad pěva pěsmicu,
Ti bi reko: Od jezera
Čuo sam dĕklicu.

I ta lica rujnobila,
Oči s ognjem smĕlim,
Prisego bi: Nju j' rodila
Zora s dankom bĕlim.

Do konca smo baš dožele,
Mile drugarice!
Nebi li si u hlad sēle,
U hlad od lipice?

Znam, da svaku zabolēle
Već pri laktu ruke,
Zašto snopov ima vele;
Vele š njimi muke.

Ti pa za nas, dragi brate,
Pod gabar potrči,
Te vodice studenate
Donesi u vrči.

Reza veli: bratac ode
Na studenac lēpi,
Da donese hladne vode,
Te dēkle okrēpi.

Za tim hitre igre staše
Igrat družba višta,
Jedna drugoj pripēvaše
Nepraštajuć ništa.

Reza oči prem ljubezne
Krenu put ravnine,

Za kojom joj srce čezne,
I želja nemine.

Srce igra, skače, bije
K nędrom bez pokoja,
Te da milu bunu skrije,
Ovako zapoja :

„Žuta vuga lępo poje
Sred zelena luga —
Lępo poje — hoje, hoje!
Žuta tica vuga.“

Tek što počę, već zašuti
Izpred sebe gledę;
Jer prorazi trepet ljuti
Srce plašne, blęde.

Ah za Boga, draga seko!
Koja ti j' nevolja,
Da zablędi te daleko
Gledaš niz ta polja. —

Vaj nas brate! sprema vesi . . .
Tuda gdę j' dvorište,
Četa ide . . . da! po lęsi
Svud se puške blište.

Dušu Vida već iz sela
Četa k vojsci vodi,
Oh i tebe oće směla
Da uhvati ôdi.

Nepraštaj se, idu sati,
Uskoči k Ugrcem,
Tamo će te sprovadjati
Sestra s dušom, srcem.

Tim se od nje brat oprosti,
Pa otide kući;
Sestra pako sa žalosti
Zatuži plaćući.

I u kolu od žanjica'
Zabrinu se svako,
Tek najdraža drugarica
Smi sborit ovako:

„O vojnice prem nemile!
Prošle vi domala,
Jer s vas ljube, majke cvile,
Što ste pune zála'.”

„Jer za mlada već oditi
Momak u svět mora,

Dom i dragu ostaviti,
Ginut onkraj gora'."

„Nu negrdi plačem lica,
Drugarice naša!
Prestanut će još vojnica,
A ti bit ćeš snaša.“ —

Tim se digne krik i huka,
Pucjava pušaka',
Da se praskom vika, buka
Razprši put zraka.

Zamisli se um dēvice,
Obraz zacrveni,
Zablēsnuše trepavice
Kano cvět jutreni.

Drugarice mah okrenu
U radost svē muke,
Grle redom sve blaženu
Plěskajué u ruke.

Eno nětko gré niz krče,
Noši vęsti nove,
Polak ide, polak trči. . . .
Slušajmo, kog zove.

„Vrzi na stran nepokoje,
Pa ajd dvoru, seka;
Jer kod dvora, srce moje,
Lěp te poso čeka.

Sva se j' kuća napunila,
Brzo dare nosi;
Znaj bo, danas, dušo mila,
Vido tebe — prosi.“

N e p o z v a n i .

Jur su Kosci nizko došli,
Bit će već tri sata,
A još nema mladoženje,
Veli majka Kata.

Ah sva drktjem, jedva da se
Još držim na nogu',
Někak mi je čudno, mučno,
Zašto? reć nemogu.

Puče bič, aj puče puška,
Zvonci zveću bliže,

A sněg škriplje pod kopitom,
Već su pokraj hiže.

Trči na dvor, da otvori
Svatom Anka snaša. . . .
Ah nij' Janko lupeži su
I njih harambaša.

„Ti ćeš danas, lěpa snašo,
Mene čelivati
A vi momci poberite,
Šta je za pobrati.“ —

Tko će nju sad obraniti,
Sve je puno vina ;
Već na klupi zahrko je
Pijan starešina.

Ruke lome majka, kuma
I družice mlade
A snašica tim od straha
U nesviest pade.

Puče bič, aj puče puška,
Zvonci zveću bliže ;
A sněg škriplje pod kopitom,
Već su pokraj hiže.

Mah otvore, nit za šalu
Danas svati mare;
Eto, brate, pustahije,
Gdě blago toware.

Hman se brane, nije vrěme
Tu izběći kuda,
Pohvativši pustahije,
Svezahu bez truda.

Veseli se majka, kuma,
Veseli se Anka;
Jer na prsiuh osvěsti se
Mladoženje Janka.

G r l i c e.

(Polag narodne slov. pričice.)

Netjakinji Milici M.

Perun stvori za Ladu
Pitome grlice,
Da joj sinka ljuljadu
Pěvajuć pěsmice.

Ma jih děte prevari,
Čudno děte Lelja ;
Srce vatrom zažari,
Vatrom čudnih želja'.

Za željami slēdi stid,
I plašnost bez kraja,
Kâ jim kaže oprostít
S dubravom se raja.

Mati Lada položi
U kolěvku čado,
I koprenu doloži
Za pokriti mlado.

Lěpo mi s njim děvajte —
Veli grlicama —
Pešmice mu pěvajte,
Dok nezaspi vama.

Te u Vesne hrli bram,
Kâ svēt resi cvětjem,
Za da združi ljuven plam
S kitnim premalětjem.

Tice pako sědeći
Na zibci oboje,
Poju děte gledeći:
„Ninaj, zlato moje!“

Čim šarena lagano
Kolěvka se žěne,
Paze děte dragano
U oči milene.

I nejače jih gledí,
Jedno drugo pazi,
Ljubko směje tim slědi,
Da jih slast prorazi.

Poglednuvši něšto njim
U nědrih krene se,
Srca ognjem ljuvenim
Sred prsiuh zanese.

Milo leti k dragomu,
Krilom ga ošine,
Ljubi oči blagomu,
Od razblude gine.

Nu ej jada nemila!
Dojdu muži ljuti,

Kud si s', majko, spremila?
Kud te nose puti?

Nečuješ li cviliti
Jadno dēte tvoje,
Kom se neće smiliti,
Kî se děcom goje?

Tim se vrati ljubljena
Kući mati Lada;
Najde dušom sgubljena
Kolēvku bez čada.

Najde drago uz mila,
Gdē razbludno sniva;
Koprenu, kom pokrila,
Gdē sad tle pokriva.

Ljut obuze srce jad
Nesretnu bez kraja,
Udri tice mah za vrat,
Te progna iz raja.

Gle, što tamo skrivile
Sa sreće su loše,
Gdē budu vĕk živile,
U lug utekoše.

Gradit budu sudjene
Kolěvke na hvoje,
Skupljat žitak nudjene,
Kim si mlade goje.

A što starji u raju
Sgrěšiše někada,
To sad valja da kaju
Ista děca mlada.

S toga vidiš svak jim čas
Na vratu znamenja,
I kolěvke čuješ glas
Izmedju nji' pěnja.

Nut Milice mladjana,
Grlice majkina!
Ljuljaj Vladka sladjana,
Majke zlatna sina.

Osto um ti mladosti,
Věk drage pěsmice,
Samo od súz radosnih
Rosne trepavice.

Kô sanak te hvatila
Vatra od ljubavi,
Kroz življenje pratila
Svedj u sreći, slavi.

Toga sanku blagoga
Věk ti neodnila;
Nu sred raja dragoga
Kolěvku sgradila.

B u r a.

Buči, zvižda vihar kroz grede i tram,
Staro drma sleme, stari drma hram.
Od smrti barjake noć je razastrla,
Spasonosne zvezde u svoj dvor zaprla.
Grozovitom rukom od oblaka gromni
Do oblaka trže Perun nebolomni:

„Jao nama munje, strahovita groma! . .
Jeste li, děčice, svakolika doma?
Da li se krstite! . . . ah molite Boga,
Neka nam sačuva ćaku prem dobroga.“

Prekrstiv se žena děci kaže tak,
Kako brzo munja razsine oblak :
„Slušaj, Vanko, slušaj! kako Bog nas kori,
Jer n'jedno molitve dobro još nesbori.
Uzdignimo ruke kutu, gdě je spas,
Gdě je Bogorodke naměšten obraz,
Nebi li se smilit božja mati ktěla,
Vratila nam tatu zdrava i vesela.“

Tako mladjanomu bratcu Angja sbori;
A majka od brige ovako govori :
„Ta on bi već davno kod kuće bit mogo ;
Nedaj njemu tonut u pogibelj, Bogo!“

Za tim opet munja razsine oblak,
Kraj peći pokaže od žene se trak.
Tu je mlada majka, a uza nju sědi
Petorica drobne děčice u bědi.
Njim otide otac drvarit u luge,
Jer sudba nedade njemu sreće druge,
Kâ mu već u zibci kaza puna srđi,
Da će uvěk jěsti samo krušac tvrdi.

Gle opet obsinu kuću naglo blěsk ;
„„Eno, mamu, tate““ tada tres tres tresk!
Angji rěč prekine, uzdrma vâs dom,
Padajúc na zemlju strmoglavce grom.

Děčica zavisnu na vás glas nemilo,
A starji zamuknu, kô da nij' jih bilo.
Te se majka najprě od straha probudi:
„Mili Bože! — reče — u pomoć mu budi!...
Šta si htěla kazat, Angjo ćerco ljuba? — “
„„Vidila sam ćaćka doći izpod duba. — ““:
„Ta moro bi davno već pred pragom biti,
Valjda biahu traci, kî jih munja hiti . . .
Kod kuma je osto, těšite s', těšite!
Sutra děco doć će, doněti vam pite.“

Grom prestade: — majka děcu upokoji,
Da joj usnu svako na postelji svojî.
Al ona nemože usnut ni za čas,
Věk izpred nje staše suprugov obraz.

Zapěvaše pětli, te i danak svanu,
Prenu se iza sna, spremi k poslu ranu:
Vatre si naloži, sude uzporedi,
Tim i Angja stane i kroz vrata gledî:
„„Za Boga, šta vidim? šta to leži tamo?
Brzo podjte sěmo, brzo, draga mamo!““
„Vajme, mili Bože!“ zavapi majčica
Od petoro sada drobnih sirotica';
Za glavu se uhvati, kolěna se sruše,
Jer pod dubom suprug — leži joj bez duše.

Věra i nevěra.

Minka sadi razliko cvietje

Na grob, njeno na jedino dobro :

Unj zapade sunce njene sreće,

U njem spava njene duše pobro.

To s po vratu razpuštenim vlasim

Kô grob drugi na tom grobu stoji,

Prsi bije, a to težkim plasim

Uzdisajim povětarce goji.

Primi suze, primi o gomilo !

Da načine stazu u grob dubok ;

Kucaj, srce, dok budeš razbilo

Lěs u kojem spava tělo ljubog.

Na kriocu toplom ga ljuljat ću,

Dok neogrějem srem těla pusta ;

S modrim ustam usta mĀ slagat ću,

Dok nećutim plama njegvih usta'.

Sve badava ! grob nje suze pije,

Al k njemu se staza neotvori,

Srce kuca, těsna nĕdra bije,

Ali mukle rake nerazpori.

Srce padne, srce se uzdigne,
Oboriše suze niz nje lice;
Al tko može rěčmi da dostigne,
Da izměri jad mlade dušice?

Poslě mlada svakdan k grobu šetje,
Ranom zorom, da si ruže plije,
A večerom, da jih kropi cvětje,
Svane danak, nu nje nij' te nije.

Danak klone; nij' nje; . . danak svane:
Opet nij' nje . . . Minko, Minko, gdě si?
Valjda jadna nepreboli rane
Minu měsec; al nje nij' iz vesi

Čuješ zvona svetoga Martina,
Kako poju kô puna žalosti!
Ah doista prestavi se Mina;
Bože jadnoj grěšnu dušu prosti!

Zašto j' puno kolah postavljeno
Kraj crkvenih otvorenih vrata' ?
Konji, sluge — sve je izkitjeno
Kitom cvětja, kitom srebra, zlata.

Momci smějuć obkoljuju kola . . .
Bistri konji grebu tla kopiti . . .

A u crkvu od ženskoga spola
Staro mlado i grne i hiti.

Momka, dĕvu vide pri oltari,
Dvĕ kitjene uz njih dĕve stati ;
A sa gornje stube popo stari
Ovak zlatne iz knjige im ĉati :

Ĉuješ snašo ! oĉeš li s ljubavi
Š njim podnositi života teškoću ?
Njega ljubiti, dok vas smrt razstavi ? . . .
Popo pita . . . Minka kaŕe : „Oću !“

Romantiĉni konac.

Borko hodi zamišljeni
Tihom noćcom po dolini —
Od ljubezni proslĕdjeni,
Kî ga nekoć sretna ĉini.

Štali sad mu sreću truĕe,
Što se tako on prepada ?
Kad od druga glas zaĉuje,
Kî je vojnik carski sada.

Zašto gleda pun proměne
U dol, kô da něšto ište? . .
Tamo kuće vidi stěne,
Měsečinom koje blište.

Kuća stoji na livadi,
Na nje pragu stoji děva,
Na podstěnju junak mladi ;
Děva plače, junak pěva :

S Bogom ostaj, dušo draga !
Ja moradem poći sada ;
Negledaj ti mene s praga,
Da nesahnem od jada.

Tja za daljnóm onóm goróm,
Kî š nje běli sněg sija,
Tamo bit ću tretjóm zoróm,
Teb' ostane duša mâ.

Náj me ovdě ustavljati,
I tam ima sunašca,
Koje čini Višnji sjati
Za razgovor srdašca.

Kad na večer pěsme glase,
Vidiš klonut sunca tek ;

Ti spomeni onoga se,
Kî za tebe moli věk.

Šta užismo od ljubavi
Kô pitome tičice,
Na miso je, dušo, stavi.
A Bog bit će uz tebe.

S Bogom ostaj! s Bogom bila!
Te prim' kletvu od mene:
„Ja te ljubim, dušo mila!
„Dok srce ne — uvene.“

* * *

Tim prestane junak mili,
S Bogom! veli, a ništ više.
On se oprosti i oddili,
Ona — plače i uzdiše.

Borku oči obsěne se,
Mlada lica mah zablîde,
Brzo smeten okrene se,
Štap uhvati — te otide.

Sutra danak jutrom ranim
Pastěrice uraniše,
Te sa čelom razmrskanim
Trup najdoše pokraj hiše.

Mah od bakah sbor navrvi,
Kako stigne glas u selo;
Izmaču ga iz te krvi,
Za razpoznat, čije j' tělo.

Jedna kaže: Taj i taj je!
Poznam suknju, klobuk běli
Druga kaže, onaj da je
To je Borko! tretja veli.

„Borko?!„ pisne dĕva lĕpa,
Pisne, trne i zablĕdi,
Kô da srce smrt joj ĉĕpa,
Izpred sebe ĉudno gledi.

Pa otrĉi put doline,
Trĉi puna biesnosti; . . .
I od bak' se sbor razmine
S složnim glasom: Bože prosti!

Veĉer ĉulo veĉ kasno se,
Kako smĕjuĉ bĕgla blazna,
Kako bĕgom skublja kose
Ma kud bĕgla? — nikt nesazna.

L ě p a V i d a.

Polag narodne krajske pĕsme.

Lĕpa Vida pokraj mora staĕe,
Na obali pelenice praĕe.
Od zapada, gdĕ sunce zahodi,
Morem crni Arape dobrodi;
Āun pristavi, lĕpu Vidu pita:
Āujeĕ, snaĕo! kamo tvoja kita?
Zaĕto nisi veĀ tako rumena,
Tĕ rumena, lĕpo nakitjena,
Kao ŕto si lanjsko lĕto bila,
Kad si ovdĕ platno bielila?

Ovako joj crni Arap sbori;
Lĕpa Vida njemu odgovori:
Kako, brate, bila bi rumena,
Tĕ rumena, lĕpo nakitjena? . .
Nije meni do vrpacah, evĕtja,
Gdĕ mi lanjska veĀ nesluĕi sreĀa.
U kolĕvci bolno mi je Āado;
Prevari me moje srce mlado:
Udadoh se, stara vojna uze',
Sad utĕha gorke su mi suze:
Vĕs dan sinak plaĀue proboljuje,
I svu noĀeu vojno prokaĕljuje.

Ovako joj Arap kazat stade :
Kad na polja ljuta slana pade,
Ždralovi se dignu prama jugu,
I ti podji tražit sreću drugu.
Čuj! kraljica slavne zemlje naše
Mene, Vido, po tebe poslaše,
Da joj podješ dojiti kraljića,
Njejna sinka mlada carevića :
Dojit ćeš ga kano prava mati,
Povijati, na rukuh njinjati,
Dok nezaspi, mile pėsme pėti,
Težjih dělrah nećeš vėk imėti.

Bez obzira Vida u čun skoči ;
Nu kad nesta žala izpred oči',
Kad po moru čun već zaplivaše,
Lėpa Vida gorko zaplakaše :
Jao mene! šta sam učinila ?
Komu jadna doma ostavila —
Sinka svoga puna grdnih tuga',
Vojna svoga stara dobra druga ?

Kad već tretja nedėljica projde,
Š njom kraljici crni Arap dojde.
Uranivši rano lėpa Vida
Na prozoru vazdan čeka blıda ;
Za tėšiti srce razcviljeno,

Tako pita sunašce rumeno :
Božje čado, sunce, povedj meni!
Šta sad radi sinak moj mileni? —
Šta bi radio sad tvoj sinak mili!
Sinoć su mu k smrti svietlili;
A tvoj vojno ostavi ognjište,
More brodi, jadan tebe ište,
Tebe ište i za tobom gine,
Malo da se s dušom nerazmine.

Kad na večer zasja luna blěda,
Opet Vida na prozoru gleda;
Za těšiti dušu jada punu,
Tako pita mladu blědu lunu:
Božje čado, luno, povedj meni!
Šta sad radi sinak moj mileni? —
Šta bi radio sad tvoj sinak mili!
Danas su ga jadona sahranili;
A tvoj vojno ostavi ognjište,
More brodi, jadan tebe ište,
Tebe ište i za tobom gine,
Malo da se s dušom nerazmine.

Lěpa Vida k nebu ruke pruži,
Ruke pruži, pa gore zatuži;
Nju kraljica gospojica začu,
Pa zapita sirotu u plaču :

Šta je tebi, moja lěpa Vido!
Što ti plačeš, grdiš lice blido? —
O gospoje, presvętla kraljice!
Kako nebi ja grdila lice?
Kad umivah čaše kraj prozora,
Upade mi jedna u dno mora —
U dno mora, mora preduboka,
Zlatna čaša s prozora visoka. —

Al ju tęši gospoja kraljica:
Nemoj plakat, nemoj grdit lica!
Ja ću kupit čašu lěpšu, veću,
Izgovorit kod kralja nesreću.
Deder doji moga zlatna sina,
Da te mine od srea gorčina.
Zbilja j' čašu kraljica kupila,
A od kralja milost izprosila.
Opet Vida stoji kraj prozora,
I nemilo gleda putem mora —
Stoji, gleda od danka do danka,
Sinka, vojna—plaćuć bez prestanka.

J a g o d e.

Polag Staročeskoga.

Mila ode po jagode
U zelen-goricu,
Oštar se joj trn zabode
U bělu nožicu . . .
Jao! nemože već ubogom
Mila stupat nogom.

O ti trne, oštri trne,
Zašto ti ju rani?
Za to bit ćeš, oštri trne,
Skoro izčupani.

Čekaj mila ovdě u hladu
Od zelenih jela',
Dok potrčím na livadu
Po konjica běla.

Konjic pase niz livadu
Po zelenoj travi,
Mila pako mâ u hladu
Na ljubog boravi.

Poče mila tugovati
Pod jelom kraj stěne :

Šta će reći moja mati!
Ah nesretnu mene!

Kazaše mi vazda mati:
„Čuvaj se junakah!“
Pa zašto se njih čuvati,
Tih dobrih momakah? —

Tim dotrčah na konjicu
Kano sněg bělome,
Pa ga pripeh o grančicu
Uzdom srebrnome.

Te prigrlih milu k boku,
Čělivajuć usti:
Ele mila bol žestoku —
Trn iz misli pusti.

Grlismo se čělujući,
Dok sunce zapade
Ajde, mili, brzo kući,
Sunce nam zapade.

Na konja se bacih svoga
Kano sněg běloga;
U naručaj metnuh momu,
Pa odjaših domu.

D ě v o j k a.

Polag Poljskoga.

I.

Děvojka po šumi
— Jagodice braše,
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Gospodić ljubljeni
S brza vranca skoči;
Děva zarumeni,
Skloni crne oči.

Već za prve zore
Dojdoh nedaleko
Odovud u gore
Na lov, draga seko!

Jeda j' moć iziti
Iz šume dosadne? —
Dà: možete biti
U gradu još za dne.

Na poljani evo!
Stoji jedna jela,

Od jele na levo
Ide se put sela . . .

Mimo je živica;
S desne reka pada,
Na njoj vodenica . . .
Eto vas put grada! —

Stisne ruku krasne:
Hvala, draga seko! —
Te na konja prasne,
Kako je to reko.

Izpred očuh mine,
Već je onkraj lěsa . . .
Děva čezne, gine,
Bog si ju zna — s česa?

II.

Děvojka po šumi
Jagodice braše;
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Viče iz daleka:
Pokaž', drugu cestu!

Za selom je rěka,
Nemože se k městu.

Nij' broda nij' mosta . . .
Ej sekice mlada!
Ti bi tvoga gosta
Utopila rada.

Daklem ne na lěvo;
Desnom put doline. —
Bog ti platio, děvo! —
Hvala, gospodine!

Izpred očiuh mine,
Već je onkraj lěsa . . .
Děva čezne, gine,
O! sada znam — s česa.

III.

Děvojka po šumi
Jagodice braše;
Prema njoj po drumi
Gospodić prijaše.

Aj Bog s tobom, seko!
(Zaviče iz glasa)

U šumi daleko
U klanjac zabasa'.

Tu s blata debela
Nitko nebì prije,
Ako muž iz sela
Drvah vozio nije.

Po lovu se borih
Čitav dan zaludo,
Konjica umorih,
I ožednih hudo.

Da ohladim lica,
I žedju nezdravu,
Odsěst ću konjica,
Pustit ga na travu.

Gospodić ljubljeni
S trudna vranca skoči,
Děva zarumeni,
Skloni crne oči.

Ljuveno uzdiše,
Nit reće nesbori;
A mladić sve više
Šaptje i govori;

Nu buduć pirio
Větric prema šumi,
Šta je govorio,
Nikak nerazumi'.

Al sam u obrazu
Razložno mu čito,
Da nije za stazu
Niti više pito.

S i v i g o l u b .

Polag Ruskoga.

Stenje golub siva tica,
Stenje on i dan i noć,
Što mu j' mila drugarica
Odletela dalko proč.

Već ljuveno on negučī,
Nit nezoblje pšenice,
Već se tužan tugom muči,
Suzam muti zēnice.

S jedne grane on na drugu
Letje jadan samotan,
Věrenicu i suprugu
Žudeć k sebi sa svih stran'.

Žudi ju — al jao zaludo!
Drugči j' udes obsudio:
Bez prestanka sahne hudo
Golub věran, golub mio.

Sastavi se sa travicom,
Kljun zavinuť pod krila,
Jur nestenje za milicom,
Jur goluba nij' mila.

Povrati se zatravljena
Opet draga i mila,
Padnuť k zemlji kraj ljubljena,
Budi, budi goluba.

Nu dosěti s' skoro jada;
Triput mila obšeta, —
Uzanj leže, Lenko mlada!
Pa — nestane opeta.

O s v e t a.

Gdě dvorana Dolnjeg grada
Davno stoji zapuštena,
Svaku skoro noću sada
Po hodnicah hodi šena —
Šena, kâ tri (kažu) ima
Ljute rane na prsima.

Slušaj, dušo! golubice!
Samo jedan pogled mili,
Jedan čelov od ustnice,
Samo to mi ti udîli,
Pa ćeš biti sjajna žena
Mojom rukom uzvišena.

To němački plemić kaza
Trudnim rěčma, da pridobi
Děvu lěpu od obraza,
Mladu juče kî zarobi;
Al se stidnost Slovenčina
Stavno brani od tudjina.

Plemić prosi, al badava!
Obećuje mite, blago;
Kîm se kroti ženska glava,

Lěpi ures, ruho drago ;
Obećuje, no zahmani . . .
Jednako se děva brani.

Sunce se je već smirilo
U postelji od zapada,
Svi usnuše (što jih bilo)
Već prozori běla grada,
Tek se světi iz jednoga,
Gdě Slovenka moli Boga.

Tim na beden běla grada
Uzpeše se tri junaka,
(Jedan stari a dva mlada)
Kím se cědi krv s balčaka',
Te gledaju po gradištu,
Kô da koga ubit ištu.

Aj lagano, momci, sěmo !
Tu se světi, tu uzdiše,
Tu lupeža susrest ćemo ;
A sad niti sloveca više . . .
Starac šaptne řeči mudre,
Pa u sobu s momci udre.

Tri slovenske zasěkoše
Sablje světle kano svića,
Iz trih ranah iztekoše
Řeke — težka krv plemića.
Opet visi gle o vratu
Děva otcu, ljubú, bratu.

Svane danak kao od zlata,
Budne straže, oj gdě su ti?
Mrtve leže pokraj vrata';
Děve nîma . . . sve sve šuti,
Tek po sobah cvili jedna
Kukavica — majka bědna.

Puno j' prošlo već věkova',
A grad stoji opuštenu;
Pověst pako još se ova
Pripověda svedj o sěni, —
Da još hoda, da tri ima
Ljute rane na prsima.

Sablja i ruka.

Po Mostaru baš k kovaču
Jaše Ture dobra stabla :
„Sakuj de mi sablju, more!
Od nakova bolju, jaču.
Imam mejdan prve zore :
Dobar junak, dobra sablja.“

Po Mostaru baš kovaču
Jaše Ilir tanka struka :
„Sakuj de mi sablju, prije!
Ni najslabju ni najjaču.
Sutra mejdan dělit mi je :
Dobar junak, dobra ruka.“

Zora j' lice pomolila :
Pred Mostarom na poljani
Mejdan děle dva junaka
Kô dva risa mlada ěila ;
Jednog kaurka rodi jaka,
Drugog bula što odhrani.

Dobre konje razigraše
Po tom lěpom ravnom polju.

Turčin vadi sablju bolju :

„Udri, kaure ponositi!

Neka vide bule naše,

Da ti slavno znaš umríti.“ —

„Mahni ti, o Ture, prvo,

Da vidimo, što je bolje,

Dobra sablja 'l dobra ruka.“

Mahne Ture ... kô strelj s luka

Pade glava na to polje,

A za glavom trup kô drvo.

Po Mostaru niz čaršiju

Jaše Ilir pjevajući :

„Dobar junak, dobra ruka.“

Osta Ture krma vuka'

I gavranah garktajući,

Kî mu crne oči piju.

Stana i Marko.

(God. 1835.)

Zoru diže běli danak,

Stanu budi čudan sanak :

Na prozore gleda mlada

Od iztoka do zapada.

Ah moj goso, loše sreće!

Danas dobro biti neće:

Da l' je ono vatra živa?

Ili more krvcom pliva? —

Nije ono vatra živa,

Niti more krvcom pliva:

Vrazi idu od izhoda,

Vrazi idu od zahoda. —

Běle ruke lomit uze,

Prolěvati gorke suze,

Grdit lice s tuge, jada

Stana lěpa, Stana mlada.

Nemoj tužit, mâ dušice!

Tužit, plakat, grdit lice:

Nek se krile od izhoda,

Nek se šire od zahoda.

Tek uzdaj se ti u Boga,

Pa mi napoj šarca moga,

Moju hitru lastovicu,

Da odletim na vojnicu.

Ja ću letět pram izhodu,

Ja ću letět pram zahodu,

Ljuta vraga da porazim,
Da porazim i pogazim. —

Ah prodji se, goso Marko!
Tko će gasit sunce žarko?
Prodj' se vraga, dobro moje,
Vraga ima čete troje. —

Aj bilo ga il nebilo
Koliko mu goděr milo:
Ja ću njemu krv ohladit,
Sve na manje broj posadit . . .

Brzo j' pošla Stana mila,
Dobra konja napojila,
Napojila, pored toga
Kapnula je suza mnoga.

Nebi fajde trošit časa:
Marko světli mač pripasa,
Skuči prsi u oklopje,
Uze svoje bojno kopje.

Pa prigrli Stane tělo,
Ljubi oči, lica, čelo
Ode kano krila vîtra,
Ili s luka strěla hitra.

Vrazi idu od izhoda,
Vrazi idu od zahoda,
Pa na njega srne četa,
Kô na lava divlja pseta.

Marku dobar konj zavriskne,
Niz to polje š njim otisne;
Pa se brani kako valja
Sve od kopja i sabalja'.

Kako kosom kose travu,
Sve za glavom sêče glavu,
Da već plije krv kô voda —
Od izhoda do zahoda.

Glave sêče do poldana,
Glave broji od poldana:
Kad izteče večernica,
Imade jih hiljadica.

Kad već pade mrak na goru,
Vrati s' Marko svome dvoru;
Ljubi Stanu tja do rana
Tja do rana — běla dana.

Fredrik i Verunika.

— Sl'yšiš? chripl'jy son
I skrežet jaryj!... Kak užasno.

Puškin.

1. Sužanka.

U dvoranaš Ostrvice
Zveču sablje, zveču čaše,
A u kuli gospojice
Tužna pėsma zapěvaše.

Tko j' god vidio tu sužanku,
Težko će je zaboravit;
Svuda kano Vilu tanku
Neprestaje svět je slavit.

Pa kô Vila překa, huda
(Kažu gospe) zna koješta:
Biljem glave, srea luda
Privratjati da je vėšta.

I stari ju knez postavi
U tamnicu s takvih čina',
Zašto (kaže) da zatravi
Svom vėštinom njemu sina.

Metje na sud, al gospoja
S sebe krivnje sve obara,
Kan da angjeo od pokoja
Na nje usta odgovara.

Te ju gladju, žedju hudom
Mučit, morit neprestane;
Al odoli divnim čudom
Kano da ju misli hrane.

S prva mnogo suzah proli,
Al dobro zna lěčit vrěme:
To si pěva, a to moli,
Za pokojit jade těme.

Već molitvu svršila je,
Jer verige zazveknuše,
Sad će zapět svoje vaje,
Dragu pěsmu svoje duše.

Ah moj čase, zlatni čase!
Kud si prošo kano sanak,
Gdě sam mlada rodila se,
Gdě mi svanu běli danak —
Od mladosti sreće dan;

Gdě sam s majkom još u kući
Svakdan oganj ja ložila,
Ili prela pjevajući,
Ili pasla stada mila,
Dok neklonu běli dan.

Ah slobodna tamo rasoh
Kan u lugu jela tanka,
Nu kad jednom stada pasoh
Do zapada běla danka,
Slobode mi ode dan.

Izmaknu se izza luga
U odori lovca lípa —
Mladac krasan kano dŭga,
Te odjašeć sa paripa
Reče: „Seko, dobar dan!“

Oće da zna za stazicu,
Te za moje ime pita,
Hvata za struk i ručicu,
Šaptje slova vilovita
Zatravi me čudan san.

Kad se prenuh, on uza me
Sve govori ista slova,
Čělivajuć lica, prame;

Pripověda od gradova',
Gdě obriče meni stan.

Ja věrovah sirotica,
Šta obriče i šta pravi,
Videć rumen krasna lica
Sklonih oči, pa s ljubavi
Slědih njega u tu stran.

O nikada negledala
Te gradove, zlatne sobe,
Pune jada, pune zala',
Pune varkah, pune zlobe —
Od otrova gvozdja stan!

Měšt divanah i besěda',
Kê on vodi pun miline,
Moj je divan ovdě běda:
Zvučne negve, lisičine
I od jeke glas neznan.

O! gđě si ti, rodni kraju!
Gdě ljubljena mati moja?
Gdě je konac mojem vaju?
Skoro doć će dan pokoja...
Prosti Bože — onaj dan!

U dvoranaŭ Ostrvice
Zveču sablje, zveču čaše,
A u kuli gospojice
Tužna pėsma zapěvaše.

Nu do mala zveka presta,
Presta i glas — pėsma znata,
Tek od kule strašna města
Zveču ključi, škriplju vrata.

Něšto pada kô veruga
K suhoj slami od ložišta . . .
Sad uzdisaj, sad poruga . . .
Sada zveka . . . sada ? — ništa.

Skoro opet sluge bėsni
Po dvoranaŭ zabučiše,
Al iz kule neču pėsni
U vėk vėke nitko više.

2. Vitez Fredrik.

Liepe su Celjske ruže,
Nu najlěpše davno nĭma,
Tam u Gorah za njom tuže
Bistra vrela s vėtricima.

To crninu navezenu
Po crkvi zvonar stere,
Služec smrtnu uspomenu
Popi poju : miserere!

Na stěni je nadgrobница
Od mramora izsěčena,
Tamo kleči blěda lica
Fredrik vitez od imena.

Moli, pere suzám stěnc,
Bije prsi s krušenosti,
Čini mnoge zadušbine,
Samo da mu Bog oprostí.

Ima zašto da se kaje ;
Ah mnogo je sagraěšio :
Otrovao angjela je,
Rajsku ružu okrunio.

S tog dolazi svaki danak
Molit, plakat na grob bili—
Kano golub, na sastanak
Kad se k dragoj svój dokrili.

Jednom opet dužnu horu
Muklim glasom čate bratja,

Al se moleć k svom prostoru
Fredrik vitez nepovratja.

Dojde danak uspomene:
Popi poju, djaci zvone; —
Ali pred grob sahranjene
Jad viteza već nedone.

Nepomnja se ta izlaže
I tumači na svu stranu;
Samo stari zvonar kaže,
Da pogibe na mejdanu.

Time projde premalětje,
U trag žarko lěto stupi,
Već i s lištjem pada cvětje; —
Al viteza nij' na klupi.

A čim jato od ždralova'
Dva—tri puta tu proleti,
Pozabi se sgoda ova
Kô svako zlo na tom světi.

3. Čudni goso.

Trideseta godinica
Jur prolazi bez odziva,

Odkad goso blěda lica
Na visokom humu biva.

Tamo jak si grad sazida,
Uresi ga svom napravom,
Jednu gostbu drugoj prida,
Za ubiti dne zabavom.

Ala ti je goso čudan!
Pored pirah tih bez broja
Nima nigdě u noć u dan
Nit veselja nit pokoja.

Većkrat ob dan samcat sědi,
Izpreda se mrko gleda;
Sědi, gleda, misli, blědi,
I vapije i uzpreda.

A ob noć se bez sna kretje
Amo tamo po krevetu,
Usne . . . stenje . . . snom se metje . . .
Prene, kunuć sudbu kletu.

Te se družbom zlom ogradi,
S kojom svaku noć propije;
Zar da mogu ubit mladi
Větrenjaci srca zmije.

Odkud tvoja ta sědina,
Frederiko! zna se sada :
Nisi tolko star godina',
Koliko si star ti jada'.

Nepij! hman je, kukavica!
Peći će te srce žarko,
Makar pio po vedrica'
Kano slavni junak Marko.

Tvoe spasenje jest u Boga
Zadržano u nebesi',
Bog ima ključ mira tvoga,
Kí ga ludo bacio jesi.

Za to uzmi brojanice!
K prsim ruke! kaj' se! posti!
Da opereš grěh dušice,
Noć, dan vapi : Bože prosti!

Opet tridest godinica'
Jur prolazi i odhodi,
Odkad goso pijanica
Već na humu zlo gospodi.

Jurve noćca zavladaše
I po gori i po dolu,

Te na nebu ponažgaše
Svoje svěće na obkolu.

Svakog roba nakon dana
San zagrlí — njegva sreća;
Nu u gradu tja do rana
Blista voštan krěš od svěća'.

Tu viteze i gospoje
Dvore hlapci blagorodni,
Kih u gradu sve puno je
Kan u pira čas ugodni.

Danas goso svoj god slavi —
Već tretjiput trideseti,
God odkako on boravi
Pun proměne na tom světi.

Samo gděkoj vlas ostaše
Vrh glave mu něgda slavne —
Kô na zidu grm kí maše
Razvaline starodavne.

Utopio jest naukom
Svoga srca jade dnevne,
Nu tim većom njega mukom
Muče obnoć zmije gnjevne.

Al mu mlade još ostaše
Větreností, zabludjenja ;
Ljubi vino, igru, snaše,
Ljubi, baca, ište, mjenja.

No nemože više gledat
Od Slovenkah kročko lice,
Već ga od njeg čini predat
Kan od krsta zle věštice.

Zašto takve zle nakaze
U prilici zmij' ljućiti'
K njemu (kaže) snom dolaze
Srea griziti, očuh piti.

* * *

O Fredriko! nesrećniče!
Zahman tražiš ti utěhu —
San na zemlji, gdje iztiče
Vrělac jadnom tvome grěhu.

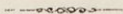
Svakdan vidiš nebo svítat ;
'Tam se pokoj erplje, bere ;
Nu za njim je zalud hitat,
Gdě u srcu nîma vĕre.

Ah ko!ko tvoj život ima
Potočića sad naliče,

Bistro izvirat koj počima,
Nu u baru koj utiče.

Pratila te j' věrno Vila
Posestrima tvojih jada',
Dok je bistra, krasna bila
Tvoga tēla duša mlada.

Nu tvoji ju čini sile,
Da odmakne bistrom nogom ;
Jer kraj barah čiste Vile
Stat nemogu....Ostaj s Bogom!

ROMANCE.

S a v ě t.

Polag Kranjskoga od Dra. Prešerna.

Pod otvoren prozor děve
Ide junak svaku noć,
Dok nesvane běli danak,
Š njom da vodi razgovor.

To saznade stari otac,
Sědi, mudri babajko,
Pa on kara svoju ćercu,
Kara mladu ovako :
Ak pri oknu budeš stala,
Dok prolazi ljubi tvoj ;
Š njim ljubeznu rěč vodila
Svaku milu dragu noć :
To si, sree, ja bedenom
Ogradit ću běli dvor ;
Psa kupiti, koj će lajat,
Čuvat vrata i prozor,
Te će morat stara Magda
Uz te spavat svaku noć.

Ali čerca, děte mudro
Odgovori ovako:
Otče mili! otče dragi!
Sědi, mudri babajko!
Za beden će lěstvu donět,
Za psa hlěba ljubi moj;
A Magda već davno nosi
Liste rukom platjanom.
Ako oćeš, da budu ti
Mirna vrata i prozor,
To dopusti, da što brže
Odvede me u svoj dom.

— — —
S u ž a n j.
— — —

Polag nar. špan. romance: El cautivo.

Valjda je već mēsec travanj,
Valjda je već Gjurgjev dan;
Jer se čuje žuber ševe
I slavuja mili glas.
Sad kršteni svēt uživlje
Najsladjiju lěta slast,
A ja bēdnik razcviljeni
Od sužanstva gutam jad.

Neznam kad je mrkla noćca,
Neznam kad je běli dan;
Jerbo onu sladku ticu,
Što mi diza jutrom san,
Ubi kleti ljuti strėlac,
Ubio ga ljuti jad!
Kosa glave mene čini
Da naličim na vrana;
Kosa brade mogla bi mi
Služit kano pokrivač;
A kolici nokti su mi,
Njimi mogao bi orat.
Ah da mi je na milosti
Car presvėtli gospodar!
Il da mene kak osluhne
Od tamnice sad čuvar,
Te dopusti poslanika,
Bio ono hlapac mlad,
Il od lova sivi soko,
Golubica il lasta,
Kû nauči mâ gospoja,
Da i knjige nosit zna:
Ja bi ktio lėpu vėst joj
U bieli poslat grad:
Da umėsi za me pitu,
Neprimėsi šecėra,
Nu da metne u nju pilo,

Oštro pilo, čekić jak :
Oštro pilo za verige,
Jaki čekić za vrata
Kako govor taj razumi
Car presvętli gospodar,
Smiluje se jadnu sužnju,
Odpusti ga isti dan.

Junak Hranilović.

(Junačka.)

I.

Niz planinu Velebita
Jaši mućeć junak snažan,
Na vitezu konju dobru
Jaši aga Asanaga.
Trikrat primi vëru tursku,
Tolikokrat i krst častan;
Nakon tretje godinice
Prevari ga luda glava,
Pa ostavi zakon krsta,
Prigrlivši red ćitapa.
To najbolje biaše Ture,
Šta jih ima Bosna slavna.

Dojde mu list knjige běle
Od Udbinje tvrda grada,
Da ima grad Senj bieli
Sred Primorja kršna, jadna,
Gnězdo klete, gdě se legu
Sokolovi od junakah,
Koji sěku turske glave,
Plěne grade, robe stada,
Te udbinski kraj Udbinja
Njim u šake pade paša. —
Aga skupi silnu vojsku
Konjanikah i pěšakah.
Š njom prevali planiciu,
Pade Senju upred vrata.
Trista šator' porazape
Navezenih kitom zlata.
A sred bělih tih šatorah
Dignu šator Asanaga;
Na njem zlatna jest jabuka,
Poluměsec na njem strašan,
Navrh kojeg naměšten je
Dragi kamen — alem sjajan,
Koj se blista sred polnoći
Kano sunce sred poldana.

II.

Davor Senju, běli grade!
Slavno gnězdo sokolovah!

Kano sunce dobra lěta
Jasno sjala slava tvoja!
Mnogo putah nad tobom se
Demesćija digla moćna,
Al opeta pred tobome
Uštrbljena na tleh osta.
Jer sokolov' puno rodi
Izpod jaka krila tvoga,
Koji brane i čuvaju
Kule tvoje, vrata tvoja.
Nu je soko nad sokoli
Hranilović junak dobar,
Koj je kule nakitio
Kitom turskih glavah grozan...
Gdě si vodjo Hranilović?
Věk ti sjala slava kô dan!
Ej pripaši britku sablju,
Metni za pas handjar oštar:
Jer dušmanin tebe traži,
Asanaga Turski vodja,
Da osveti tvojom krvcom
Pobratima ljubljenoga,
Komu glavu mrtvu gleda
S běle kule dvora tvoga.

III.

HRANILOVIĆ.

Čuješ more! izidji mi
Sad na mejdan, Asanaga!
Da vidimo, koga rodi
Bolja sreća, bolja majka;
Da vidimo, tko je jači:
Tvoj Muamet, il krst častan?

ASANAGA.

Kog si roda i plemena,
Ubila te glava luda!
Što me zoveš ti na mejdan,
Da ga dělim s tobom junak,
Koj sam mnoge mejdandžije
Pogubio već bez truda.

HRANILOVIĆ.

Šta me pitaš za rod, pleme,
Poturice jedna, danas?
Kog sam roda kazat će ti
Bedenovi Senja grada;
Nit plemena ja se stidim,
Mnoga pėsan proslavlja ga.
A tko ja sam, kazat će ti
Ako Bog da pobre glava.

ASANAGA.

Ta to si ti Hranilović,
Što mi ubi vĕrna druga,
Ala kerim! tã došo je
Dan osvete, dan mog sunca!
Neće Bogme danas s tobom
Esapit se děca luda. —
Šta? da li si poludio,
Da li si ti sišo s uma,
Da ti smiješ izić na dan,
Gdĕ te sreta Asan junak!
Doba danah zelenieh
Da li ti je omrznula?
Što nežališ svoje ljube,
Od lĕpote kã je kruna;
Kôj ću tebi na sramotu
Ljubit obraz pun razbludah —
Nasred Senja běla grada,
Baš gdĕ stoji tvoja kula.

HRANILOVIĆ.

Nehvastaj se zahvalami,
Kurvo jedna, Asanaga!
Nežalim ja mladih danah,
Već mi se je napojila
Dosta Turske krvce sablja;
Do umora vaših glavah
Sabljom ruka nasĕcala.

Šta spominješ moju ljubu,
Doista je lěpa mlada,
Niti nad njom niti do nje
Nĭma ti je carski saraj.
Nu nestoji samo u njoj
Moje srce, moja slava;
Jerbo nisam nježno Ture,
Tek uz ženah junak hrabar,
Već kršćjanin koj vojuje,
Krv prolěva za krst častan;
I Slavjanin koji mrzi
Živoť tašti i bezslavan —
Kô tamnicu kuću tužnu,
U kôj nĭma živa zraka.
S toga (znaj) ja živim, gorim,
Te ja hvalim Boga danas,
Što će pasti, ako Bog da!
Pod mom sabljom tvoja glava.
Nu ak uzktě bojna sreća,
Te ja od tvě padem danas,
To je meni porodila
Ljuba porod sinka jaka,
Koj će lěpo danas sutra
Osvetiti svoga ćačka . . .
A sad muči, nisam došo,
Poturice Asanaga!
Da se s tobom ja natičem

Ovdě řečma kano baba ;
Nu sam došo, da junački
Mejdan dělím, Asanaga !
Udri dakle, neka tvoja
Odgovori britka sablja! . . .

— — — — —
— — — — —

IV.

Vedro j' sunce obasjalo
Zlatne krste Senja grada,
A pred gradom na poljani
Stoji tabor od dušmanah :
Trista šator' razapeto
Navezenih kitom zlata.
Nasred bělih těj šatorah
Asanagin šator krasan.
Na njem zlatna jest jabuka,
Poluměsec na njem strašan,
Navrh kojeg naměšten je
Dragi kamen — alem sjajan,
Koj se blista sred polnoći
Kano sunce sred poldana.
Ma gdě si ti, zahvalniče,
Silni aga Asanaga!
Što ti junak Hranilović
U njem vino pije dauas?

Gdě je tvoja silna vojska,
Nedobitna družba sada,
Što kaurška pred šatori
Kolo vodi četa mlada?

Nasred polja truplo leži,
Nesahranjen vodja spava;
Pored njega s desne s lěve
Trupla njegovih od momakah.
Ob noć tuli sa gorice
Bez pokoja kurjak gladan,
Jer on njuši već krvave
Mrtve trupe od junakah. —
Ob noć blědom mēsećinom
S bělih kulah Senja grada
Strašno glede na poljanu
Mrtve glave od Turakah!
A medj njimi najstrašnije
Gleda jedna grozna glava,
Od koje se prepadaju
Děca, seke Senja grada.
Gle jih miri Hranilović,
Slavni junak od mejdana:
„Nedrkajte, luda děco,
I vi seke Senja grada!
Jer neće već uzkrsnuti
Poturica Asanaga.“

Zora i Bogdan.

— ἔν Δίος ἐστὶ θυεῖρον.

Homir.

1. S a n a k.

Oj Bogdane, oj Bogdane!
Moje dobro, moja dušo!
Siono ljube tvoja usta,
Ljubiš li ti tako s dušom? —

Čudna děvo, krasna Zoro!
Moje zlato, moja kruno!
Kako može o tom sumljat
Srce sada raja puno!

Oj Bogdane, oj Bogdane,
Moje dobro, moja dušo!
Ja věrovah kô u spasa
U te, dragi, stalno puno;
Nu me skoro san uplašī
Posred noći sinoć hudo,
Vidih u snu, na kolěnu
Da mi sloni ti razbludno,
Cělivajuć prame, čelo,

Lica, oči s vatrom dugom ;
Nu kad k ustam ti priniknu,
Ljubeć kano dĕte ludo,
Činilo se, jednom tvojih
Da iz ustih mraz je udro,
Razteko se po utrobi
Kano otrov s běšnom mukom,
A na blĕda usta krvca
Da probila — te ja umroh.
Planuh iza sna kan oganj
Kad prinose listje suho . . .
Sve se jurve sitne zvĕzde
Posakriše neba u dvor,
Tek kô ribje oko svĕtla
Još danica sjaše krugom,
A mĕsec se na zapadu
Pripasao tmastom prugom
Znam da j' ljubav rajska ćerca,
Al se druŕi rado s sumljom . . .
Oćeš li me ljubiti stalno ?
Kaŕi pravo, moja dušo !
Čudna dĕvo, krasna Zoro !
Moje zlato, moja kruno !
San je klapnja, Bog istina,
A ti, draga, dĕte ludo.
Nekaŕe li svak ti uzdah
Sa ĉĕlovah ŕivom munjom,

Da tvoj Bogdan bit će vĕran
Čak do groba Lade službom.

2. Oproštaj.

Čuješ dušo, krasna Zoro!
Moje srce, moje zlato!
Car nam šalje drobne liste
Po krajini ovoj našoj,
Pozivajuć sve junake,
Da sastave kolo slavno,
Da sastave jednu vojsku
Oružanu bojnom spravom,
Pa na vruga da udare,
Koj je slavnu Krajinu sharo,
Da se š njime ogledaju
Na mejdanu na junačkom,
Čija bit će slavna Krajna,
Bistra Kupa s rodnom Savom?
I ja hoću poč s Hrvati
Jednokrvnom, vĕrnom bratjom,
Da vojujem za slobodu
I krst častan kô muž hrabro.
Car će meni nagraditi
Vĕrnu službu i junaštvo;
Mene opet podpomoći
Dĕdov blagom, dostojanstvom.

Čuješ, dušo, prema jugu,
Něgda puna bělih gradov,
Stoji zemlja žitoplodna,
Dokle staše srbsko carstvo.
Medju timi (znaj) gradovi
Jest Kruševac, město slavno,
Gdě se pleme děda moga
Porodilo i proevalo
Died moj je prvi bio
Na divanu srbskim carom,
Do kolěna sědeć pio
Mrko vino sa Lazarom.
Njemu bude starešinstvo
Mnogim pěsmam izpěvano —
Starešinstvo i gospodstvo
I sinovah čast, junaštvo.
Nu na jadan onaj danak
(Nikad sunca negledao!)
Gdě prodade i izdade
Vuk Branković srbsko carstvo,
Gdě propade ban Strahinja
I Toplica sa Ivanom;
Tu propade i Jug Bogdan
S devet sinah turskom sabljom.
Tek najmladji — dēte Gojko,
Koje nije još doraslo
Nit do konja nit do sablje,

Kod kolěvke osta zdravo.
Njega odni na svom krilu
U Němačku sluga Ranko,
Kad oteše naš grad Turci
Sa Krajinom svom ostalom.
Nauči ga konja jašit,
Vladat kopjem, vladat sabljom.
Tu se j' junak oženio
S Hrvaticom ženom krasnom,
Dobrih konjah najašio,
Turskih glavah nasčeaio,
Doklem i on platio je
Svû slobodu svojom glavom,
Nakon sebe neostaviv
Ništa nego ime slavno,
I mene i bratca Božka,
Děte ludo i nejako.
Hvala Bogu! što do konja
I do sablje već dorasoh,
Te ja mogu stat u kolo
Za dom, za rod i kršćjanstvo . . .
Čuj u našem rodu děda
Imadjaše proročjanstvo,
Da će pasti rad nesloge
Sila Srbska s bojnóm slavom:
Ali isto kobno kaže
Děda moga proročjanstvo,

Da nam Višnji oprostit će,
Opet vratit vrēme zlatno,
Gdi će Turska demešćija
Past pod našom svētlom sabljom,
Klanjati se poluměsec
Krstu moćnom pravoslavnom,
Nestat kletog bratskog jeda,
Kî nam gradi ovdě pako!
Gdi će kuma kum poštovat,
Brat opet zvat brata bratom,
A pobratim s posestrimom
Nepostupat već bezsramno.
O! Bog će se smilovati
Nad nesrećom groznom našom,
Kuju si mi kô prokletstvo
Slěpi na vrat nakopasmo:
Te će dati, izbavljenje
Da će doći skoro amo.
Silna jeste naša vojska,
Kuju sada oružamo:
Otet ćemo — ako Bog da!
Š njom svu Srbsku s Bosnom slavnom.
Tu ću i ja na Kruševac
Posaditi krst s barjakom.
Tu ćeš tada ti šetati
Moja dušo, moje zlato!
Kao gospoja od Kruševca

I ostalih bělih gradov,
Tu ovijat grdne rane
Sirotinji bratji sa mnom ;
Učiti ju k nebu gledat
Opet smělo i upravo,
Dok privikne k bělom danku,
K jasnom suncu oko slabo
Nu ako bi na mejdanu
Pao pod britkom turskom sabljom,
To past neće mlad Jugović
Bez odměne i bezslavno
Budi stalna, ja ću doći.
S Bogom ostaj, moje zlato!

3. B o j.

Bojak biše do dvě vojske
Sa krštjanskom četa turska —
Sve za Sisak na krajini,
Město snage i oružja.
Sila je tu vojne děce
Na mejdanu izginula,
Dok pod svetim krstom častnim
Alaj-barjak pade u prah.
I naš Bogdan hrvo se je
Za slobodu kano junak ;
Nu šta se je š njime sbilo :
Stiže li ga smrtni udar,

Il promaši u svoj hitnji,
Razaznat je zbilja muka.
Někoj momak kaza Zori
Za ustavit potok suzah,
Da ga odvest vidili su
U Carigrad kano sužnja.
Drugi: da se poturčio,
Zavěrio krasnim bulam,
Po njem njojzi poručujuć,
Nek za vojna pojde druga.
Nu zakle se krasna Zora:
Bio nevěran, věran bulam,
Il zarobljen ili mrtav,
Čekati ga kano druga.

4. Prosioci.

Pod Turjačkom lipom sědi
S otcem svojim Zora mlada,
K njoj dolaze vitezovi
Od istoka i zapada;
K njoj dolaze prosioci
Sve gospoda izabrana;
I banović od Hrvatske,
Liep kano běli danak,
Dodje prosit s družbom svojom,
Nudeć prsten zlatni darak.
Te tja daljne iz Němačke

Prose slavom grba stara,
I dědovah silom božjom, —
Prose, prose, al badava :
Krasna Zora sve jednako
U ljubavi, věri stalna
Željno čeka svoga dragog
Kano drugi dan sastanka,
Čeka lěto jedno, drugo,
Jur i tretje lěto nasta, —
Čeka, čeka, nu neima
Te neima već Bogdana.

5. Poslušnost.

Pod Turjačkom lipom vrvi
Opet sila prosiocah,
Sluge vode vrane konje,
U podrume běla dvora.
A u dvoru rujno vince
Pije družba mladih gostah,
Nazdravljjujú Zori lěpoj
Bez ikakva prigovora.
Bogme ima běla světa
Na četiri strane dosta ;
Al njoj nĭma nigdě druge,
Bila žena il děvojka,
Bila ista u gorici
Vila žena zlatokosa ;

Jer Turjačka ćerca sama
Jest milina i dragota . .
Lěpa bijaše u raskoši,
A još lěpša jest žalostna,
Kano sunce kroz oblačac
Kad izlazi od istoka
Družba pije, nazdravljuje;
Al nemari za to Zora;
Šum veselja ode mimo
Vrata srca njezinoga,
Kan od krčme kad prolazi
Šum crkvenih kraj prozorah.

Oko moje i ručica —
Zoro, draga ćerco moja!
Grdno sam ti ostario
Za kuću se brinuć dosta.
Ni pod starost nímam časa
Utrt s čela grád od znoja.
Nímam komu izručiti
Gospodarstvo grada svoga.
Puno brigah već pregorěh
Š tebe kano blagi otac,
Nadajuć se da razabrat
Tužno srce oće doba;
Al nemože odolěti

Duže milost srca moga,
Znaj i pěsak najmekĉiji
U tvrd kamen ĉas pretvora.
Danas treba da saznadeš
Ti konaĉno volju otca.
Evo světla duždoviĉa,
Lěpa tvoga prosioca!
Vrzi na stran travnu tugu,
I ĉekanje tašto kô san,
Podji za njeg u stolicu
Sile, slave pěrko mora,
Da me mine edarede
Za unukom Źelja moĉna,
Da mâ Ź njim se razgovori
Starost jadona i Źalostna,
Da bez brige za ĉast kuĉe
Mogu uniĉ u dvor groba.
Kod njega ĉe bit ti dobro,
Prebolět ĉe duša tvoja.
Nu ak neĉeš da poslušaš
Volju, savět ĉaĉka dobra,
Neĉu te zvat ĉercom Zorom,
Tako meni višnjeg Boga!

O prem jadne věrenice!
StraŹnja ode nada tvoja,

Stražnja lanca (koj je tebe
Za svět vezô) puče pola.
Kô jeseni list od větra
Sva uzdarkta od govora,
Kô zastěni mrazom zelen,
Sva zastěni jadem Zora.
Nu Slovenki věk poslušnost
Biva sveta kô řeč božja ;
Premda s jada nemogaše
Proizněti niti slovca,
Pak da oće poslušati
Šta zaktěva řeč od otca,
Niknu glavom lica blěda
Kô bez sunca rana zora.

6. Věra.

Sunce usnu na zapadu
Sa krvavim licem tužno,
I noć stigne te sakrije
Sitne zvězde neba u dvor ;
Ma šta je svih zvězdah briga,
Kojim blišta nebo čudno,
U Turjaku po dvoranah
Lěpših zvězdah ima puno,
Gdě igraju s pódružnici
S duždovića mladom družbom.
Turjački je na čast pozvô

Rod s gospodom svom okružnom,
Jer se oće danas vječat
S krasnom Zorom sinak duždov.
Od gospode sve po gradu
Do polnoći vrvi šumno,
Pa ne smotre divne igre,
Kû grom igra s sekom munjom.
Nu ju smotri sama Zora,
Kâ u sobi moli tužno
Za spasenje duše svoje
Pred krstome kasno u noć.
Vidi, čuje plaho nebo
Kô se lomi s groznom bukom,
Kô oblake sêče munja
I grom treska s gnjevnim dumom.

„Oj Bogdane, oj Bogdane!
Ta ti ovdě, moja dušo!“
Vikne, plane jadna Zora,
Prigrli ga k sebi rukom. —
„Gdě si bio? ja sam tebe
Ah čekala davno dugo
Protrpěla s tebe, dragi,
Mnogu brigu s mnogom mukom
Nu dobro je opet meni —
Ti si došo, moja dušo!
Gdě si bio? tako kasno,

I vremenu u tom burnom
Zašto tako ti problědnu?
Ah oko je tvoje mutno!
I ruke su studenate
Kan da j' srce tvě smrznulo.“
„Moja, draga rajska Zoro!
Moje zlato, moja kruno!
Kraj krvave Kupe usnuh
Ono slavno žarko jutro —
Věran rodu ilirskomu,
Věran Tebi, moja kruno!
Usnuh s rěčma na ustima:
„S Bogom Zoro! s Bogom dušo!“
Pak sam lěpi sanak snio,
Svedj o tebi, draga, tu noć.
Tu zakasnih nemogući
Razastat se sa snom dugo,
Te mi lice potamnělo
Sve od sanku sladkodugog
Ti si ljubav obranila,
S kôm te Bog je nadahuuo
Primi s toga ovaj cělov —
Sa uzdašcem, věrom punom.
Višnji Bog je naju složio
Tja do groba svojom rukom,
Pak će ljubav našu čuvat
I nad grobom, moja kruno!“ —

Oj Bogdane oj Bogdane,
Moje dobro, moja dušo!
Ah tvoj uzdah srce reže,
Kô led me je cĕlov udro,
Razteko se po utrobi
Kano otrov s bĕšnom mukom.
Ah pod tvojim zimnim ustam
Razstavlja se tĕlo s dušom
S Bogom ostaj, moj Bogdane!
Blago mi je . . . s Bogom, dušo!“

Tim unide drugarica
Mlade Zore srce družno,
Da probudi i odĕne
Odĕćicom nju zaruĕnom!
Nu pod krst se Zora sruši
Kô pod drvo lištje suho.
Mah proleti, bi reć, strĕla
Glas po gradu sa jaukom.
Dodju, dižu jednu Zoru,
Bude tĕlo neprobudno,
Dižu, bude i premiĕu,
Dižu bude, al zaludo!
Oĕice su izgorĕle,
Ruke smrzle, srce puklo,
A na usta udariše
Bĕle pĕne s krvcom rujnom.

Danak svanu! sve se zvězde
Posakriše neba u dvor,
Tek kô ribje oko světla
Još danica sjaše krugom,
A mēsec se na zapadu
Pripasao tmastom prugom.
Mlad duždović oděli se
Put Mletakah s lěpom družbom;
A za njim se porazide
Rod s gospodom svom okružnom.
Sam ostaše jadan otac,
Plačuć kano děte ludo.

Uvod

Uvodni dio ovog djela sadrži opće razmatranje o značenju i ulozi jezika u društvu. Autor ističe kako je jezik temelj komunikacije i kulture, a njegovo proučavanje ključno za razumijevanje društvenih odnosa. Također se spominje važnost jezika u obrazovanju i znanosti.

IZJASNJENJE.

U ovom dijelu detaljnije se razmatraju specifični aspekti jezika, uključujući gramatiku i sintaksu. Autor objašnjava kako se riječi i rečenice povezuju u smislene cjeline, te kako se to odražava na razumijevanje teksta. Također se spominje uloga jezika u stvaranju identiteta i zajedništva.

Završni dio djela sadrži zaključne misli i preporuke za daljnje istraživanje. Autor ističe da je jezik dinamičan i da se neprestano razvija, te da njegovo proučavanje treba biti kontinuirano i multidisciplinarno.

Uvod.

U ovoj knjižici ima i baladah i romaneah. Nu šta znače ove dvě u našoj literaturi skoro nečuvane reči? Šta je balada, i šta romanca? ili koja izmedju njih vlada razlika? — U tome se predmetu svikolici krasoslovci slažu, da su balade i romance epopeje en miniature. Nu neslažu se njihova mněnja o značaju, koji razlikuje baladu od romance. Jedni kažu, da jih čin i oděća (t. j. jezik, kojim je čin izveden) opreděluje, zaključujući, da kod balade valja da je čin junački, žestok, zamršen, čemu treba da odgovara i jezik; gdje naproti tomu čin romance biva ženski, nežan, prost; a jezik činu odgovarajuć, naime lagak, ili (kao što se kaže) igrajuć. Drugi opet esteticci drugu metju razliku. A někoji sude, da razlika zavisi jedino od obraza ili forme, u kojoj se ove pěsni izvode, s kojim se mněnjem i ja slažem, uputjen, da ovdě (pokoliko su meni literature germanskih i romanskih narodah poznate) druge razlike neima, nego što je narodna, t. j. da južnozapadni (romanski) narodi imadu ponajviše romaneah, a sěvero-zapadni (germanski) baladah.*) Držeć se toga mněnja, metnuo sam mnoge komade u prvi razred (baladah), koji bi se valjda (polag mněnja drugih) uvrstiti imali.

*) Da imade u najnovijem vėku takodjer u Francezah i Talijanah baladah, i naprotiv tomu u Nėmacah i Englezah romaneah, to su plod i poslēdci medjusobnoga literarnog upoznavanja istih narodah u novijem vremenu.

u drugi razred; suprot tomu uložio u drugoga — komade, koji bi se valjada (po činu i oděci sudeć) pristojali bili boljma za prvi razred. Samo jedan jedini komad: „Kratka sreća“ umako se je u prvi razred; koji polag svoga obraza spada u drugi.

S mnogih sam već stranah slušao, da nekolicini izmedju naših domorodacah ova vrsta od poezije nije u ćud, koji kažu, da su balade i romance plod tudjih literaturah, kojega nevalja uvođiti u ilirsku literaturu kao stvar, koja s narodnim njezinim duhom nesudara. U tomu se ja mněnju nikako š njimi slagati nemogu, jerbo sudim, da naš narod (kao i svi gotovo ostali narodi) tu struku pėsamah već imade, nu pod drugim nam imenom poznatu. U koji će razred spadati veći dio naših narodnih pėsamah (ako ih hoćemo da uzporedimo polag pravilah estetićnih) — ako ne u razred baladah i romaneah? Koji jih odlikuje duh (ako ono oduzmemo, šta svaki narod imade svojeg vlastitoga, značajnoga) ako ne onaj, koji živi u baladah i romaneah tudjih narodah. Može se obavěstiti o tome svaki čitatelj, koji uzporedi němaćke, englezke balade i španjolske romance s našimi narodnimi pėsamami. Taj se isti priměr može uzeti takodjer od pėsamah ostalih narodah, n. p. Talijanah, Francezah i Romajah (Novo-Grkah). Kolika vlada srodnost i shodnost u struci i obrazu! Tko nije odmah pomislio na naše junaćke pėsme, koji je priliku imao čitati španjolske: *Romances del emperador Carlos y delos doze*, ili one: *Del cid el campeador*? Kao priměr naći ćeš, umni štioće, romanu „Sužanj“ u ovoj knjižici,

koja je malone rěč po rěč prevedena iz španjolskoga. — Ja dakle u ovom dēlcu ništa tudjega ili neobičnoga neuvodim, nego samo golo ime. Šta se tiče duba, koji u njoj živi, to sudim, da neće biti čitatelju stran, zašto su i tu bile moje neprestane pratilice i učiteljice narodne pjesme. Što imade u njih većoj strani čitateljah naših valjda nepoznatoga, bit će forma od romancah, koje sam sasvim na španjolski način s priglasci (assonancami) složio, o kojih će biti još u ovoj knjižici na svomu mēstu govor. — Priklopio sam i ovome dēlcu nekoliko izjasnjenjah. Istina Bog nijednoj dobroj pjesmi komentara netreba; nu mi Slavjani za sada još, gdje sebe (tako rekuć) najmanje poznajemo, izbēći nemožemo, da vlastite proizvode s takovimi štakami i repovi u běli svēt nešaljemo. — Naći ćeš, dragi štioče, i mali rěčnik od manje poznatih osobito stranih rěčih, kojeg priklopih za odgovoriti želji jedne strane čitateljah, kojim potpun nauk narodnoga jezika nije zanat; kao i za zadovoljit želji onih, koji nisu toliko imući, da si mogu nabaviti sve rěčnike i knjige, po kojih je nebrojeno blago našega prekrasnoga jezika raztrešeno. — Pridao sam takodjer straga dēlca čestita imena (p. n.) gg. predplatnikah*), za da svaki od slavne gospode domorodacah uviditi može, nakoliko se podupire predplatom izdavanje knjigah, koje mi zapadni Iliri pišemo. Istina, broj je predplatnikah za Hrvatsko (osobito za Zagreb) dosta

*) To se kao nepotrebno u ovom izdanju nepriobćuje. O p a z. i z d a v.

znatan. Što se to isto nemože kazati i o ostalih varoših i predelih, po kojih naš narod stoji; tomu je uzrok rdjavo stanje našeg knjigotržtva ili (bolje rekuć) tuga, što mi još nikakovih knjigotržacah ili ljudih neimamo, kojim bi bilo do razprodavanja i razpošiljanja knjigah ilirskih. A taj se nedostatak (da mimogrede jednu veliku potreboću odkrijemo) donle dignuti neće, dok koje od domorodnih društva na taj poso svojih očijuh milostivo neobrati, ili dok se novo u tom smislu i duhu društvo nesloži. Dok toga neuzbude, ostat će u prahu i zaboravnosti tolike sбирke prekrasnih naših narodnih pėsamah, kao i rćdki rukopisi izvrsnih starih pisaocah Dubrovaćkih i Slavonskih — pored boljih pisamah onih živućih literatorah, koji neimadu toliko privatna imćtka, za moći jedan dio na izdavanje svojih dćlah obratjati, ili koji se neuztežu baciti vas stid, od stida li rume-nim obrazom ili od kuće do kuće prosjaćki moleć:

Nebi li se duša našla,

Koja bi se smilovala,

I na Boga pogledala —

t. j. predplatila na novo izlazeće njegovo dćlce s nćkoliko grošah. — Može biti da imade još gđeko-jega slavnoga gospodina predbrojnika, koji svoga imena ovdie neće naći. Nu takovu gospodu Mece-nate (kao što su za nas svi predbrojnici) molim, da meni nezaměre. Ako jih nema u knjizi, to je bilo doista (barem od moje strane) naravski nemoguće, da jih metnem, t. j. bilo znamenje, da jih još u ruke primio nisam.

U Zagrebu na dan velike gospojine t. g.

Balade.

Str. 15. Ti bi reko: od jezera
Čuo sam děklicu.

Rěči, koje sam u Djulabijah (str. 239. II. izd.) naveo o morskich deklicah, čuo sam od ljudih u mom zavičaju Štajeru. Nu na lětošnjem putu prikupio sam još mnoge različite věsti o njih, pa se uvěřio, da se još svigdě, kuda se razprostire ilirska rěč, znade za ova něžna, blago- i čudotvorna ženska bitja.*) — U Dolenskoj Krajske uz medjaš hrvatski, gdě tako nazvani běli Krajnci (prije nazvani pravim imenom Hrvati) i Vlasi (Uskoci bosanski i lički) stoje, imenuju jih kao u dolnjih stranah domovine Vile, pa se o njih pripověda ono isto, što pripověda Vuk u svom rěčniku. Kažu takodjer, da imade ljudih, koji su Vilu viděli na razkrštju u šumi, gdě je ležala i spavala, pa jih je sretne učinila, bivši oni nad njom (Vilom) načini- nili sěnku od zelenih granah, za da uklone žarke sunčane zrake, koji su joj udarali u prekrasno lice. — U ostaloj Dolenskoj nazivlju se Rojenice (Rodjenice), te se pripověda, da svaki čověk, odmah kako se rodi, dobije svoju zvězdu na nebu i svoju Rojenicu na zemlji, koja proriče njegovu buduću sreću*). U Gorenskom (Krajske) zovu jih

*) Pače kod istih susědnych Němacah Labudske doline (Lavantthal) poznate su pod imenom: heidnische Weiberl, gdě se još i města kažu, gdě su one prebivale.

*) Kažu, da su babe, koje su kupale někoje nekršteno jošte děte, čule, gdě je Rojenica iz jednog kuta sobe tiho

po najviše i najčešće ajdovske dĕklice. U drugih se opet stranah Gorenske kao i na Slo-
vĕnskom Koruske zovu: čiste žene, běle žene
(sравnaj českosl. bjlé panj). Na Zilskom Koruske
takodjer želik (selig?) žene. U svih tih stra-
nah poznate su kao dobroćudna i blagotvorna bitja,
koja čine seljanu mnoge službe, n. p. proriču mu,
kad je vrĕme, gdĕ valja sejati, i šta treba da sije.
Pripovĕdala mi je u Blĕdu (Feldes) stara Gorenka,
da je bio neki seljanin dobro poznat s takvom
jednom ženom, koja mu je svĕtovala, da neka ide
u nevrĕme sijati boba, šta on i učini. Nu malo
poslĕ toga izniknuše, eto čuda! mĕsto boba same
jele, koje u malo vrĕme toli visoko porastu, da
svekoliko susĕdstvo stade čuditi se i smijati nad
tim divnim bobom. Nu seljanin razsrdi se i razljuti

proiznesla rĕč, da će biti to dĕte velik kradljivica. Tu se
iznajde odmah jedna izmedju tih babah, koja se prihvati
posla, da izlĕči dĕte od te opake strasti, izreže naime nje-
mu izpod palca malenu jednu žicu, koja, kad ju prine-
soše k novĕću, odmah stade igrati, skakati i previjati se.
— U starih crkvenoslov. rukopisih staroga zavĕta preve-
deno se nalazi τύχη-Roždĕnica (gl. knj. Isaia). Na is-
tom mĕstu prevedena rĕč δαυμόνιον-Rod; o kojem bitju
ipak još kod naroda dosad traga nalazio nisam. — I u
Ruskoj se je još u staro vrĕme znalo za Roždĕnice, o
čem svĕdoče stare prodike. — U drugih se opet stranah
Krajnske pripovĕda, da tri Rojenice ulaze u kuću, kad
koja žena rodi, no kuda ulaze? to nitko nem že vidĕti;
nego kad izlaze, ako mĕsec svĕti, to jih vidi rodinja obu-
čĕne odĕćom, kao što ju nosi dŭga (Iris), gdĕ odlaze osta-
vivši dĕtetu dare. — Tko još znade više o njih? Nebi li
pokupio sve, pa meni priobćiti izvolio? Neznade li se gdĕ
za Roda? Nije li Rod blizu Boží ĕa?

tako žestoko, da uze sěkiru, pa udri po tom čudnom bilju. Nu eto ti drugoga čuda! Kako se koja od tih jelah obori, to se iz stabla skotura sam debeli bob, a to u tolikom obilju, da mu ga je to lěto više obrodilo, nego svemu kolikomu smijućemu se susědstvu. — A u Zilskom pripovědaju, da je nestašna jedna bela žena proso plějući sve latovje izpočupala, pak opet naopako, t. j. město korenja vrhove u zemlju sposalila. Seljanin se nada tim začudi muijući, da će sve propasti; nu sa svim time kad dodje vrěme žetve, toliko ga za dvě druge godine nažeo nije. *)

Str. 20, Jur su kosci nizko došli,
Bit će već tri sata.

Kosci zovu se u Štajeru jedan red od zvězdah, polag kojih se prosti narod po lětu noćju vlada. Obično izidje gospodar ili gospodarica izpred kuće, pogleda na nebo, udje opet u sobu kažuć: Kosci su že nizko: ta ili ta vūra je: deca stante! Děkle podrane, te idju na svoj poso. Gospodar ide medju tim u konjušnicu zvati hlapce (sluge), neka urane i konjem polože, ako su već kod kuće. — I po doljoj strani domovine valja da su poznati, jerbo Kanižlić u svojoj krasnoj Rožaliji navodi izmedju drugih narodnih imenah zvězdah takodjer ime Kosci. Primorci se isto tako vladaju polag zvězdah, koje

*) U Českoj se pripověda za někakvu Poledničku, ženu, koja pomaže žeteljicam žeti, nu nitko je ipak tu viditi nemože. Kad ima odviše velike vrućine oko podne, to onda ide na obale potoka ili řeke, pa tamo veoma nemilo zaplače.

zovu Vlašići. A Jarnik imade u svome Etymologiku Vlastovke, koje prevodi němačkimi R a m s t ä b e. *)

Str. 21. Već na klupi zahrko je
Pijan starešina.

Starešinom zovu po čitavoj gornjoj strani naše domovine vėnčanoga kuma (Trauungsbeistand). Imade i nevėsta svoga starešinu kao i mladoženja. Dužnost mladoženjina starešine jest: zaprositi đevojku, i poći na dan vėnčanja kao kolo-vođja sa svatovi po nju u kuću majčinu. U crkvi stoji uz mladoženju, a kad se piruje, sėdi za stolom prvi do njega. Poso nevėština starešine jest: čuvati đevojku do dana vėnčanoga, da se nesbije kakova golema sramota; te je taj dan obiėnim narodnim naćinom izrućuje svatom, kad dodju po nju. Kod stola (mislim) da i on sėdi prvi do nje. I za miraz valja da se pogode starešine. Nu o tome obširnije (ako bog da) na svome mėstu.

*) U Ruskom ina takodjer jedna vrsta zvėzdah, koje se zovu Kosary. U crkvenoslov. naći ćeš Vlasoželjce, a opet na drugom mėstu Vlasoželište $\pi\lambda\acute{\epsilon}\alpha\delta\epsilon\varsigma$ (obširnija ćitat moćeš o tome u Slavinu novog izdanja od W. Hanke, Prag 1834 str. 280). — To se pita: šta je koren od tih Kosacah, ili kosa (falx) ili kosa (coma)? Kod nas kod kuće kaću, da se zovu zato tako, što stoje na nebu u onakom redu kao kosci, kad kose livadu. A za kosu (coma) govore primorski Vlašići, ako su tu one iste zvėzde. Nestoje li pored toga u kakovom savezu s kosom Berenićinom (coma Berenices)? Istina Bog i tude mi opet s Hamletom uzkliknuti moramo: „Ima puno stvarih i na nebu i na zemlji, kojih se još san naše mudrosti ni dodirnuo nije.“

Str. 21. Ruke lome majka, kuma
I družice mlade....

Družice ili svatevce zovu se one dvě lěpo cvětjem i koječim izkitjene děvojke, koje kao drugarice stoje uz nevěstu i mladoženju. Njih u crkvu vode do dva druga (děvera, Brautführer) koji i kod stola uz njih sěde dvorecí jih, t. j. predlažuc na tanjir jěstvine, i na drobnu razrežuc kamade. U gornjih naših stranah za veliku se drži sramotu, ako svatevca koja što uzme svojom rukom na svoj tanjir, nego ona valja da čeka, dok joj drug ne predloži i ne razkornadi, pa i mnogo jěsti nepristoji se, nego valja, da se dade mnogo nukati i ponudjati. Zato se kaže prirěče o ženskih glavah, koje kod stola neće da jědu: „Drži se kakti svatevca (družica) — U Primorju se zovu prve divice. U dolnjih stranah izvan varoših, gdě se ovakove děvojke zovu krancele (Kranzeljungfern) neima toga običaja. U narodnih pěsmah, koje se kod Bosanske bratje muslemah poju, čitao sam više putah o někakvih jendjibulah. Valja da su te jendjibule naše družice ili svatevce.

Str. 22. Perun stvori za Ladu
Pitome grlice.

Za pričicu o grlicah spominjem se, da sam ju čuo pripovědat od pokojne moje tete Marine, već u prvoj mojoj dobi, još mnogo prije nego što sam se počeo učiti němački, što je dakle bilo prije 13. moje godine. God. 1836. budući na praznikah kod sestree, čuo sam je opet od netjakinje, sedamgodišnjee děvojčice, koja ju pripovědaše svome

u kolčevci još bivšemu trogodišnjemu bratcu. Tu sam ju odmah i složio u rižme (barem za onda kako tako) za preněti toli lěpu i něžnu stvar takodjer u višji krug literature naše. Na lětošnjem putu dobio sam u Krajnskoj jednu istoga predmeta narodnu pěsmu, koje poradi njezine dužine ovdě uložiti nemogu, nu naći će svoje město u drugom ili tretjem razdělku narodnih pėsamah moje sbirke. — Muževi, koje napominje četveroredak :

„Nećuješ li cviliti
Drago děte tvoje,
Kôm se neće smiliti.
Kî se děcom goje.“

jesu oni kod naše bratje u Mariborskom kotaru Štajerske u pověstih poznati Pesjani (Ptolomaeovi Besi, Βέσσα?), narod ljudih divljih, po čitavom tělu kosmatih kao psi, město glave od čověčje prilike s glavom od pasje prilike. Pripověda se, da stoje prama istoku. Pokojna moja teta (Bog joj propustio dušu!) kazala mi je, da se zovu takodjer kalvini, te od ništa druga neživu, nego od nevine drobne děčice, koju krađu, ubijaju i žderu. Spominjam se još, da nisam nikad mogo bez nekakvoga trepeta obratiti očijuh na ona brda železne i saladske stolice, koje je moći sa svim lako viditi s prodola, na kojem stoji naša rodna kuća; jerbo sam znao da ondě već stoje kalvini, od kojih se vide několiko hramah u zapadnom suncu lěskati. — Ako nebludim, ta ista je pověst (o Pesjanah) poznata i kod hrvatskih Zagoracah, gdě jih nazivlju upravo Pesoglavci.

Str. 59. O nikada negledala
Te gradove, zlatne sobe,
Pune jada, pune žala,
Pune varkah, pune zlobe —
Od otrova, gvozdja stan.

Neima može biti u čitavoj dogodovštini 14. i 15. stolétja nijedne vladajuće kuće, koja bi se u toli kratko vréme tolike bila domogla vlasti i tolika nabavila bogatstva, kao što se je domože i nabavi kuća Celjskih knezah (grofah). Od prostih vlastelih gradovah Sanecka i založenoga Celja uzpeše se, pridruživši si do mala mnoge druge gradove, na prestol de facto čitave Štajerske, Krajnske i Koruške. Čim se udade kći jednoga vladoca ove knežke kuće za Žiška kralja ugarskog, bude knez Celjski takodjer za bana hrvatskoga postavljen, te po tom svojom vlastju ne samo u Hrvatskoj, nego li kao ban takodjer u Ugarskoj prevagnu. Isti Tvrtko, kralj Bosanski, od kojeg se je ćerkom bio oženio, odabra ga kao nasljednika u svojoj državi, koju čast medjutim naš knez primiti nemogaše, budući bosanska gospoda nehtedoše da mu izruče kraljevinu. — Nu baš timi mnogostranimi savezi vladajućih kućah zametnu se u prestol njihov crv propasti. — — Tu je zulum na toliko bėsno, da se je posljednji novac oteo poddajniku, za moći platjati čitave obiteli plemićke i čete bezbožnih slugah, koji se njihove strane držahu*). Na kakovom su glasu Celjani

*) Tu se imade i tražiti početak siromaštva celjskih seljanah: razkomadanje zemaljah, mnoge kojekakve stare daće i. t. d-

bili kod svojih susědah, može se zaključiti iz poslovice: „Laglje je s Mohametani, nego li s Celjani —“

Na otom dvoru izmedju takovih razbludnih i opakih okolovštinah rodi se naš nesretni Fredrik. Priroda ga je nadarila plemenitim i uljudnim srcem, nu odgojenje mu upravo na to idjaše, kako bi mu moglo prirodnu dobrotu izopačiti i izkoreniti. Već u prvoj dobi junačkih lětah oženi ga otac (věrojatno proti njegovoj volji) s ćerju ugledne i moguće kuće Frangepanske. Nu neka govor nastavi dobrodušni starac Valvasor:

Graf Herman von Cylli, dieses Namens der Zweyte, hatte mit seiner Gemahlinn, zween junge Herren erzielt. Einer derselben, Namens Ludwig, erbte die in Kärndten gelegene Graffschaft Ortenburg: dem Zweyten mit Namen Friedrich, gab der Alte etliche Schlösser, nämlich Stanischak, Samobor, Gurekfeld, Machau, Rudolphswerth und Landstrass. Denn selbige Örter waren damals denen Graffen von Cylli versetzt, und also in ihrer Gewalt. Also hatte Graff Friedrich seine eigene Wohnung und Hofhaltung zu Gurekfeld, und führte sein absonderliches Regiment. — Als man aber zählte 1422, verschied seine Gemahlinn, welche eine von Modrusch gewest, und ward der Leichnam gen Cylli geführt, allda er, in dem Kloster, zur Ruhe gelegt worden.

Darob entstund ein starckes Gerücht, als ob ihr Herr, Graff Friedrich, sie im Bette erstickt hette, um, für die adliche Jungfrau, Veronica von

Desinze,*) von deren schönen Blick er Feuer gefangen hatte, in selbigem seinem Ehebett Raum zu machen, zu ehlicher Verbindniss, und diejenige auch in seinen Armen zu haben, die er albereit im Herzen hatte. Und weil drey Jahre nach seiner ersten Gemahlinn Hinfart, er, mit ihr Beylager hielt: ward der gemeine Argwohn desto stärker.

Ohn Zweifel hat dieser Verdacht eben sowohl seinem Vater die Gedanken eingenommen, und eine Rachgier wider Madame Veronica erweckt und vermutlich auch seinem Herrn Schwager, dem Kaiser Sigismund, einen Verdruss gemacht. chDo kehrte man eine andere Ursache der Straffe vor, nemlich die Ungleichheit des Standes. Denn wiewohl es nichts unerhörtes, dass ein Graf, mit einer Edel-Dame, sich verheirathe: so wollten doch die Graffen von Cylli, ihrer Macht und Befreundung wegen, mit hohen Häusern, fürstlich betrachtet seyn: wie gemeinlich grosse Gewalt gross geachtet und mit geringerm Stande, wann kein sonderbarer Zusatz eines Nutzens dabey ist, unbefreundet seyn will. Weil dan der Veronicæ Eltern nur des Ritterstandes waren, und Graff Friedrich sowol ohn seines Vaters Willen, als ohn seines Herrn Schwagers, des Kaisers, Rath, sie geeliget hatte: forderte der Kaiser ihn zu sich, in Ungarn, liess ihn, als er erschien, gefänglich annehmen, und zu seinem Vater, dem alten Graffen, Herman führen.

Dieser liess ihm alsofort Fesseln anlegen, folgend in einen verdeckten Wagen setzen, und nach

*) Polag svědočbe jednog lětopisca bila je onda Veronika pod imenom biser Hrvatski poznata.

Osterwitz, in der Graffschaft Cylli, in einen Thurn bringen; darin er eine Zeitlang in den Eisen, wohlbewacht, vorlieb nehmen musste. Nach der Zeit führte man ihn gen Cylli, in die Burg, woselbst er dem Ritter, Jobst von Helfenberg, zur Verwahrung, anbefohlen. Allda zwang ihn der Alte, alle die Schlösser, so er ihm hatte eingeräumt, abzutreten. Und neben andern das in der Gottschee liegende Schloss Friedrichstein, welches Graff Friedrich allererst neu-angefangen, und aus dem Grund erhebt hatte. Damit dann auch die Steine den hohen Missfallen und Eifer des Vaters empfinden mögten: zerstörte er dieses Schloss Friedrichstein, und brach es ab, bis auf den Grund. (Welche Einreissung dann gnugsam zeugte, dass nicht der blosser väterliche Unwill über die ungleiche Heirath, sondern auch die schwere Beargwohnung des gefangenen Sohns, mit der vermuteten Ermordung seiner vorigen Gemahlinn einen solchen Zorn-Brand, bey dem Alten angezündt hette: Er sonst schwerlich, das erst neugebaute Schloss also würde ruinirt haben.)

Also lebte nun Madame Veronica ihres Herrn und Eh-Gemahls, wie auch aller desselben Schlösser und Herrschaften beraubt, dazu in stetter Furcht, für ihrem ergrimmtten Schwäher; von dem sie nichts anders vermuthen konnte, als dass derjenige, welcher, um Ihrent willen, seinen leiblichen Sohn so hart hielte, und allerdings vor siedender Zorn-Wut, ein so schönes Schloss-Gebäu abgebrochen hette, den schönen Bau ihres Leibes, und die Wohnung ihres holdseligen Lebens, gleichfalls abzubrechen, kein Bedenken tragen würde. Wess-

wegen sie ihren Aufenthalt bey den wilden Thieren suchen musste, und sich, nebenst etlichen ihrer Kammer-Jungfrauen, in den Wäldern verbergen, alda Furcht, Sorge, Angst, Hertzleid, Threnen ihre tägliche Speise, Noth und Mangel ihre Fülle und Ersättigung waren. Wie dann aus unordentlichen Vermählungen, dergleichen bittere Früchte nicht selten erwachsen.

Weil aber die Augen der gewaltigen gar weit und scharf sehen, und derhalben die Ihrige besorgten, Graff Herrman dörrfte allbereit, auf die Spuhr kommen seyn, in welcher Gegend sie sich versteckt hielte: erachteten sie, rathsam zu seyn, dass man sie heimlich, in einem, vor Pettau im Felde liegenden, Thurn führte: als darinn man sie nicht so leicht würde suchen: brachten sie derhalben dahin.

Aber solches schlug zu ihrem Unglück hinaus. Es wachten für den regierenden Alten, allenthalben unterthänige Augen; also ward solches gar bald ausgespührt, und nach Hofe berichtet. Von dannen man hinschickte, sie abhohlen, nach Osterwitz führen, und allda in einen Thurn werfen liess. Daselbst musste das schöne Bild, eine gute Zeit in grossem Elende, gefangen sitzen, und vor Hunger schier verschmachten.

Endlich liess sie der alte Graff auf Cylli bringen, und stellte eine scharfe gerichtliche Klage wieder sie an, mit ernstlicher Bemühung, Ihr durch Urtheil und Recht, den Kopff zu nehmen, und die Fackeln ihrer liebreitzenden Augen, welche seinen Sohn so ungebührlich entzündet hetten, in ihrem

eigenem Blut auszuleschen. Er gab ihr Schuld, sie hette seinen Sohn durch Zauber-Künste dazugebracht, dass er sie geheirathet; über das ihm, dem Vater, mit Gifft, nach dem Leben gestrebt.

Allein es mangelte an gründlichem Beweis: darum kunnte ihr das Gericht nicht beykommen, mit einigem Schein des Rechtens: der Advocat, welchen man ihr hatte zulassen müssen, stritte für sie ritterlich, und sigte: und fand dissmal der sonst gemeinlich eintreffende heilige Spruch: „Was der Fürst will, das spricht der Richter,“ vor diesem redlichem Gericht, seinen Absatz.

Allein in dem Herzen der Gewaltigen, sitzt je-maln ein andres Recht verborgen, das heisst „Gewalt“, welches, wann das ordentliche Recht nicht nach Wunsch hinaus geht, zuletzt in offenbare Thätlichkeit leichtlich ausbricht. Dieses Rechtens gebrauchte sich auch Graff Herman. Weder der starcke Verdacht noch die Rachgier wollten dazu einstimmen, dass er, ob gleich das Gericht mit Recht an sie kommen, noch ihr ein Urtheil auf den Hals fellen können, Sie darum sollte ledig, und auf freyen Fuss stellen: darum liess er sie wieder nach Osterwitz, in ihre vorige elende Herberge, führen, gänzlich entschlossen, durch Hunger und Durst sie dort so lange zu quälen, bis sie verschmachtete, und das Hungerschwert diejenige hinrichtete, welche des Advocatens Aufrichtigkeit dem Hencker-Schwert hatte entrückt.

Weil aber der Hunger-Tod so heftig nicht eylete, als wie seine Rachgier, und Ungedult: beordete er zween Ritter, welche das schönste Frauen-

bild, unterhalb Osterwitz, in einer Badwannen ersäufen liessen.

Ob solches eine Gerechtigkeit oder Grausamkeit und Tyranney zu tituliren, mag ein Vernünftiger Selbst urtheilen. Der alte Graff hat zwar in der Cillenischen Chronick, das Lob, dass er ein frommer Herr gewest, der gern Friede gestiftet, zwischen Armen und Reichen: aber in diesem Stuck, hat er sich, wie es scheint, den Zorn zu bald, und zu weit, übergeben lassen, und nicht so sehr dem Recht, als seinem Rach-Durst, den Lauff gelassen. Denn hatte er Fug und Recht, sie zu tödten; warum that er es nicht durch Urtheil, und Gericht? Hat demnach, in diesem Stuck, nicht gehandelt, wie er gesollt; sondern wie er gewollt, und mag wol vermutlicher unschuldig Blut hiemit auf sich geladen, als schuldiges vergossen haben.

Gesetzt die erste Gemahlinn seines Sohnes Friedrich sey im Bette erstickt worden; so folgt darum noch nicht, dass es mit dieser Veronicæ Wissen und Willen geschehen. Verdacht und Argwohn seynd noch lange kein Beweis, noch Recht. Wann er nicht einmal berechtigt gewesen, mit der scharfen Angst Frage, sie peinlich anzugreifen: so hat ihm das Recht noch viel weniger zugelassen, sie umzubringen. ohne Ueberweisung, dass sie den Tod hette verdient.

Den todten Körper dieser so jämmerlich, unbarmherzig, und grausamlich ertränckten Veronicæ führte man, gen Fraslau, zur Begräbniss. —

Indem es der unglückseligen *Veronicae* so kläglich erging, erkrankte Graff Friedrich vor grossem Kummer und Herzleide, über dem unbarmherzigen Tractament seiner Gemahlin, wesswegen der Vater ihn des Kerkers befreyte, und mit guten Medicamenten kuriren liess. — Nachdem der Alte nunmehr seinen Zorn, in dem Blute der armseligen *Veronicae* abgekühlt: ward er seinem Sohn endlich wiederum väterlich gewogen, und zwischen Ihnen gute Einigkeit gestiftet. Desswegen fertigte er nun denselben ab, mit allem seinem Hofgesinde, gen Rattmansdorff; allwo er zwey Jahre Hof hielt, und hernach auff Rom reisete, vermutlich Ablass zu holen, wegen dess, an seiner ersten Gemahlinn begangenen schlimmen Stückleins (so anders der Argwohn und das Gerücht, nicht falsch gewest). Auff selbiger Reise, ist er, vom Marckgraffen von Ferrar, gefangen genommen, aber von seinem Schwagern, Heinrich, Grafen von Görtz, mit einer Suma Geldes wieder erledigt worden.

Da hat er wieder angefangen, einige Schlösser zu bauen, . . . und seiner so jämmerlich ertränkten, zweiten Gemahlinn Körper, von Frasslau wieder abholen, und nach Geyrach, ins Karthäuser-Kloster, führen lassen: da man denselben zur Ruhe bestetigte

Graf Friedrich hat, nach der Zeit, gleichwol noch lange gelebt, und das drei und neunzigste Jahr erreicht. — — Er war allbereits ein Neunziger, und setzte doch die Buhlerey sammt anderer Leichtfertigkeit, noch fort. Weswegen ihm einmals ein guter Freund wolmeynendlich zuredete,

Er sollte doch, weil nunmehr der Abend seines Lebens schon längst herbeigerückt, und er zum Grabe so reiff, als wie eine über reife Birn zum Fallen, an sein Ende einmal gedenken, der Büberey Urlaub geben, und sich zum sterben bereiten. Aber demselben gab er als ein andrer Sardanapal, in dem der Epicur ganz vergraben, oder vielmehr wiederlebendig geworden war, diese saubre Antwort: O! ich hab meiner Sterblichkeit schon längst gedacht! und deswegen beschlossen, dass man auf mein Grab diese Leichschrift setzen soll:

Haec mihi porta ad inferos est;
Scio, quae reliqui: abundavi rebus omnibus,
Ex quibus nihil mecum fero, nisi quod bibi,
Adque edi, quodque inexhausta cupiditas
exhausit.

Sollte sich besser, für einen geylen Hund, oder wie Aristoteles, von des Sardanapals gleichgesinnter Leichenschrift, ertheilete, für einen Ochsen zum Epitaphio geschickt haben. — (Valvasor, topographisch-historische Beschreibung Krains III. Theil 11. Buch, strana 200—204.)

Ovako pripověda blagodušni starac Valvasor. — Da je Fredrik vruće i iskreno Veroniku ljubio, zato govori njegova bolest posle kako ga je otac sionički razdružio š njome! to svědoči takodjer njegova pomnja i vėrnost, s kojom je posėtjivao grob njezin u Gorah (Gayrach), dok ga i odtuda otac neodmami, za da mu čini zaboraviti taštu ljubav, šaljući ga u Rim; — a kamo, neslēdi mladjenacko srce, u kojem još toliko igra mlade, vruće, sione krvi, koliko u Fredrikovom, najpače

gdě ga sa svih stranah obkoljivaju hitri dvornici, tašte větrogonje; ljudi kupljeni i kadri svojom lju-bežnjivostju i slobodnimi načini svačji preobratit um, svačje otrovati srce? Po tako pakleno osno-vanoj stazi sišavši mladi Fredrik s puta čestitosti udari na one gadne stranputice, na kojih ga na-lazimo posljednje vrěme njegova života. Njegove se krivnje i zablude nipošto izpričati nemogu, ne-go nam opet služe kao žalostan priměr, na kakve može zabluditi mrzke i gadne kolomije — ono srce (makar bilo najplemenitije), kojega na pra-voj stazi nedrži zdrava glava. —

R o m a n c e.

Prava je domovina r o m a n c a h Španjolska. Tu je svaka skoro pėsma r o m a n c a (bila něžna, lju-bezna ili zbilja junačka). A čine se španjolske romance s priglasci (assonancami). Priglasak zove se nesavršena rižma, t. j. gdě se samo bez obzi-
ra na suglasnike samoglasnici slažu. Tako su np. danak, tanak, sanak, razstanak i. t. d. savršene rižme; gdě su naproti tomu danak, darak, rana, spavam i. t. d. nesavršene rižme ili priglasci. A kad se romanca s priglasakom gradi, to treba da se slažu samoglasnici posljednje stope sva-kog drugog (kad kada i svakog četvrtog) reda tja do kraja pėsme, ili do kraja svakog razdělka od pėsme. Španjolci na takov način grade dugačkih

pěsamah bez ikakva truda, zašto jih pri tom pripomažu njihova nebrojna infinitiva na ar, er, ir, samostavna na ad, pristavna na al kao i participia na ada i ado, kao i na ida i ido i. t. d. — Eto priměra španjolske romance s mužkim priglaskom:

Rosa fresca, rosa fresca,
Tan garrida y con amor!
Quando y'os tuvo en mis braços,
No os sabia servir no,
Y agora que os serviria,
No os puedo yo aver no. —

Vuestra fue la culpa, amigo,
Vuestra fue, que mia no,
Embiastes mi una carta —
Con un vuestro servidor,
Y en lugar de recaudar,
El dixera otra razon,
Que erades casado, amigo,
Alla en tierras de Leon,
Que teneis muger hermosa
E hijos como una flor. —
Quien os lo dixo, señora,
No os dixera verdad no,
Que yo nunca entre en Castilla,
Ni alla en tierras de Leon,
Sino quando era pequeño,
Que no sabia de amor.

Početak romance sa ženskim priglaskom:

A fuera, a fuera Rodrigo,
El sobervio castellano!
Acordar se to devria

De aquel tiempo ya passado,
Quando fuiste cavallero
En el altar de Santiago,
Quando el rey fue tu padrino,
Tu Rodrigo el ahijado ;
Mi padre te dio las armas,
Mi madre te dio el cavallo,
Yo te calce las espuelas,
Porque fuesses mas honrrado,
Que pense casar contigo ;
No lo quiso mi pecado,
Casaste con Ximena Gomez
Hija del conde Loçano. i. t. d.

I Němački su pėsnici u novija vremena počeli upotrěbljavati assonance u svojih někojih pėsmaħ, najpače : Uhland, Herder, Rückert i. dr. Najbolje jih je upotrěbio Uhland. Nu ipak se nedadu s onom razkošju i laganostju čitati kao što se čitaju Španjolske. Najpače glase ženske němačke assonance čamno i težkoglasno poradi onoga e, koje se bez prestanka u drugoj slovcu povratjati mora. Kako prevode pritom i pohvaljeni někoji Němci roman- ce Španjolske, uklanjajuć se onog e, -- eto ti pri- mēra :

Mohrenkönige in Kastilien
Ziehen ein mit grossen Siegespomp,
Fünf der Mohrenkönige kommen,
Führen mit sich vieles Kriegsvolk.

Zogen dicht vorbei an Burgos
Und nach Montesdoca hin schon,
Sie beliefen Belforado
Bald darauf auch San Domingo.

Darauf Najera nebst Logroño,
Wo ihr Schrott und Feuer nichts schon t.
(Adalbert Keller)

I tako dalje se vuče s tom okretnostju pësma
tja do kraja —

Nu mnogo je sposobniji za ovu vrstu metrike
naš slavjanski jezik: *) a to (scčnim) izmedju
sviuh glavnih europejskih jezika uz španjolskog
i talianskog najvrstniji; — a izmedju slavjanskih
nada svima opet naš ilirski, koji punoćom svojih
mnogobrojnih a, o, u, ostale nadkrijuje, k čemu
pripomaže još prednost, što se kod nas slovke
samo broje. Nu dosada se jošter izvan Krajs-
koga pësника Dr. Presherna nitko nije pri-
hvatio toga načina. Njegove lëpe romance s priglasci
naći ćeš u III. i IV. svezku Krajske Z h b e l i z e.

Junak Hranilović biaše jedan izmedju najgla-
sovitijih četnika Senjskih, od kojeg je i samo ime
bilo nekada trepet bulah, a sada se još u mnogih
nebrojenih hajdučkih pësma h spominja, i s uz-
hitjenjem njegova slava pëva.

Poslë kako su Turci osvojili Srbsku i Bosnu,
prelaziše mnoge (osobito plemićke) porodice u po-
bližnje austrijske pokrajine, naime u Hrvatsku i
Krajsku, silu svojih podajnika sa sobom vodeći.
Od ono doba imade u Hrvatskoj Keglevićah, Je-
lačićah, Krismanićah, Stojanovićah, Šimunčićah,
Krajačićah, Radičevićah i drugih; u Krajskoj pako

*) I u narodnjih naših pësma h možeš tragovah pës-
mam s assonancami naći (gledaj Vukove Srpske
narod. pësme (U Beču 1841) broj 90, 117, 120, 293 itd.)

Blagajah, Tomašovičah, Tomašičah, Jugovičah i drugih. — Jedan je sada gosp. Jugović (Jugowitz) u Koruškoj Kreiskommissaire Bělačkoga kotara.

Několiko manje poznatih řečih.

Alaj-barjak — barjak čitave vojske, die Heerfahne, vexillum.

U desnoj mu ruci kopje bojno

A u ľěvoj alajbarjak zlatan.

Alakerim! „Bog je velik!“ Kažu Turci, kad se šta neobičajna, velika sluči, što oni ili željno očekuju, ili nemogu da razumědu.

Alem, dragi kamen (Diamant?)

Na jabuci alem kamen dragi,

Pri kojem se vidi večerati

Nasrěd noći kano nasrěd dana.

Balčak, onaj kraj u sablje, gđe se rukom drži.

Säbelgriff, Säbelheft, Degengefäss.

Krvava mu sablja do balčaka,

A desnica ruka do ramena.

Beden ili bedem, Bastei, Ringmauern.

Blazan, pomaman, lud.

Bula. Turkinja (žena ili děvojka).

Čaršija, piac, trgovište, der Marktplatz.

Čitap, tursko sveto pismo alkuran.

Davori, (interj.) np. Davori Božo davori! skuhat
ću ja tebi poparu.

Djulistan, vrtalj gdje same ruže rastu, der Rosen-
garten.

Zakopa ga majka u bostanu
U bostanu cvjetnu djulistanu.

Esapiti, računati.

Grle, (pomanjšiteljno od grlice).

Grlica je proso brala;
K njoj dohodi drugo grle:
Daj mi, grle, jedno zrno....

Gnev, Srdjba, ljutitost.

Gomila, grobište, Grabhügel r. i. p. mogyl'a.
Hlapac, momak; Poljski chl'opiec, Bursche, ovdě
Page što sadašnji poljski giermek.

Hora, vrěme, u koji običavaju kalugjeri ili kolu-
drice svoje molitve ukupno na shodah (Chor)
čatiti.

Hum, okruglo brdo, Kogel. — Někogi od naše
bratje Srbaljah pišu holm; nu to je baš proti
duhu našeg južnoslavjanskog jezika, pa se pisat
nemože kao što se nepiše polni, dolžni
město puni, dužni.

Krči, krčevina, město preobratjeno u polje, gdje
je bila prije šuma ili šikara.

Kaurka ili Kaurkinja. Tako zovu Turci naše žene.
Kosci, gledaj stranu 107.

Lada, Božica ljubavi (Gledaj Djulabije II. izd.
str. 223.)

Leljo, Božić ljubavi (Gledaj Djulabije II. izd.
str. 221.)

Lěs. 1. šuma, lug 2. drvo u obće. 3. raka.

L o ž i š t e, město gdě se leži, rdjava postělja, kao što je u ubogih.

L u n a, mēsec. Upotrebljava se po čitavoj Krajskoj pa i u jednoj strani Slovenskoga u železnoj gradomedji Ugarske. Ta se rěč već može u najstarijih rukopisih crkvenoslovenskih naći.

M e č t a, fantazija.

M o r e! Medjumetak, koji se nedade upravo i točno u drugi koji jezik prevesti. M o r e! kaže obično stariji mladjemu, gospodar sluzi, Turčin Kaurinu, i. t. d.

M o s t a r, varoš u južnoj Bosni.

N a j u, rodit. dvobr. Město toga se sada obično kaže n a s d v i j u h. Nu je n a j u još običajno i po Bugarskoj i po čitavoj gornjoj Iliriji.

P e r u n, Bog groma (Gledaj Djulabije II. izd. str. 235.)

P o d s t ě n j e, kod naše bratje u Štajeru ono město izpred kuće, koje uprav uz stěnu, koliko strěha dosegne, za tri četiri paoca više od ostale zemlje stoji, te se osobitom pomnjom čisti. Ako je na način hodnice po staroslov. načinu obijeno, zove se g a n j g, u dolnjoj Iliriji trěm, Porticus.

P r i j e, prijane, prijatelju: Freund, Bruder,

P u š t a h i j a, razbojnik.

S a r a j, ona strana stanja, gdě Turci čuvaju svoje bule. Kod bogatijih saraj čini za se stanje.

S p a s, spasitelj, krst, križ.

Starešina, u občini muževi, koji zaključuju i sude, kod svadbe u gornjoj Iliriji vjenčani kum (Gledaj stran. 108.)

Ves, selo.

Vrč, krčag, Krug (od vrtjeti? ili od urceo?)

Zadušbina, ono, što čovjek čini za spasenje duše svoje, ili sagradi crkvu ili manastir, kao što činiše negda cari i kralji pradédovah naših; ili nahrani gladna, preodene gola, napoji žedna, koju zadušbinu svaki i najmanji učiniti može.

Prvu babo zagradio crkvu

Krasnu slavnu sebi zadušbinu.....

Živica, živi plot, Zaunhecke.

Starostka w obci...
kobieta...
(180)

V...
K...
Z...
W...
I...
K...

Ż...
P...
m...

...
...
...
...
...

F...
P...

S...
P...

GUSLE

TAMBURA.

RAZLIČITE PĚSNI

od

STANKA VRAZA.

Drugo izdanje, troškom Matice ilirske.

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM DRAGUTINA ALBRECHTA.

1864.

GUSLE

TAMBUROVA

RAZLIČITE PĚSNI

STANKA VRAZA

—Druge izdanje, tiskom Matice hirske.

U NAGREBU

BRATSKOM DRUGITINJ ALBRECHTA

1864

Preosvetjenomu i visokoučenomu

gospodinu gospodinu

Mihovilu Jaklinu,

duhovnomu savětniku biskupije sekavske, okružnomu nadziratelju nar. školah ter dekanu i župniku u Ljutomeru na Malom Štajeru.

Preosvetjeni gospodine!

Predragi striče!

Poznato je Preosvećenstvu Tvomu, koliko Te cěnim i štujem kao strica ljubezna i razborita, koji bi svagda priticao u pomoć neukoj i nestalnoj mladosti mojoj, pamećući ju i pobudjivajući na ljubav naukah, na poštenje, čestitost i svaku drugu blagu ćud. I dan danas kad god dolazio u kuću Tvoju, Ti me dočekivaš i gledaš kao što brižan otac dočekiva i gleda jedinca svoga, koji mu došo s puta daleka. Želim iskreno ostaviti barem malen spomen priznanja tolike Tvoje brige i ljubavi. Nu koliko Te štujem kao rodjaka, a ono opet neznam kako da dostojno priznajem štovanje svoje prama Tebi kao najstarijem representantu duha slavenskog od prošaste dobe. Krasna je bila mladost Tvoja. Duša Tvoja čezla je za světlijimi danci naroda Tvoga. Ti si drugovao s mladići, kojih je srdce igralo za stvar domorodnu, kojih su usta sřed najneprijaznijih okolnostih pćevala pćesme pune velikog božanstvenog slutjenja, kao što začinju tice sladke pćesme, doćim još snćeg krije i gore i dole, sluteći u prsiah prolćetje drago. Nu zazvući bojna trublja po poljih naših, razleže

se grom bojnih topovah po nebu slavljanskom, i glas směrnih vaših pėsamah izgubi se u žamoru tom. A kako bi prestao žamor ratni, svět naš pane izmoren na krilo mira i mirnog uživanja od tolikih trudovah i žrtvah, zatvarajući i uši i srdca od svakog glasa, koji bi ga drmao i těrao opet na polje trudovah i borbah. I tako nastojanja vaša ostanu u směrnom krugu posebnog života nepoznata ili nemarena. Nu narodi slavljanski odmoriše se i poskočiše opet na noge lagahne. I evo jih na polju javnom — na mejdanu čestitijem, na putu spasonosnijem. Što ste vi tek slutili, to mi sad vidimo gdě cvěta i uspěva, i Bog će dati te će děca i unuci naši uživati plodove. Opet se razlega glas pėsamah slověnskikh po lugovih i gorah domaćih i neodolivom silom krči si put iz těsnog kruga družbenog u prostrano polje javnosti. Drugovi mladosti Tvoje izumroše već ili dušom ili tělom. Samo Ti jedini još stojiš na světu života kao stari osamljen dub u gori, kojeg se perunica dotaknuti nesmije. Ti si jedini živi ostanak one prekrasne poetične dobe; jerbo Bog te nadario duhom, koji nadvladajuć tuge i žalosti nestorskih godinah, žive i dan danas sa svom silom i snagom mladosti. Ti neprezireš ognja našeg. Ti nisi ni castigatör ni censor minorum, nego se veseliš iskreno nad svakim domorodnim korakom sadašnjeg plemena, raduješ nad svakim cvětom ili plodom književnog sadašnjeg života a ono

s istom plemenitom dušom, s kojom si pod krasnu Tvoju mladost nastojao s drugovi svojimi oko iste svrhe. Zato ti budi slava i hvala na ljubavi plemenitoj, i primi za nju malen ovaj uzdar a b u n o m i n o r u m s tom iskrenom njegovom željom, da Višnji okrunio plemenitu starost Tvoju još s mnogo godinah jasnih i vedrih — kao što je duša u Tebi i božje nebo nad Tobom.

Zagreb na prvi dan godine 1845.

Pr. Tv.

pokorni sestranic

St. Vr.

Predgovor i zagovor.

Dragi moj štioće!

Ti već u tretju godinu gotovo nisi čuo glasa niti vidio traga vili mojoj, nesastavši se s knjižicom, u kojoj bi ona bila iznĕla na svĕt proizvode svoje. Ti si mi medju tim bio više putah pisao, pitajući me, šta da radi? da li putuje, da li boluje, ili se moţebit već i sasvim prestavila? Ja ti istina do-
sad nisam odgovorio, misleći, da ti kao čovĕk od svestranog znanja i to znadeš, da je putovala kojekuda po pazarih srbskih (ti ćeš do duše ka-
zat) bolujući, čim je malo kada iznosila proizvode svog uma, nego ponajviše robu inostranih zema-
ljah, prikrojivši ju po naški i prodavajući (tako rekuć) pod svoje. Znat ćeš takodjer, da se je la-
ni pojavila opet u hrvatskom jednom dućanu s robom po licu ti poznatom već od g. 1837, koju je izvadila iz stare nekakve škrinje pa naredila (ti ćeš opet reći) pred smrt, da se tu imade izlo-
ţiti na razgled. Znat ćeš i to, da je opet neda-
vno poslala na prodaju jedan komad robe svoje na trg svoj prvi. Eto joj svijuh tragovah poslĕ tri godine! Ti ćeš, brajne moj! dostavit: „I za-
ista preslabih znakah zdravlja i života čvrstog.“ Dapaće moţebiti si se već spomenuo i na poslo-
vicu onu: „Duga bolest gotova smrt“, i gledeć na

posljednji njezin proizvod, izrekao svoj „Pokojna ti duša!“ držeći ga već za posmrtnicu (opus posthumum), za posljednji njezin uzdašac, na kojem joj se prenšla duša u raj na krilo božje, odkud je sišla na čalarni ovaj svēt. Ja ti, pobratime moj, nimalo nezaměřavam prerane te ljubavi kršćjanske, kad pomislim, da si na tu misô morao udariti po zakonih razuma i mišljenja ljudskog. Nu ja ti danas kažem i očitujem, da se još nije prestavila, niti je болоvala, nego je do dan danas radila, mislila i sborila svake godine. A što do danaske posle tretje godine nije se razsuo u svēt razgovor njezin u prilici čitave knjižice, tomu nije kriva ona, nego ja, koji sam medju tim ruke svoje ulagao u druge kojekakve poslove, te mi nije preteklo kad latiti se i njezinih razgovorah, pa jih priurediti za svēt. Nu došo je jednom red i na nje, te ti jih danas predajem u poštene tvoje ruke priuredjene, priporučujuć jih i umu i srdcu tvomu, pa da jih prigrliš s onom ljubavju, s kojom si prigrljivao prvašnje njezine proizvode. Nemože mi se pri tom ino, nego da te uvěřim, da su i ovi proizašli iz dubljine srdeca njezinog. Nu hoće li ulazit u srdce tvoje onako ugodno kao prvašnji, to neznam: jerbo ti si se medjutim naučio i priviko glasom i drugih vilah, mladjih njezinih drugaricah, koje ume umilatije kucati na uši, razigravajući i srdce i dušu. Nu kako bilo da bilo: ja ti jih sad metjem na kolěno — skupljene u knjigu, a ti jim sudi polag dušnog svojeg spoznanja. Pa da jim možeš suditi po pravici i bez

bludnje, treba da ti u kratko još i kažem, kako i kada su se porodile, pa tako rekuć s putnim listom da jih pošljem u běli svět — i pred lice tvoje.

Pěsni knjižice ove razredio sam na četiri strane. A strane te ili razdělci evo su ovi: 1. „Prvo lištje.“ 2. „Cvětje i voće.“ 3. „Izza mora.“ 4. „Pověstice.“ Razdělak nazvan „Prvo lištje“ sadržava prve radostne i žalostne uzklie vile moje, kad je kao dēte ludo i nejako ostavila prvi put kuću i kolěvku svoju. Tu ona stupka-jući često se još i bojazljivo hvata za skut i rukav dadiljah svojih, kao što to biva gotovo u svakog dēteta godinah njezinih, pa i sa svim tim još kadekada padne trbuške. Bijahu joj tu dadi-lje vile stare klašičke i nove germanske i roman-ske — najpače iz luga romantičkog. Medju liš-tjem ovim naći ćeš i takovog, kojeg šuštnja sami su težki uzdasi, a rosa jutrnja gorke suze. „An-fangs sind wir fast zu kläglich“ citrati će učenost tvoja L. Uhlanda. Nu oprosti jim; jerbo znaj, narav je dēce, da više plaću nego što treba, i na svaku i najmanju negodicu zajauću iz-za glasa; a razstavi jih s kućom rodnom, s kolěv-kom dragom i sa sestricami ljubljenimi, a ti on-da gledaj, kako ćeš jih utaložiti, da ti se u suzah neutope i jaukom nezahlipnu. A to isto bilo ti je i s vilom mojom u prvoj njezinoj dobi. Molim te još, pobratime moj! uljudno i to, a ono daj mi poštnu svoju ruku, da nećeš zlo gledati nēkoje rēči i forme (možebiti tebi nepoznate i neobične), s kojimi ćeš se sastati u razdělku ovom. Ti ćeš

iz knjige ove saznati, da su stvari te iz godinah 1833, 1834 i 1835, a ono iz dobe jedne, gdje se ona tek probudila, počimajuć sboriti onako kako je čula govoriti ljude rodnog svog kraja, a rodila se je (kako znadeš) na Malom Štajeru medju Murom i Dravom. A sada ti jih izručujem u oděci tebi ugodnijoj — u narěčju književnom. Samo ovdě ondě nać ćeš tragovah, što će te spomenuti na zavičaj njezin. Za to te molim, čitaj jih kao pravi domorodac. Ako li nisi prijatelj suzah i uzdahah, a ti ništa bolje, nego okrenuvši nekoliko listovah prelazi odmah na razdělak drugi.

Razdělak „Cvětje i voće“ donosi raznih komadah iz raznih godinah (od 1836—1844.) Tu ćeš naći po koji cvětak ili voćicu koju, što će (ako Bog da) ugoditi umu ili srdeu tvomu. Několicke izmedju njih poznaješ već od drugud; nu ovdě ti se poklanjaju s obrazom světljim i plemenitijim.

Razdělak tretji nazvan „Izza mora“ donosi lěpih ponudah zamorskih — světlh biserah i šarenih ljušturah, koje sam prije několiko godinah nabrao na moru, na obalah inostranah, da od njih za predragu svoju sestru Anku sastavim dragocěni gjerdan, i da joj tim javim s daljine ljubav svoju. U njih ćeš ti naći u slici domaćoj několiko od najsvětljih alemah krasne književnosti narodah dalnjih i bližnjih, srodnih i inoplemenih. Izmedju srodnih narodah imade tu komadah s jezika českog, ruskog i poljskog. Izmedju inoplemenih s englezkog, němačkog, francuzkog, špa-

njolskog i talijanskog. Da znadeš od kojeg je jezika i pjesnika koji komad, na način nadslovka (mota) metnuo sam posle naslova svake pjesni prvi njezin redak u originalu sa podpisom pjesnika.

Četvrti razdělak ima u sebi samo dva komada (za više nije bilo mesta). Prvi komad „Grob izdajice“ drugi je proizvod vile moje u narječju književnom; i ovdě izlazi sad u svět s izgledjenijim licem, nego što je bio one godine. Drugi komad „Hajduk i vezir“ porodio se g. 1841. Može biti te će se čin njegov gdje kojemu štioću činiti nenaravski ili nejamačan. Nu mislim, da će se moći izpričati dogodovštinom, u kojoj ima i za takve psihologičke sgođe dovoljnih priměrah.

Evo ti obširni razlog o pjesnih, što se nalaze u knjizi ovoj. Osnovao sam za nju i više povećih i pomanjih komadah. Nu prepisivajuć jih toliko mi jih se bilo nakupilo, da budem napokon prinudjen osnovu sasvim preokrenuti, a ono ili prigruvši sve u knjigu, poskočiti joj s čenom, ili razrediti ju na dva děla. Ja pristanem na drugo s mnogih zdravih razlogah. Izostavih dakle izmedju povećih komadah „Babji klanjac“ (pjesan u 6. razdělkah) i „Děvu sanjaricu“; a izmedju pomanjih gazele, sonete i druge kojekakve pjesme i pjesmice: isto tako odlomke od povećih i nedogotovljenih još pjesnih „Bratja“ i „Grad Bělotinski.“ Izmedju prevodah odlučio sam za tu drugu knjigu prevod sitnijih komadah iz „Rukopisa Kralodvorskog“, od kojih su ti poznati nekolicu iz Danice.

I ovoj knjižici dodao sam opet „Izjasnenja“, razsvjetljujuća stvari i reči gdje kojih pjesnih, za koje sam sudio, da jih drugčije nebi razumjela većina štioćah naših, a gdje koje možebiti teško tko drugi do mene samoga. Ima kod nas gospode, kojim nisu u čud dodatei takvi, smatrajući jih za nakazu ili nagrdu knjige. Göthe kaže:

„Wer den Dichter will verstehn,
Muss in Dichters Lande gehn.“

t. j. štioć treba da poznaje zemlju, u kojoj pjesnik žive i diše, ili temelj, na koji se pjesan koja osniva. Istina je, kažu nekoji krasnoučeni ljudi: svaku savršenu pjesan treba da štioć samu po sebi razumi. Nu to se može kazati samo za one štioće, koji su podpuno umom svojim pronikli život narodni i dogodovštinu svoga puka kao i narodah ostalih. A takovih štioćah imade malo i kod narodah najprosvjetjenijih, a kamo li kod naroda, koji sam sebe slabo poznaje, a susjede svoje gotovo ni najmanje. A to, brate moj, (kako sám znadeš) biva upravo sada i kod nas. Ovi razlozi neka me izpričaju pred licem gori rečene gospode gledeć na izjasnjenja.

Eto ti, dragi moj štioće, sve, što ti imam kazati za ovu knjižicu. A tim budi zdravo!

Zagreb d. 15. prosinca g. 1844.

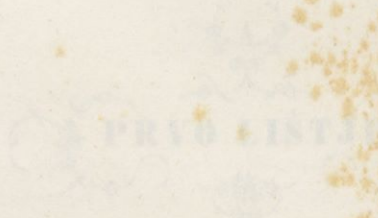
St. Vr.

KAZALO.

Pěsni Stanka Vraza.

	Stranica
Predgovor	XI
A. Prvo lištje.	
1. Prvi razstanak	6
2. Izpověst	7
3. Borba	10
4. Nepokornost	11
5. Čělovi	12
6. Tuga	15
7. O ponoći	16
8. Preprošenoj	18
B. Cvětje i voće.	
1. Prepírka	23
2. Šta je ljubav?	25
3. Uzrok	26
4. Lěpa Anka	27
5. Udaljenoj	29
6. Ti si moja	30
7. Rok i staza	31
8. Tri moći	33
9. Sirotica	36
10. Dva větrića	38
11. Golub i svraka	40
12. Molba	42
C. Izza mora.	
Sestri Anki (posveta)	47
1. Radost i žalost	48
2. Zimski večer	49
3. Slušat i čělivat	51
4. Razgovor	52
5. Šanak	53
6. Na progorju aktičkom	55
7. Život i duša	55
8. Srdce	56
9. List	56
10. Dioba světa	57

	Stranica
11. Pod prozorom.....	59
12. Metulj.....	60
13. Ruža.....	61
14. Divna pjesma.....	62
15. Djevojka kraj mora.....	64
16. Sestrica.....	65
D. Pověstice,	
Grob izdajice.....	71
Hajduk i vezir	
1. Prětnje.....	76
2. Smrt vezira.....	77
3. Smrt hajduka.....	79
Izjasnjenje.....	81
Istina i Šala, pjesni J. Rešetara s Cerovca.....	87
O tome kako su pjesni ove pale na konac ove knjige i u kakov je škripac tim zagazio spisovatelj.....	89
Mlinari i mlatici.....	97
Traži a dat će ti.....	100
Lěpa pospodja.....	103
Platja lakomnosti.....	109
Kralj Matijaš.....	110
Grlica.....	113
Jašac.....	114
Soneti	
1. Strěle Apolonove.....	116
2. Hesperidke.....	117
3. Ruži carici.....	118
4. Prijatelju i drugu N. B.....	119
Tri sitne sitnice	
1. Nemirni susědi.....	120
2. Pošten nauk.....	120
3. Šilo za ognjilo.....	121
Čestitka.....	122
Izjasnjenje.....	124
Oproštaj sa štiocem.....	139
—————	
N. B.....	141
Književni oglas.....	143

1. Podzemni	60
2. Mrtvi	61
3. Riba	62
4. Mrtvi ptice	64
5. Mrtvi životinje	65
6. Mrtvi ljudi	71
7. Mrtvi ptice	76
8. Mrtvi ljudi	77
9. Mrtvi ljudi	79
10. Mrtvi ljudi	81
11. Mrtvi ljudi	82
12. Mrtvi ljudi	83
13. Mrtvi ljudi	84
14. Mrtvi ljudi	85
15. Mrtvi ljudi	86
16. Mrtvi ljudi	87
17. Mrtvi ljudi	88
18. Mrtvi ljudi	89
19. Mrtvi ljudi	90
20. Mrtvi ljudi	91
21. Mrtvi ljudi	92
22. Mrtvi ljudi	93
23. Mrtvi ljudi	94
24. Mrtvi ljudi	95
25. Mrtvi ljudi	96
26. Mrtvi ljudi	97
27. Mrtvi ljudi	98
28. Mrtvi ljudi	99
29. Mrtvi ljudi	100
30. Mrtvi ljudi	101
31. Mrtvi ljudi	102
32. Mrtvi ljudi	103
33. Mrtvi ljudi	104
34. Mrtvi ljudi	105
35. Mrtvi ljudi	106
36. Mrtvi ljudi	107
37. Mrtvi ljudi	108
38. Mrtvi ljudi	109
39. Mrtvi ljudi	110
40. Mrtvi ljudi	111
41. Mrtvi ljudi	112
42. Mrtvi ljudi	113
43. Mrtvi ljudi	114
44. Mrtvi ljudi	115
45. Mrtvi ljudi	116
46. Mrtvi ljudi	117
47. Mrtvi ljudi	118
48. Mrtvi ljudi	119
49. Mrtvi ljudi	120
50. Mrtvi ljudi	121
51. Mrtvi ljudi	122
52. Mrtvi ljudi	123
53. Mrtvi ljudi	124
54. Mrtvi ljudi	125
55. Mrtvi ljudi	126
56. Mrtvi ljudi	127
57. Mrtvi ljudi	128
58. Mrtvi ljudi	129
59. Mrtvi ljudi	130
60. Mrtvi ljudi	131
61. Mrtvi ljudi	132
62. Mrtvi ljudi	133
63. Mrtvi ljudi	134
64. Mrtvi ljudi	135
65. Mrtvi ljudi	136
66. Mrtvi ljudi	137
67. Mrtvi ljudi	138
68. Mrtvi ljudi	139
69. Mrtvi ljudi	140
70. Mrtvi ljudi	141
71. Mrtvi ljudi	142

A.

PRVO LIŠTJE.

. . . il suono
Di quei sospiri, ond' io nutriva il core
In sul mio primo giovanile errore,
Quand' era in parte altr' uom da quel ch' i' sono . . .

Fr. Petrarca.

1. Prvi Razstanak.

ežko j' majci zábit čedo drago,
Težko j' momku zábit drage kip,
Težko j' meni zábit vrěme blago —
Od mladosti moje rajski hip.

O mladosti! prva tvoja doba
Rumena je kô svibanjski jar:
Živio posle sto godin', do groba
Takvih danah nečeš nać nigdar.

Kan u tice krila bez verigah —
Tvoj je um ti slobodan i vít,
Srdce mlado bez tuge i brigah,
A put gladak i ružam' pokrit.

Bratja draga, dosad kô angjeli
Što kroz život vodjahu te taj,
Sestre krasne kô golubi běli —
Pretvarahu zemlju ti u raj.

A sad ruke pruže ti k razstanku,
Svako stranom svôm veselo gre,
A za njimi kô sreća u sanku
Ah i tvoje ide veselje.

Hman izza njih vičeš: S Bogom, s Bogom!
Bez obzira na rěč ljubeznu
Dalje ih tĕra sudba s šibom strogom,
Izpred oka dok ti izčeznu.

Izpred tebe sunce svoje luče
Ugasiva u rumen oblak,
Izza tebe bura bič svoj vuče,
A noć grozna neprozračan mrak.

Ah po mraku sad ti j' tumarati;
Mĕsto ružah putem leži glog,
A noga ti nesmě nigdĕ stati:
Dalje zove udilj sreće rog.

O mladosti! krasna j' bila tvoja
Prva doba, al ode kô san:

S Bogom ostaj! vapi duša moja,
Kô da skrajni zapadnu joj dan.
I kô što mat' metje povrh groba
Dragog čeda ruže i ružmarin —
Ja ti danas metjem, krasna doba!
Na grob ovu pësmu u spomin.

N. Gradac 3. stud. 1833.

2. Izpovëst.

(Pisao sluteći smrt.)

Kad tělesni duša skine tovor,
Kad lopata zvekne nada mnom —
Neće mene slaviti ljudski govor;
Jer na glavu nemetnu mi lovor
Ni besëdah, ni topovah grom.
Dari, svëte, tvoji su slëparije:
Otrov med je, pelin cvët je tvoj,
Trnje vënac, što ga slava vije,
Žar mu znanja vir, tko iž njega pije. .
Dok krv igra, neznaš šta j' pokoj.

Al prestavljen duh bit će ti blagi;
Jer će prestat smetat njemu mir
Tašti sancu — srdcu toli dragi —,
Travne želje i varavi vrage,
Praznih nadah neprestan prepir.

Dà! prestat će, šta sad duša trpi,
Spast š nje muke i brigah teret;
Križ će kitit věnac — ne što crpi
Iz krvi se il žanje na hrpi
Od trupovah — neg ljubavi cvět.

Ti jedino dobro! o ljubavi!
Ti si dušah plemenitih kruh,
Ključ i zvězda k rajju, k pravoj slavi;
Rado mladost ja u tebi stravi',
Da još onkraj prati me tvoj duh.

Blago ti nam, gdje pod sunčnu zapad
Nadkrivo nas svojim granam bor,
Slušo sladki naših priseg' šapat;
Ustne samo pod čelovma sklapat —
Dvijuh dušah věčni ugovor.

O blaženstva! Al već s Bogom, ljuba!
Znaj i onkraj žive ljubvi san:
Za mnom plakat — tašta je danguba;

Dok nas sudna nesastavi truba,
Duh moj k tebi slazit će svak dan.

A ti brate, što ti u priklétje
Od Mudrice¹⁾ uvede mi um!
Da te Slava vèk u vènce splétje,
Razigrava grèkih maslin' cvétje,
I tih palmah hindostanskih šum!

I vi bratjo, drugovi na stazi
Rodnog prava . . . s Bogom, s Bogom svi!
Bili za rod svètli vam obrazi!
Bran'te, diž'te, šta nepravda gazi . . .
Vènac za vas na križu visi.

S. Bogom! . . . Skoro duh će skinut tovor,
Mirno spavat trup pod gomiloj,²⁾
Niti marim, bio li nad njom lovor,
Bio l' po svètu za mnom dug razgovor;—
Ja sam ljubio — eto vènac moj!

N. Gradac d. 15. velj. 1834.

3. B o r b a.

Kud ste svibnja mog časovi kratki?
Nade sancu zlatni dan i noć?
Kan pod lěto ode slavulj sladki,
Vidio sam vas hitrom jagmom proč . . .

Smrkni sunce! danah mi nerodi!
Dosta dugo čeko sam zahman:
Čas mladosti tonu kô tone u vodi
Zlatan prsten . . prošo je moj dan.

Tražih sladki mir u prašnih knjigah
Kan u ružah pčela traži med;
Platja praha, platja gorkih brigah
Sad je meni uspomene jed.

Iz srдца mi nauk sanke dere,
Mladih mojih danah sladki dar:
Razbjenog se hvatam čuna věre —
Kô razbjenih dasakah mornar.

Nu čas běži ko noćca o zori;
Razbjen čun mi izbaci talas
Gdě ste sancu? gdě li zlatni dvori?
Gdě ti zvězdo, što sjala on čas?

N. Gradac d. 23. travnja 1834.

4. Nepokornost.

Prodj' se, misli, vilinskih obraza'!
Prodj' nje licah — lepših od zorice!
Prodj' ustnicah — sladjih jagodice,
I očijuh krasnih, rimska stasa,³⁾
Da nejmade krasnije zvezdice!

Prodj' se, misli, uspomenah sladkih!
Naslonjene glave mi na glavi,
Oko grla ruke — i ljubavi
Prvih rečeah, prvih časah kratkih!
Prodj' sna svakog u noć i na javi!

Al nesluša: ljubavi se klanja,
Kuju srdeca cvilj i tuga negne —
Nalik psetu, što kad goso segne
Po kandžiju, k njemu od drhtanja
Mruc pripuzi, i — k nogama legne.

Žerovinci d. 13. rujna 1843.

5. Č ě l o v i .

(Metrička igračka.)

„Omnia si dederis oscula, pauca dabis“
Propertius.

Ne smij se, seko!

Luda me zovi:

Sladji neg mlěko

Tvoi su čělovi.

Što si jih dala,

Na njih ti hvala;

Al gledajući

Tebi sjajući'

Vlasih pram gusti,

Očjuh zrcalo,

Lica i usti,

Srdce još želi

A ustna veli:

Čuj, moja Hvalo,

Još jih premalo!

Da bi jih dala,

Koliko ima

Pěska srěd žala, —

Da bi jih dala,

Koliko ima

Ribicah more,
Šibicah gore, —
Da bi jih dala,
Koliko ima
Zvezdah pře zore
Nebo věk sjajno :
Još udaralo
Srdce bi tajno :
Čuj, moja Hvalo,
Još jih premalo !

Da bi jih dala,
Koliko može
Čisliti trava, —
Da bi jih dala
Koliko može
Smisliti glava, —
Koliko može
Žudit (tobože)
Srdce bezkrajno :
Još udaralo
Srdce bi tajno :
Čuj, moja Hvalo !
Još jih premalo !

Al seko moja !
Sestra me zove :

Sad na razstanje
Nešted' čelove.
Viš gdě bez broja
Srěd rimske staze
Zvězde izlaze,
A zvězde raju
Mom zapadaju! —
Za milovanje
Za to još jedan...
A sad posljedan...

Ah, sladka seko!
Luda me zovi:
Sladji neg mlěko
Tvoi su čelovi;
Al škoda, Hvalo,
Što imaš težku
Jednu pogrešku,
Te jih daješ malo,
Malo ah malo —
Svedjer premalo!

Illovcı 20. rujna 1834.

6. T u g a.

Kô pod jesen lastavice družne
Skupljaju se na visokih stěna',
Tu začínju pësme milotužne,
Gledajući na gnězda ljubljena;
Za tim dižuc krila prem nerado
Kretju dalko za to sinje more: —
Tak se prašta sad moe srdce mlado
S tobom, gnězdo, moj domaći dvore!

Polje j' dugo, nebo je široko,
Al jim ipak nalaze kraj oči:
Što j' preda mnom, to nijedno oko
Neproměri, nit pamet dokroči.

Hman odtiskam misli u to more,
(Lete brže od sokola siva),
Skoro udare na guste zastore:
Što j' za njimi? — nezna duša živa.

Nu opet se vratjam k dragom dvoru:
Tu j' vrt s cvětjem, nad njim roj lepira',
Tu studenac pri listnom javoru,
I lug zelen, u njem stanak mira;

Do njeg travnik, brz konjic na paši,
(Nanj se mahnem, da zviždaju grive),
Tu i oganj, okó momci naši,
Svirajuć il pojuć pėsme žive ;

A na njivi žanjući sestrice,
Medju njimi i ti, lěpša zore ! . . .
Sve je prošlo ! a ja skrivam lice,
Plaćuć s tebe, moj domaći dvore !

N. Gradac d. 12. listopada 1834.

7. O pónoći.

Pónoći je ! misli spat nemogu ;
Slavulj plaće na oknu srěd uze,
U srdeu mi budi žalost mnogu,
A na oči mami gorke suze.

Sad na pamet dolaze mi sladki
Uspomeni — kô sunašce sreće ;
Ljubav silna i nje danci kratki,
Od kîh n'jedan već takav bit neće.

Gdě sam sad ja? a gďe li je Ona —

Taj obraz vĕk dosta neproslavljen?

Nij' mi jadnu lista ni poklona,

Što tol davno od nje sam razstavljen.

Mĕsec kô ĉun kroz oblake bĕži,

Razsvĕtljujuć noć tihu bez vĕtra :

Eno kuća, vrt i hladnik ⁴⁾ leži,

Nad njim zvĕzda najsjajnija titra.

U hladniku — šta kroz grane sĕva?

U bĕlini tu se něšto giblje :

Žena lĕpa kano gorska dĕva,

A na krilu mušku glavu ziblje.

To j' ljubovnik a ona ljubovca ;

Ona njemu, on njoj lice ljubi ;

Oni Ńaptju, al glas svakog sloveca

Već na ustam blažen se izgubi.

Još se grle, ĉĕluju ĉĕlovi,

Šaptju, muće, tad naglo stanu :

„S Bogom!“ kažuć ljubeznimi slovi,

I izĕznu svako na svû stranu.

Tim sve umukne; mĕsec za oblak mine;

Skrije se zvĕzda; studen hlad zapiri;

Isti slavulj na oknu utihne,
Samo srdce moje se neumiri.

N. Gradač d. 13. svibnja 1835.

8. Preprošenoj.

Strašan čas prolazi evo bez obzira,
Da slědnji put oko spram oka zablisne,
Još slobodno srdce na srdeu umira,
Još ruka u ruku slědnji „s Bogom“ stisne,
A potom — kad ruku tu drugom već dadu —
Hrlit éu ja k grobu kô sunce k zapadu.

U tebe mi srdee, kô bez duše — tělo,
A oči srěd suznog mora mao otočac:
Bože daj, te tvoje srdce bi imělo
Bolji udes, bolji bi bio tvojih očac';
Može da ti bude po času sadajnu,
Ako ljubav možeš zaboravit najnu. ⁵⁾

O mâ sladka dušo! ta běla ručica
Hoće l' bit prikladna oko drugog grla?
Zar su ta procvála drugom usta, lica?
Zar ta krv i duša za mene umrla?
Zar se to udalo s drugim srdee vruće?
(Ta ga j' Bog zaručio s mojim!) — Nij moguće!

Ima l' tu razluke, gdě od věkov sveže
Svemogućom rukom Bog dvě složne ⁶⁾ duše ?
Može l' te slab čověk mah taj vez razreže,
Da se u prah věčne prisege razruše ?
Dà može on može dva srdca raztužit,
Al věk neće moći dvě duše razdružít.

Dosad bio bi nama udes mio svak satak,
Al sreća ta biaše kô ruža u travnju;
Svak dan biaše nama sunčan, lěp al — kratak:
Lelj nosaše světlu izpred naju glavnju,
Al Polelj ⁷⁾ za drugog sad ju upaljiva,
Hoće da raztrgne do dva srdca živa.

Ah tih rajskih danah, dok još noga moja
Onn uzku stazu svak dan bi slědila
Od dvora do hižke ⁸⁾, gdě me bez pokoja
Na pragu pod večer čekala, grlila:
Bio je svědok kolen ⁹⁾, prag i svako město,
Da si ti věk moja, duše mi nevěsto!

Pa zar tako brzo prodjoše ti sancí ?
Drugi sada tvoju ruku prosi, ište:
Zarast staza, prestat sladki će sastanci
I cělovi (svědok što tolkim ognjište) . . .
Jednom još k razstanku! . . . Ne! Ah usí tvoje
Nisu više najne, nisu ljube moje.

A da čuješ sada! U ponočno doba,
Kad, grlec te, lica ljubiti će ti mlada,
Razkošju ginula kad budeta ¹⁰⁾ oba;
Zaklinjem te, dušo, neobziraj s' tada,
Jer izza te bit će u zračnoj postavi ¹¹⁾
Ostavljen duh najne nesretne ljubavi.

Nu već „s Bogom ostaj!“ cvili moja duša:
Evo raj ostavljam bez krivnje i grěha,
Slušaj moje tuge, kojih svēt nesluša:
Gorki jad me prati, ostavlja utěha —
Kano nevoljnika, što ga srěd stratišta
Vode da pogube, prem neskrivi ništa.

S Bogom ljuba! s Bogom uz te sve radosti!
Sad slědnjiput oko spram oka zablisnu,
Srdce s srdcem, duša s dušom se oprosti,
Ruka u ručicu slědnji „s Bogom“ stisnu
Ja hrlim, ostaviv uz te krajnu nadu,
Kô starac pram grobu, kô sunce k zapadu.

Hovci d. 20. rujna 1835.

I. Propiska

Oko.

Čeča, vrtel kat' se mi gneti

Šta igraje tebe puzati?

Ako si u tebi

Zato plačeš kad puziš?

CVĚTJE I VOĆE.

Ako si u tebi

Zato plačeš kad puziš?

Oko.

Maš, maš, vrti se vrti

Šta znaš ti, ko misliš šta?

Vrti se gubiš na polju cveta,

Al' se duže na njemu biva.

Čeča.

Maš, maš, oko meštam

Laže mi u vrtu staja.

Gledat u cvet' na polju cveta,

Uš' me šta u misljam.

A de...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Na več...
 ...
 ...

Od zdrava se dréva hoće
 Ili cvětje ili voće.

Vid Došen.

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

— 22 —

1. Prepírka.

Oko.

Srdce, srdce! kaž' de mi pravo:
Šta igranje tvoje pomeni?
Ako si ti jako i zdravo,
Zašto drhtješ kô list jeseni?

Srdce.

Oko, oko! kaž' de ti pravo:
Zašt' na tebi vlažna koprena?
Ako si ti jasno i zdravo,
Zašto plačeš? odkud proměna?

Oko.

Muči, muči, srdce nesretno!
Šta sam krivo, što mēnjam lice?
Vedro gledah na polje cvětno,
Al su došle na me tužice.

Srdce.

Muči, muči, oko nesretno!
Lahko tebi u tvome stanju:
Gledaš u svēt — u polje cvětno,
Gdě sve žive u milovanju.

A teško ti meni u nědrih:
Tu ja kô rob čamim porazit;
Ob noć zvezdah nevidim vedrih,
Niti ob dan sunca dolazit.

Oko.

Srdce, srdce, ti zlato moje!
Nisam li ja već od naravi
Odlučeno rad službe tvoje,
Da tu stojim — straža u glavi?

Šta svět radi, kô věrna sluga
Sve ti javljam do tvoje uze;
A za to mi nij' platja druga
Od tebe neg — suze pa suze.

Srdce.

Oko, oko, ti hrano moja!
Istina je, lěpo mi kažeš,
Da tu ima krasot' bez broja,
I rajskimi bojam' predlažeš.

Nu s tog stravi željah me tolko,
Razplačem se kô trs obrezan,
Te ti pošljem suzah několko,
Da ti javim svoju bolezan.

To sam čuo eto nedavno,
Gdě se tiho razgovarahu
Oko moje i srdce kukavno, —
I priznajem: bio sam u strahu.

Ja sam uprav znao istinu,
Šta je uzrok? koje li krivo?
Al sam mućao kô rog na klinu
I kip jedan rubcem pokrivo.

Samobor d. 5. rujna 1835

2. Šta je ljubav?

Branislavi.

Šta je ljubav? Větrić milen,
Što se brati s premalětjem,
Cělivajuć igra s cvětjem.
Šta je ljubav? Vihar silen,
Što se pod njim obaraju
Cvět u vrtlju, dub u gaju.
Šta je ljubav? Sunčni zraci,
Što još niče od njih brže.
Šta je ljubav? Sunčni zraci,
Što no lěti travu prže.

Šta je ljubav? Most do neba,
Kud angjeli k nam silaze,
Kazivajuć čiste staze,
Noseć komad rajskog hlěba.
Šta je ljubav? Crni djavô,
Što nas truje kúpom lasti,
Tělo čini u prah pasti,
Duši otme neba pravo.

Tvoja ljubav, srdce drago!
Bila uvěk, kako treba:
Bila větrić, sunce blago,
Bila zlatan most do neba;
Bila uvěk i bez kraja
Kô tvoa duša — kćerca raja.

3. Uzrok.

Pěsmica.

Pitaš me: šta uzroči,
Kada nas svět razstavi,
Zašto nam suzne oči?
Zašto nas tuga travi?

Kada nad rěke, gore
Odnese sudba drago,
Duša u te prostore
Svoe ide tražit blago.

Tako bez duše tuži
Srdce nam danke, lěta —
Kano metulj na ruži,
Na kojoj nejma cvěta.

Tuži i u sve vėke
Tužeći neprestaje,
Dokle nad gore, rěke
Nestigne u svoe raje.

4. Lěpa Anka.

Pěsma.

Ala je lěpa naša Anka!
Da l' je istina? da l' je san?
Tresu se bor i jela tanka,
Navidjajuć joj struk tanan.

U lugu sladki sbor slavuljah
Šuti nje čujuć sladji glas;
Nad njome trepti roj metuljah
Mnijuć da j' cvětak nje obraz.

U vrtlju s' dive krasne ruže,
Gledeć taj licah, ustah raj;
Hitri ju hladci grleć kruže,
Da ju odvedu u svoj gaj.

Niz stěnu prska, u dol skače
Brže i brže vodopad,
Gdě, igrajuć se, prst namače;
Da ga poljubi, nosi hlad.

Tako sve čezne da ju prati
I grli, ljubeć njezin slěd;
Samo ja moram ovdě stati,
Gdě me začara nje pogled.

5. Udaljenoj.

Pěsma.

Mlada krasna domorodko,
Světlokosa, běloruka!
Znaš li vrěme, kad mâ desna
Vila ti se oko struka?

Od sto svěćah sja dvorana,
Od sto zvězdah — krasnih očiu';
A ja htio bi sad, da mogu,
Taj noćni dan zastrt noćju.

U kolo se momčad hvata,
Al nij' meni do zabave,
Već ja žudim, kô što lani,
Igrat s kosom tvoje glave.

Žudim čarom od cělovah
Usta moja k njoj prilěpit,
Gledajuć ti rajske oči
Za ostali svět oslěpit.

Ali s Bogom, što si prošô,
Čase kano strělja s luka!
S Bogom i ti, domorodko,
Světlokosa, běloruka!

6. Ti si moja.

Romanca.

Ti mi se rodi kô dan s iztoči,
Blažena mati tvoja!
Gledo ti usti, gledo li oči,
Svako mi, dušo, od njih svêdoči:
Ti si moja! Ti si moja!

Svêt se sa svêtom po nebu kretje,
Vidiš gdě tu bez broja
Blistaju zvězde kô alem-svêtje;
Medju nje zlatno pismo se splêtje:
Ti si moja! ti si moja!

Vêtrić se igra s lištjem dubrave
I s ružom divnih boja';
Nad cvêtjem letju čele gizdave
I lepir-roji, sve da mu jave:
Ti si moja! ti si moja!

Tičica, što ju pri môm prozoru
Tanahna njiše hvoja,
Glasno proziva u svom žuboru,
Da se razlega u dol i goru:
Ti si moja! ti si moja!

Ma se svět zakleo, da te ugrabi —

Prsten mi od pokoja,

Neboj se dušo, i nepozabi:

Višnji je moćan, a ljudi slabi: —

Ti si moja! ti si moja!

Tako j' zapiso neproměnice

Višnji u děla svoja:

U jasne zvězde, u Źubor tice,

U ruŹe, cvětje i srěd dušice:

Ti si moja! uvěk moja!

7. Rok i staza.

Romanca.

Ti me pitaš s dušom briŹnom,

Kako Źelim da me sluŹiš,

Da mi s dušom dušu druŹiš

U Źivotu ĉasobiŹnom?

Razne roke, razne staze

Ima ljubav, srce mlado,

Koji treba da se paze . . .

Slušaj dobro, moja lada! ¹²⁾

Dok su zlatna vrata raja
Otvorena u pokoji,
Gdě vladajuć ljubav stoji
I bez brige i bez kraja;
Ti onamo vodi mene,
Gdě ćemo se — dva goluba —
Ljubit uvěk bez proměne, . . .
„Ah budi mi tada ljub a!“

Kad s' na nebu bura digne,
Žarka munja i grom ljuti,
Da na zemlji smrknu puti,
Sve uzdrhtne, k tlam se prigne!
Tad u pomoć budi meni,
Rukama mi pokrij lica,
Da nevidim strělj' ognjeni' . . .
„Ah, budi mi tad sestrica.“

Kad pozove domovina
Trubljom slave sokolove,
Pa i mene medju ove
Ište kano věrna sina;
Blagoslov' me u to ime,
S dužnoštju me ti pobrati,
I slobodju nadahni me . . .
„Ah budi mi tada mati!“

Kad mi budu usti modre —
Kô što sad su oči tvoje,
I studeno tělo moje
Kad na crne metnu odre;
Ti pred križem sklopi ruke,
Za dušin mi moleć děo,
Da mi věk se spasi muke. . .
„Ah budi tad moj angjeo!“

Ti me pitaš s dušom brižnom,
Kako želim da me služiš,
Da mi s dušom dušu družíš,
U životu časobížnom?
Razne roke, razne staze
Pokazah ti, srce mlado,
Koje treba da se paze. . .
Pamti dobro, moja lado!

8. T r i m o ć i .

Ditirambo.

Dok se směš još gnaše srěd prostora
Bez vremena, měre i pravila,
Iz bezkrajnog neizměrnosti mora
Digne Višnji i ruke i krila:

Jednim trenom dugih trepavicah
Otvrde se běžne směsi,
Drugim trenom a uresi
Svět se lučom od sunčnich zěnicah.
Evo nebo, kopno, more sinje:
Ljude, erve, raje, pustinje!
Tko taj izli od svesile rog? . . .
— Svemogući Bog.

Dok caruje Bog, to se pojavi
Iz umrlih bitje divno smělo
(Oči — oganj, krv mu — vino vrelo)
Digne glavu sjajuću u slavi,
Na šareno vito krilo
Krasnih mečtah um postavi;
Na zulum se tužeći nemilo,
Kori Boga, drma mu prestolje,
Hvastajuć se sve da čini bolje . . .
Prijaznie naměštja u nebo Bogove,
Svět prevratja, praveć stvore nove,
U raje pretvara bezplodne pustinje,
Otoke plovuće
I divno cvatuće
Metje u more sinje;
Med sa dubja kapat čini,
Cvasti ruže na trnini,
Řeke točit sladost mlíka,

Ovce plodit zlatno runo,
Gore kamenje blěska puno,
Da sjaše s uresa razlika
Zemlja svakolika . . .

Tko biaše taj tvorac, taj běšnik?..

— Čověk pěšnik.

Time s neba najvedrijeg lica
Sidje děvojčica,

Mljezinče božjeg uma

I věčne mudrosti :

Čelo drago, vedro, od razuma

Bi reć da stoji u njem prestó,

Oči izvor svijuh blaženosti',

Usta svijuh milin' město.

Plašt ju krije běli, prosti ;

U desnoj joj prutak pozlatjeni,

U lievoj — bič gvozdeni.

Višnji iznad žarkieh oblaka' —

Svog podnožja — zemlju gledí,

Gdě se bori s dobrom strast opaka,

I grěh hoće svět da poda bėdi.

Bog u svetom svom gnjevu i srdú,

Da pedepsa pakost grdu,

Digne s trěskom desnicu,

Al da vidiš děvojčicu!

Podhvati mu ruku tvrdu...
Bog mljezinče upazi,
A trës — nerazi.

A pësNIK? Na medjašu svëta'
Sad boravi, vatru da ugrabi,
(Što na vëke zemlji bi oteta),
Njom da otme smrti rod slabi:
U nebeske diže ga visine,
S prestolja š njim Boga da skine:
Al gle dëte gdë se smijuć ujavi!
Pogledne ga u oči,
Oko njega väs svët se zatoči,
Oholost ga ostavi....
Vaj u kosti strta su mu krila!...
Ah odkud ta dragobësna sila?
To je prutak zlatni, bić željezni —
To si ti, ljubezni!

9. Sirotica.

Parabola.

Za zelen vënčac beruć cvëtljice,
Prolazi dëva kraj sirotice: ¹³⁾

„Ah mili Bože, da je sad meni
„K ružam u onaj věnčac zeleni!
„Volila bi tu ma časak stati,
„Nego sto godin' na lěhi sjati!“ —
Tako uzdiše željna bez měre.
Děva ponikne, cvětak ubere,
Do kitnih ružah u věnčac stavi,
Na glavu metne věnčac gizdavi.
S prva u věncu nježnoga těla
Cvėtljica naša stoji vesela;
Al čím se sunce više vzdigne,
I žarkim zracim do věnca stigne,
Evo zlo po nju, sirota sahne,
Glavicu skloni, težko uzdahne:
„Ah mili Bože, da lude glave!
„Bila sam sretna srěd zelen-trave;
„Ali me tašta želja zahiti,
„Stati uz ružu što věnčac kiti:
„Evo me kako ludo poginu'!“
Čim to izusti, već i preminu.

Koga god u dol naměsti sudba,
Nek ga na goru nevuče žudba.

10. Dva větrića.

Parabola.

Izza sinjeg mora a od juga
Pošlje Vesna dva sinka dva druga —
Dva větrića k iztoku studenu,
Da Morani ¹⁴⁾ odtud děcu kreću,
I navěste njen dolazak ticam,
Vodam, njivam, livadam, šumicam.
Prvi leti k visokoj planini,
Drugi leti k zabitnoj dolini.
Tek što s' ovaj stane dolom šetat,
Ustma duhat, topla krila kretat,
Neprolaze tri četiri dana,
Pridizat se stane već sva strana,
Po prodolih bujit, cvětat trava,
Zelenit se livada, dubrava,
Polja šarit od zlatnih metuljah,
Luzi glasit od drozdah, slavuljah,
Šuštit lištje i njihat se grane.
A kad vide to děca Morane —
Mraz i Zima — ljuto uplašeno
Odu dalko za more ledeno.
Dok to biva u srědi doline,
Sidje větrić k drugu svom s planine,
Vàs ozebo, pogružen u tugu
Stane ovak sborit svomu drugu:

„Ah moj bratco! Bog ti dade sreću;
„Lěpo j' ovdě, sve pliva u cvětju;
„Stvore tvoje sunce milo gleda —
„Kô nad zibkom majka sanak čeda:
„Al zlo ti je ondě srěd planine,
„Kuju grade tvrdom stražom stěne.
„Tu ti vise Mraz i ljuta Zima
„Prikovana glatnima lancima.
„Tu sunašce jasno sja — al hladno,
„Buče vihri žestoki bezvladno,
„Ljuti orli silnim krilma biju,
„Zli gavrani graktjuć krug se viju.
„Tu nevidiš ni zemlje ni drva,
„Veće leži věčni led od prva.
„Tu se kinih tri dni al zaludo,
„Tko će stopit led, kamenje hudo?
„Viš, kako ti jadan vās ozebo'! . . .
„Proklelo je ono město nebo . . .“

Čujte, bratjo! koih dusi se trude
Da prolětje što přě u nas bude:
Nejte nosit ognja u visine,
Već slazite u směrne doline:
Tu širite krila zdravog uma,
I čestitog srdeca rěč bez šuma;
I do mala past će led s naroda,
Krasnim cvětom procvasti sloboda:

Kad razgrělo sunce sve doline,
A led sám će kopnuti s planine,
Tu se Vesna udomiti blaga ;
Jerbo, znajte, bratjo moja draga!
Gdě vidite zelene vrhunce,
Tu j' već zemlju př razgrělo sunce.

11. Golub i svraka.

Basna.

Tica golub pletjaše gučėci
Prosto gnězdo kud će mlade leći.
Tim odněkud bės svraku donese,
Te ti grdno na njeg se otrese:
„Oj budalo! šta ti ovdě radiš?
„Kako pěvaš? kako gnězdo gradiš?
„Ajd' u šumu, ostavi to polje,
„A ja ću te naučiti bolje:
„Sborit čvrštje, gradit kuće jače,
„Pa i uz to bolje jest kolače.“
Ponizno joj golub odgovori:
„„Ja ću ostat, kako Bog me stvori
„„Moj je život na njegovom krilu,
„„Bog mi poda i narav i silu;

„„On kazuje šta da svak dan radim,
„„Kako sborim, kakva gnězda gradim:
„„I vazda će mojim biti pita,
„„Ako Bog da, uroditi žita.““

Tim odleti golub pod oblake,
Ljuto gnjev se upali u svrake;
Skupi krila, pa se u čemeru
Odmah spusti za njim u potěru.

Nu, što kažu, Višnji uzrok znade,
Zašto kozi dugi rep nedade,
Da u svrake nisu kratka krila,
Kratka krila, rep težak, dugačak,
Gore bi se njemu osvetila,
Nego mišu ili vrabcu mačak.
Al svraka još goluba nij' shvat'la,
Izmorenih krilah pade na tla.

Čujte, bratjo, zadržavski susědi!
Kô što ticam višnji Bog naredi,
Da sve slěde slut svoje naravi,
Svoje ljubeć i radeć s ljubavi, —
Tako i nam Višnji narav poda,
Da slědimo slut pravog naroda,
Da sborimo, kako dědi ištu,
Da gledimo, kud nas vodi zvězda,

Da gradimo na svojem zemljištu,
Da branimo naših starih gnězda,
Ostavljajuć čista i unukom
Zašto dakle Vi prokletom rukom
Razgradjujet' domaće nam sgrade?
Bog je otac i sudac, te znade,
Zašto raznu dade narav pukom.

12. M o l b a.

Kô najlěpši alem čista
U vedrini sjaje luna,
A oko nje sjajna kruna
Od ostalih zvezdah blista —
Kano věnac od kamena'
Blistajućih srěd prstena.
Kano ustna čeda mlada,
Kada usnu dobre volje,
Mirno sniva lug i polje,
Odisajuć sapom hlada,
Tek što slavulj — naš pobratim —
Lug proslavlja kljunom zlatim.

Lěpa j' zemlja, koju si obro
Ti za narod svoj golubji,
Raj na zemlji raja ljubji;
Lěpo j' nebo, věčno dobro!
Koje razape bi reć prosti
Nad njim šator od milosti.

Tek jedno još crv tvoj prosi:
Izmedj zemlje (znaj) i neba
Digni magle i odnosi,
Da će imat, kô što treba,
K tvomu nebu duh narodan
Put svedj jasan i slobodan.

C.

IZZA MORA.

. spienione balwany
W milionowych tęczach koluja wspaniale . .
Miecąc za sobą muszle, perły i korale.

A. Mickiewicz.

Sestri Anki.

Posveta.

— 202 —

Sorella, oh nome quanto sei caro!

L. Carrèr.

Sestro Anko, srdce milo!
Kako ljubav toli mnogu
Nagraditi tebi mogu,
Od kolěvke moje vilo?

Směli mornar kad ostavi
Dom i ljubuu u nemiru,
Šilje zlato, biser, vîru
Iz daljine da joj javi.

Ja ostavih kraj svoj rodni,
Tvog se liših lica mila,
Slaba prostrěh svâ větrila
Na put stlizki i zahodni.

Ah na daljne brežine su
Zaněle me bure strasti,
Gdě ja viděh slavu cvasti
U kitnome svôm uresu!

Al sve stalna j' bratska vĕra :
Zato evo izza mora —
Šljem ti svĕtao sad srĕd dvora
Gjerdan ljuštur' i bisera'.

Primi, sestro, darak mio,
S kojim brat te sada dvori ;
Blagoslovi i govori :
„Opet mi se ah vratio!“

1. Radost i žalost.

„Ach radost, ach radost . . .“

F. L. Čelakovský.

Radosti, radosti!
Ružice rumena!
Samo žao i škoda,
Što nejmaš korena :
Dojde vĕtar — raztrese te,
Dojde l' voda — raznese te . . .
Ah žao i škoda,
Što nejmaš korena.

Žalosti, žalosti!
Grki si ti koren;
Nit ijedan na tebi
Cvĕtak nebi stvoren:
Kolko uzdihah srdce pusti,
Dokle tebe neizusti;
Kolko l' suzah nepane,
Dok se tuge sahrane!

2. Zimski večer.

„Буря мглою небо кроетъ“

A. Puškin.

Bura maglom nebo krije,
Vihar s ceste snĕg mete,
To kô ljuta zvĕr zavije,
To zaplače kô dĕte;
To ti trže krov stišteni,
Da zašušti slamom dvor,
To kô putnik zakašnjeni
Kuca silno na prozor.

„Kolibica naša stara

Tužna je i bez luči. . . .

Šta ti tako, moja Mara,

Pokraj vratih zamuči?

„Da li ti je divjim pěnjem

Bure duša stravljenja?

Ili drěmaš pod zućenjem

Svoga šimšir-vretena?

„Izpij jednu, drugarice

Moje sreće pod mladost!

Jošte jednu, pô čašice . . .

Proć će tuga, doć radost . . .

„Zapoj pěsmu, „kak sěnica

Sretna bila u rodu“ ;

Zapoj pěsmu, „kak děvica

Uranila na vodu“.

Bura maglom nebo krije,

Vihar s ceste sněg mete,

To kô ljuta zvěr zavije,

To zaplače kô děte.

Izpij, izpij, moja Mare!

Već je kasno u pónoć. . . .

Zaboravi jade stare:

Bog će dati, te će doć.

3. Slušat i čelivat.

„Moja pieszczotka gdy w wesolój chwili“ . . .

A. Mickiewicz.

Kada u veselom počmeš razgovoru
Šaptat, gučat, sborit, sladka moja dušo!
Toli milo šaptješ, gučiš po izboru,
Da lišit se slova nehtijuć nijednog,
Nesmëm ti prekinut razgovora mednog,
Već bi uvěk samo slušo, slušo, slušo.

Nu kad vatra rěčih oči ti zapali,
Počme od obrazah ruže ti razkrivat,
A biser-zubići sjat medju koralu, —
Ah on čas pogledam očima te smělím,
Ustnice primičem, slušati neželím,
Već samo čelivat, čelivat, čelivat.

4. Razgovor.

„Kochanko moja! na což nam rozmowa“

A. Mickiewicz.

Našto da je, dušo, besěda nam ova?

Zašto težeć rěčma svojim žar podělit,

Nemogu ti duše ja u dušu prelit?

Zašto se věk trudim drobit ju na slova,

Koja — prvo neg se primu srdca, uha —

Ili zrak razhladi il větar razduha?

„Ljubim te, ah ljubim!“ sto put vičem tadar,

A ti se žalostiš i počimaš gněvat,

Što ljubavi svoje nisam ipak kadar

Dosta izgovorit, izrazit, izpěvat,

Već kô mrtav blědim, nežnaduě sposoba, ¹⁵⁾

Odat znak živiljenja, odkupit nas groba.

Umorih već pamet sve dokazivanjem,

Sad hoću da s tvojim stopim usta ova,

Tako razgovaram srdca se kucanjem,

Razbludnim uzdasi i žarom čelova', —

Tako razgovaram sate, danke, lěta

Tja do konca světa i po koncu světa.

5. S a n a k.

„Chociaż zmuszona będziesz me porzucić“

A. Mickiewicz.

Premda primorana hoćeš me ostavit,
Ako ti negojiš za me ljubav manju, —
Nemoj ipak tada žaloštju me travit:
Na razstanju niti sloveca o razstanju.

U oči tog jutra posljednji trenutak
U razkoših sladko neka još prevali,
A čim bude lućio sudbine nas putak
Prvo od otrova tri kaplje mi nalij.

Tad ću s tvojim ustma složiti usta ova,
Neodmicat, smrtno dok neudre krilo,
Nek razkošno usnem za vćeke vćekova'
Ććlivajuć lica, gledajuć te milo.

Nu kad prodje danak i godina duga,
Pozvat će i mene, da pustim grob mirni;
Uspomen' se tada snivajućeg druga,
Sidji s neba k meni, pa me se dodirni.

Opet me prigrlí na srdašce živo,
Opet me položí na blaženo krilo;
Pa ću prenut mnijuć, da sam malo snivo,
Čělivajuć lica, gledajuć te milo.

6. Na progorju aktičkom. ¹⁶⁾

„Through cloudless skies in silvery sheen.“ . . .

L Byron.

Kroz oblake srebrosjajne pada
Na pućinu i brěg měsec ljubljen,
Za caricu gdě ćitav nćkada
Svět bi dobit, ćitav svět izgubljen.

Mirno gledam sad na morsku stranu,
Mnogi Rimljan gdě ode k pokoju,
Gdě ostavi krunu na mejdanu
Pust razkošnik za krasnu gospoju.

Ja te ljubim, srdce Angjelijo!
Već neg ikad dokazala struna
(Odkad Orvej pakao predobio),
Dok sam ja mlad, a ti krase puna.

Čuješ, dušo! biaše věk prelesni,
Dok po svēt još gospoja je stala;
Da j' sad pěvcem carstvah kolik pěsni',
Ti Anton'je od nas bi stvarala.

Nu buduć to nama sreća kratí,
A ti slušaj koliko te cěnim:
„Ako světa za te nejman dati,
Pa i za vās svēt te nezaměnim.“

7. Život i duša.

„In moments to delight devoted.“

L. Byron.

U sladki časak razblude, snage:
„Ab moj živote!“ šaptješ ljuveno:
Rěči prekrasne, srdcu predrage!
Da život traje mlad neproměno.

Nu život kô čas teče k svôm kraju;
Zato te rěči nikad neslušo!
Neg izvol' kazat: „Ah moja dušo!
Jer duša i mâ ljubav věk traju.

8. S r d c e.

od dragog kamena, što se razkolilo.

„Ill-fated heart! and can it be“

L. Byron.

Kako srdec ti zlosretno
Moglo si mi past na dvoje?
Zar li zahman sve bilo je
Skrbih vrēme dugolētno?

Nu sad bar mi dragocīnii
I draži svak komad biva;
Jer se po tom većma čini,
Kip da si mi srdeca živa.

9. L i s t.

U pametnicu gospodje S. R.

„As o'er the cold sepulchral stone“

L. Byron.

Kô što čověk slova gledi
Usēčena grobnoj ploči,
Da pritežu tvoje oči,
Gospo, na se ovi redi.

Učítaš li knjigu istu,
Kad budem se prestavio,
Znaj, u ovom da je listu
Moga srdeca živi dio.

10. Dioba svĕta.

„Nehmt hin die Welt! sprach Zeus von seinen Höhen.“
Fr. v. Schiller.

„Evo svĕta! (reĉe Bog nĕk' danak)

„Budi vami i bez mite!

Prešo na vas i na vaš ostanak!

„Al se bratski pogodite!“

Sve nagrne k diobi brže bolje;

Svak izbere po svom umu:

Kmet okupi goricu i polje;

Knez ogradi za lov šumu;

Kupac segne po žitku i vinu;

Pop izluĉi za se svetak;

Car na ceste udari carinu,

Reĉe kmetu: Daj desetak!

Čim razgrabljen kúp svĕtnih dobara',
Dojde i pĕsник odnĕkuda;
Al imade sve već gospodara:
Ah došo si već zaluda!

Pĕs n ik.

Vajme! zar ću sám izmedj děčice
Tvoje ostat ja bez děla?
Ja, koj vĕrno dvorim tvoje lice,
Srdca čista i vesela.

B o g.

Ah Bog s tobom, gdĕ si opet snivao?
Sinko dragi, tvorče pĕsam'!
Bĕše ti doć, dok sam razdĕljivao!
Što s' zakasnio, kriv ti nĕsam!

Pĕs n ik.

Uza te sam stao s dušom mladom,
Gledao tebe u tvôj slavi;
Slušao, kako sklad sbori sa skladom;
Tu ti se duh moj zabavi.

B o g.

Sad šta ćemo? Svĕt ljudi imaju:
Jedin raj još moje j' blago;
Nu ako ti mio stanak u raju,
A ti dolaz' kad ti drago!

11. Pod prozorom.

Pěsmica.

„Leise fliehen meine Lieder . . .“

L. Rellstab.

Moja pětma krotko moli

Kroz tu tihu noć:

Dodji s běla grada doli,

Dodji, dušo, dodj'!

Šuštec' tresu grane bori

U mēsećini:

Nek te, dušo, strah nemori;

Neprijatelj spí.

Čuj slavića u dubravi!

Vapi njegov pjev:

„Utēši ga, što ga stravi

Najkrasnija dēv'!“

On razumi srdca jade,

Milih udes hud;

On razblažit pēsmom znade

Svaku nēžnu grud.

Ded' i tebe da razblaži:

Sidji k men' u gaj!

Ah smiluj se i pokaži

Pěvcu put u raj!

Ah put u raj!

12. Metulj.

„Naitre avec le printemps“

Alph. de Lamartine.

Rodit se s prolětjem,
S ružami umrîti,
Čistim zrakom plivat
Na krilih větrica,
Njihat se na njedrih
Ružah tek razviti',
Opajat krasotom,
Mirisom cvětljica',
Prah stresavši s krilah
Mlado i bez tuge
Kano dah se uznět
U nebeske kruge; —
Eto od metulja
Prekrasne sudbine!

Nije l' slična želji,
Što vĕk dalje hiti;
Prvo stvar oskube,
Neg se je nasiti;
Nakon k nebu vrati,
Tu u slast razmine.

13. R u Ź a.

„Je vis la rose dans un jardin . . .“

A. C.

„Vidio sam ruže cvĕtak mlad
U krasnom njegovom blĕsku,
Sjaše kô zora, rano kad
Iznese luĉ nebesku . . .“

KaŹi mi,

Krasna dĕvo!

KaŹi mi:

Hoćeš li igrat?

„Digne se šapat, hvale šum,
Svako ju dvorit prosi;
Jer svako srdce, svak ju um
Nad ruže sve uznosi . . .“

Kaži mi,
Krasno srdce!
Kaži mi:
Hoćeš li igrat? . . .“

„Dojde i junak pëšnik k njoj,
Uzhitjen roneć pëšme:
Divna je ruža i nje goj,
Al se je taknut nesme. . .“
Ah slasti,
Krasna dušo!
Ah slasti:
Igrajuć s tobom!

14. Divna pëšma.

„Quien aviesse tal ventura . . .“
Romance viejo.

Nanëla li koga s goda
Vrh pućine kraj mora,
Kô što nanë knez-Arnalda
Zorom na lëp Gjurgjev dan?
Na ruci mu sivi sokó,
Lov loviti ide mlad;

Pa zagleda brod tanahan,
Gdě stizaše već na kraj:
Od svile mu běla jedra,
Od šimšira katarka.
Na tom brodu divnu pĕsmu
Zapĕvao mlad mornar:
Utaži se šumno more;
Ukroti se ljut vihar;
Što plivahu na dnu ribe,
Dižu glave iz mora;
Što letjahu zrakom tice,
Sad padaju vrh broda.
„O moj brode, drĕvo tanko!
„Čuvao tebe Bog od zla!
„Od napastih bělog svĕta,
„Kad ti brodiš morski val;
„Od plitvinah Almerijskih,
„Gebraltarskih klisurah,
„Od zatokah Mletačkijeh,
„Od Flanderskih pĕščarah,
„I od burah kraj Leona,
„Gdě ti prĕti zla propast!“ —
A govori knez Arnaldos
(Pamti dobro govor taj):
„A Boga ti, mlad mornaru!
„Odkud tebe pĕsma ta? —“
Odgovara mlad mornaru:

„Ja nekažem pėsme ove,
„Neg na more tko se da.“

15. Dėvojka kraj mora.

„Yo me levantara, madre . . .“
Romance viejo.

Ja uranih upred zoru
Na lėp častni Gjurgjev dan,
Vidėh momu gdė tu staše
Rublje peruć kraj mora.
Sama pere, sama žima,
Sama vėsi na grm mlad.
Dok se suši rublje bėlo,
Pėva pėsmu u taj glas:
„Ah ljubavi, mȃ ljubavi!
„Gdė da tebe tražim sad?“
More pada, more pljuska,
Niz bregove ori glas:
Moma drži zlatan češalj;
Njime češe svilen pram:
„Ah kaži mi, mlad mornaru,
„Čuvao tebe Bog od zla!
„Jesi l' vidio ljubav moju?
„Kud izčeze njezin trag?“

16. Sestrica.

Romanca.

„Solingo vissi senza speranze . . .“

Luigi Carrèr.

Živuć samotan bez svake slasti,
Mrzih na věnce, plese i časti,
Za radost mrtav, za ljubav hladan,
Svak mi sastanak biaše dosadan,
Dok tvoje stidno neviděh ljece,
Sladka sestrice! sladka sestrice!

Kad me naněla prviput sгода,
Da te ja viděh u našeg roda,
Duh mi kazaše: „S tom se već skobi!“
Al neznah — kadě? u kôj li dobi.
Nu srdce reče: Eto ti j' ljece
Tvoje sestrice, tvoje sestrice!

Sestrice! ime draže od zlata!
Sad stopram ćutim, kad si mi data,
Da nejma dražeg srdašcu slovca,
Nit ime „drúga“ nit glas „ljubovca“:
Zato će zvečat věk moje žice:
Zlatna sestrice! zlatna sestrice!

Naći ćeš tragah mojoj ljubavi
Mladim prolétjem u cvétju, travi :
Větríc, što igra s lištjem mladime,
(Čini se) šaptje krasno to ime,
Letjuć žubore te lastavice :
Moja sestrice! moja sestrice!

Bud' ja konjica vladao po danku,
Budi pod večer ladjicu tanku,
Livadam, vodam, šumam i njivam
Uvěk to sladko ime prizivam ;
Kliče ma želja neizměnice :
Dodji sestrice! dodji sestrice!

Kad me pogleda sreća poprěko,
Pomislim na te, što si daleko,
A brižna duša mah se okrěpi :
„Kose svilene, očijuh lěpi'
(Kaže mi) imaš prijateljicu —
„Znaš li sestricu! znaš li sestricu!“

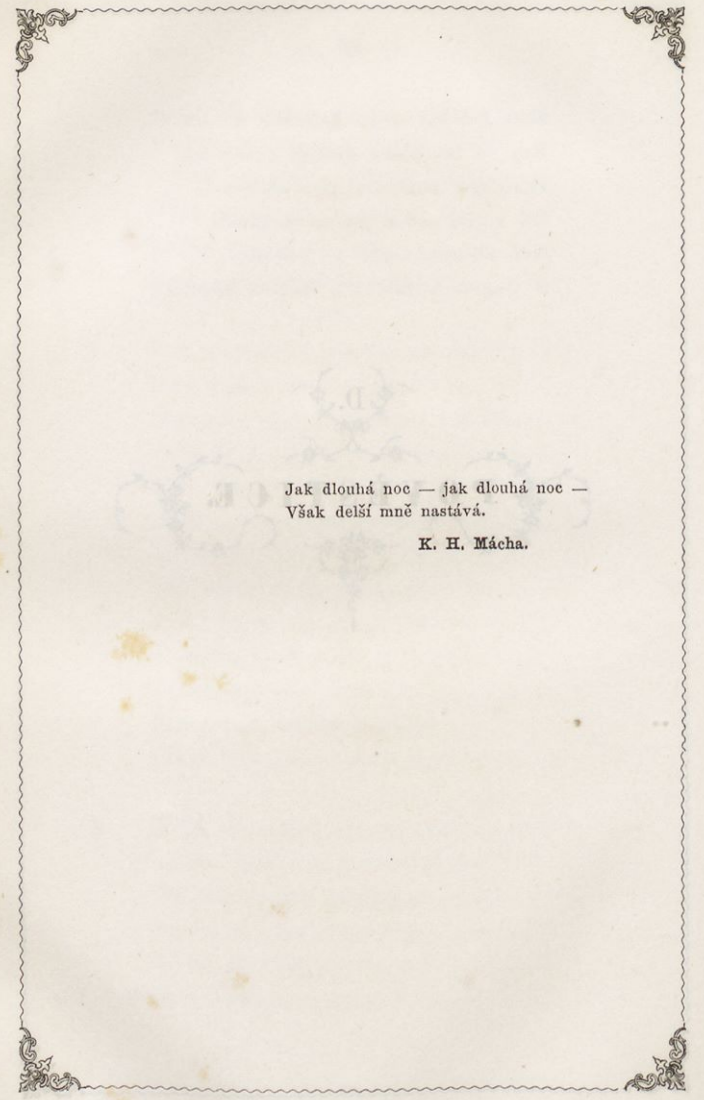
Pošto mi majku ote zla sreća,
Ljubav brižljiva, briga ljubeća
Čim me ostavi, (sudih) da pusti
Sasvim me tugam past u čeljusti ;
Al mi povratja vedra ju lica —
Opet sestrica, opet sestrica.

Kad jednom stigne strašan on danak,
Koj će bit nama slědnji razstanak,
Prvo neg smrt mi glas obustavi,
Da věrnno srdce još te pozdravi,
Nek skrajne budu te besědice:
S Bogom sestrice! s Bogom sestrice!

D.

POVĚSTICE.

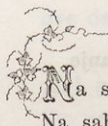

Jak dlouhá noc — jak dlouhá noc —
Však delší mně nastává.

K. H. Mácha.

Grob izdajice.

(g. 1835.)

Na sablju visoki,
Na sablju duboki
Grob na polju stoji jedan;
Nad grobom križ vrėdan.
Na tom križu sėdi,
I niz polje gledi
Crn gavran, pa graktjuć viće
I ljuto nariće.
Zašto vićeš, tice
Grdna zlokobnice?
S čije se ti rugaš rane,
Crni moj gavrane?
Ja se rugam s toga,
Što sad vojna svoga
Kapetanka mlada čeka
Željno iz daleka.

Ja ti vičem s toga,
Što kletva — nesloga
Još u ratno kolo hvata
Sve brata na brata.

Jesu l' težke ove
Daske ti dubove?
Jel' ti mučno ljube stanje,
Teško uzdisanje?

Jel' ti žao mača
I konja jahača?
Žao što nemreš ¹⁷⁾ na krvavu
Polju vječat glavu? —

Nisu težke ove
Daske mi dubove;
Nit mi mučno tvoje stanje,
Teško uzdisanje.

Nit mi žao mača,
Nit konja jahača,
Nit što nemrem na krvavu
Polju vječat glavu.

Neg mi žao, što moja
Bratja bez pokoja

Ah! prokletstvo u grob meću —
Na mene nesreću.

Što kô nizko pseto
Biah za tudje kletu
Pleme na zlo věk pripravan,
Sve da budem slavan.

Ah! puno mi žal,
Što sam za njeg stao,
Odreko se svôm narodu,
Taruć mu slobodu.

To ti mene žeštje
Sad kida neg klěštje,
Jadnu dušu svud proganja
Bez pomilovanja.

A te ljute srde —
Uspomene grde —
Ah nemože ništa dignut,
Nit ublažit, prignut.

Mač kraj mene leži,
Križ na prsuh teži:
Mač me žeže kano plamen,
Križ tišti kô kamen;

Jer za križ taj proda'
Svu sreću naroda,
Krvcom njegovom mač si masti',
Dok morade pasti.

Ah prokleta budi
Ti srce u grudi'!
Věk proklete, oči, krvi!
Put i korak prvi!

I věnac na glavi,
S kojim list krvavi
U knjigu sam uložio,
I on proklet bio!

Za to mi je těsan
Grob i prostor lěsan,
I prašak se svak na meni
Čini stup gvozdeni.

Ah da će se smilit —
Tko moj grob razkrilit,
Pa izvadit trup na polje:
Bilo bi mi bolje!

Al zahman! nemogu
Mirovat mi kosti,

Zašto nejma ni pri Bogu
Izdajstvu milosti. . . .

Tako se duh mori,
Iz groba govori;
Tuge nitko neodvratja
Neg gavrani bratja.

A kad pónoć stiže,
Kažu, da se diže
Kô vukodlak — trup iz groba,
Slěp na oka oba.

Tako noću svaku
Trup ostavlja raku,
Do pětlovih prvih pěsni'
Oko groba běsni;

Dok se smili nebu,
Pa ga psi izgrebu,
A gavrani — crni gosti —
Raznose mu kosti.

Hajduk i vezir. ¹⁸⁾

1. Prětnje.

Istom svane s iztoka dan běli,
Na poljanu kroz gvozdena vrata
Grne narod kan od tichah jata;
Čoek bi reko, vàs se grad već seli.

Kroz ulice iz Travnika grada
Vode spetog Kulaša hajduka,
Od kojega, kô janje od vuka,
Drhtje isti car srěd Carigrada.

Vezir viče: Davori dželati!
Brže, děco, na kolac djaurina!
Uteče li danas, tako dina,
Sutra će nas po Travniku klati. . . .

Pseto djaursko! deder bėsni sade!
Plěni, robi našu slavnu Bosnu,
Vod' u grade hajdučad ponosnu,
Kolji Turke, plaši bule mlade!

Grozno hajduk zubima zaškrtnu,
Očim baci trěsah hiljadicu, . . .
Zaljulja se vezir na konjicu,
Kan da primio od njih ranu smrtnu.

„Nesprđaj se, krvniče vezire!
Pamti dobro, šta ti kažem sada;
Srěd pónoći doć ću ti u grada,
Pa te ubit, tako meni víre!“

To još s kolca Kulaš progovori,
Na vezira běsno se nasměhne,
Da mah vezir konjica okrene,
Smeten ode, u grad se zatvori.

2. Smrt vezira.

Vezir jakim stražami obsadi
I Kulaša i sebe u gradu,
Čim se sunce smiri na zapadu,
Od hajdukah tím da se zagradi.

I već hodže k jaciji s munarah
Razvikaše družbu pravověrnú:
Čut je samo kroz šutnju večernu
Laju pasah i korak stražarah.

Viče vezir baš oko pónoći :
„Gdě ste momci ? gle Kulaš dolazi !“
Skoče brže u sobu kavazi,
Da veziru budu do pomoći.

„Gdě je djaurin ?“ svaki od njih pita —
„Zar nevidiš, gdje me ovdě davi ?
„I nogu mi za vrat već postavi ?
„Nevidiš li djaura strahovita ?“

Vezir stenje, grči se i vije,
Grozan strah mu iz očijuh siva,
Ustne drhtju, sapa utrjniva,
Protegne se još a — već ga nije.

Po aharu, čardaku, magazi
Mah se momci raztrkaju ;
Još protraže harem i odaju,
Al se zalud vratjaju kavazi.

Nejma nigdě ni živoga stvora,
Nij' Kokara, nije Jezdimira,
Što prětjahu, da će zla vezira
Tu noć smaknut a srěda njevga dvora.

3. Smrt hajduka.

Istom Turci već sabu klanjaše,
Kad bi grozan glas k agama prenět,
Tu noć vezir da ode a dženet....
Uplaše se i age i paše.

Jedni kažu: Jezdimir ga ubi! —
Drugi: Kulaš uteko je s kolca! —
Al Jezdimir robi do Sokolca,
Kulaš dušu na kolcu izgubi.

Tim raztura glas se po narodu:
Do pò grada ostavi ognjište,
Sad k veziru, a sad na stratište,
Da razvide i město i sgodu.

Vezir leži raztegnut na odrih:
„Valah mrtav!“ kaže jedan paša.
Idu dalje, a da vîš Kulaša,
Gdě mu nikla glava ustah modrih.

Tělu žice napnute kô šibe,
Rujne kapi krvi na tle cure:
„Djaur još žive“ (kaže jedno Ture)
„A naš vezir sinoć već pogibe.“

Mah te řeči uzdrnu hajduka

Kano větar suhi list u gaju,

Razabra se jednom još u vaju.

Bi reć taj čas sva pusti ga muka.

Na koleu se izpravi, izusti:

„Slava Bogu!“ ustma se nasměhne,

Glavu digne i nebu okrene,

Jednom dahne, pa i dušu pusti.

Izjasnjenje.

1. Priklětje od Mudrice. Priklět ili priklětje zovu na Malom Štajeru i Medjimurju prostor srědišni od kuće. Priklět děli klět od hiže (sobe). Unj se ulazi s vana kroz dvoja vrata, koja stoje jedna sprama drugim. Iz priklětja vode opet dvoja druga vrata, jedna u hižu a druga u klět, a po stubah ili lěstvah ulazi se na nahížje (pod krov). Priklět Slovenci korutanski i Hrvati u zapadnoj Ugarskoj zovu veža, Srbliji vajat ili ajat, a po němački mogo bi se prozvati Vorhalle ili Vorhof (προπέλασον). I u tom ga smislu i ja ovdě uzimam. — Mudricom prozvali su pisaoci panonskoslovenski od pr. v. boginju Minervu. I ja sam prozvanje to u pěsni ovoj pridržao.

2. Pod gomiloj. Panonski Slovenci gotovo svi imadu ablativ ženski jednobrojni na oj. Ja sam ga ovdě pridržao tako rekuć za nevolju.

3. Rimska staza, ili (kao što se kaže kod mene) rimska cesta zove se onaj pramen zvězdah, kojega astronomi zovu via lactea, a Němci Milchstrasse.

4. Hladnik (poljski chłodnik = kolibica, što se splete radi hlada od živih rastučių drvetah.

5. Najni, a, o = naš, a, e (kad se govori za jednu stvar, koja je vlastina samo od dvijuh) a čini se od naju t. j. od nas (dvijuh).

6. Izpred naju (dvobr.) m. izpred nas (dvijuh)

Budući da se u toj knjizi više putah nalazi dvo-brojni našim šticem malo poznat, a pisaoem neobičan, trebalo bi da razložim ovdě sad temelje, zašto se njim služim. Nu o tom bit će i posle u knjizi ovoj obširni razgovor.

7. Polelj. Poznato je već, da se zvao u predkršćjanskoj dobi u naših dđdovah Lelj, Leljo ili Lelja Bog ljubavi (u Grkah Ἐρως). Isto tako zvao se u njih Polelj Bog braka (u Grkah ὑμέναιος). Slavljani, predmetjući reči kojoj samostavnoj slovece po, hoće više putah time da naznače nešto nastavljajuće, dovršivajuće. N. p. reč polaž ili polaža znači čověka, što pristaje izza laže (lažca), da posvędočava reči njegove, dodajući još koješta da se laž time više vęruje i (tobože) u poštenju održi (Srav. narodnu prićicu o laži i polaži). —

8. Hižka. Kod mene zovu hižom i kuću i sobu, a hižkom ili hižicom kućicu ili sobicu.

9. Komen (tal. comino?) znači u nas ono uzvišeno męsto u priklęti, gđe se metju lonci, lući i koješta. Pri kometu stoji Slovenka kuhajući ili ložeć peć. Slovenski komeni imadu na sebi něšta osobito romantićno-poćtićkog; i da bi mogli progovoriti glasom ljudskim, ćudne bi se stvari saznale o srcih i ustijuh krasnih Slovenkih.

10. Budeta dvobrojník m. budete (vi dva) kaže se ondě, kad je řeč za dva čověka ili za jednog čověka i jednu ženu. Kad je govor za dvě ženskě glave, kaže se budetě m. budete (vi dvě).

11. U zračnoj postavi. U narěčju slovenskom postava znači i ono, što se kaže u književnom narěčju prilika.

12 Lada bila je u starih Slavljana**h** boginja ljubavi. Stari naši pěsnici (dubrovački) svaku krásnu gospoju zvalu ladu (sra**v**na**j** englezki naziv gospoje lady). Narod naš u dolnjih stranah neobičnu lěpoticu naziva sad vilom n. p. kaže: Ala ti lěpu vilu! ili tanka je kao vila itd.

13. Sirotica, cvět koj zovu Němci Stiefmütterchen (viola tricolor. Lin.)

14. Morana. U staroj mythologiji slavljanskoj ima boginju prolětja, što se zove Vesna (vide Djulabije II. izd. str. 230.), isto onako i boginju zime što se zove Morana. U prenešenom smislu znači Vesna boginju mladosti, a Morana boginju starosti, što nam je poznato iz rukopisa Kralodvorskog:

„I iedinu družu nam imieti
Po puti vsei z Vesny po Moranu.“

(Zaboj, Slavoj i Ludiek.)

15. Sposob = način.

16. Progorje aktičko. Na moru u oči progorja ovog bila je světoslavna bitka izmedju cesara Oktavijana Augusta i Marka Antonija, koja poslě,

kako bi propalo skupnovladarstvo, razdělita vladu rimsku izmedju se. Nu domala posle te diobe zaplete se Antonij, kojemu ni pod zréle godine neomrznu ašikovanje, u umétne mreže razvikane Kleopatre, kraljice egyptatske. I tu bi bio propao u bezdno lasti, da se nije ostavljena njegova žena Fulvija utekla Augustu, umolivši ga, da joj probudi vojna iz sna nečestnih bludnjah. August opameti opet druga svoga, koj u dobar čas uhvati mač, pak proséče ljuvene mreže kraljevske čaralice. Posle Antonij zivljaše opet něko vrème čestito i razumno. Medjutim umre mu žena Fulvija, a on se oženi za Oktaviju, sestru druga si Oktavijana Augusta, živući i sa ženom ovom i s bratom njezinim podugo u skladu i poštenju. Nu što je vražje, ode prije posle po vragu. Ostrvivši jednom na putne lépote Kleopatrine, omrzne Antoniju do mala poštena i pametna žena Oktavija. On ju ostavi vrativši se u naručje egyptatske svoje milostnice. To Oktavijana vrlo razljuti. Sabravši vojske koliko igda mogaše, pozove razkošnika na mejdan. Dockan se prenu Antonij, nu sasvim tim skupi do mala vojsku silniju nego što je imadijaše drug njegov. Sastanu se čete od oba éesara na progorju aktičkom momak u momka, a bojne galije na moru u oči istog progorja brod u brod. Kostka bojna pane najprvo na more. Još se nepokloni sreća ni na ničju stranu, ali Kleopatra okrene brodove svoje pa uteče bez obzira put Egypta. Antonij vidivši gdě mu bëga milostnica, pristane i on izza nje u bëgstvo, nepomislivši da ostavlja na mejdanu i slavu i šibiku zlatnu — a ono još bez nevolje i za prono-

šenu jednu lěpotu. I tako održi Oktavijan nenadno mejdan. Za godinu posle sdvoji s mnogih nesgodah Antonij, pa se smaknu sám mačem svojim. Kleopatra nemogavši ljuvenom vėštinom nadigrati Oktavijana, metne zmiju otrovnu na prsi, da ju ugrize, pa od ugriza i umre. — To se je sbilo nekoliko godinah prije nar. I. K.

17. Nemrem. Nemrem, nemreš, nemre kažu panonski Slovenci m. nemorem, nemoreš, nemore (nemogu, nemožeš, nemože).

18. Povod ovoj pėsni dala je u Vukovoj sbirci srbskih posloviceah (Cetinje 1836) strana 39. Tu Vuk pripovėda evo šta: „Kulaš harambaša je bio u Bosni. Još u djetinstvu slušao sam pjesmu, kako su ga turski svatovi iz Podažepnja zatekli negdje u kući ranjena, pa ga uhvatili i poklonili nekakvom Topal-paši; nu Topal-paša ga nije smijo pogubiti od njegova društva od Kokara i Jezdimira, nego ga poslao bosanskom veziru, a on ga nabio na kolac“. — — Za one reči turske, što jih ima u pėsni ovoj, molim te, da jih potražiš, ako jih već nepoznaš, u Vukovom rečniku ili još bolje u prekrasnoj knjižici „Pogled u Bosnu“, a ono straga u slovaru reči turskih. — Ima kod nas gospode, što vrlo viču na reči inostrane a najpače na turske, kažući da one grde krasan naš jezik. I ja rado priznajem, da bi vrlo dobro bilo, da bude jezik naš prost od tih reči kao i od svake druge priměsi inostrane; i svagđe ću nastojati, da jim se pišući nekako uklonim. Nu za veliku nevolju volim opet metnuti tudju a narodu poznatu reč, nego

kovati novu kakvu ili grliti město nje od drugih skovanu, koja se neslaže ni s duhom ni s licem jezika našeg. Evo šta ja o toj stvari sudim. Polag pameti moje negrde toliko jezik naš inostrane reči, koliko ga grdi i upravo ubija inostrani način slaganja rečih, metjući u slog naš reči po zakonih inostranih ne samo protivnih zakonu i duhu, kojim misli i sbori prosti i nepokvaren naš čověk, nego li dapače protivnih istom zakonu zdrava mišljenja u obće. Hic labor, hoc opus. U slogu (štilu) budimo puriste strogi, a ne u golih rečih. Tu si mi uzmimo na um onu posloviцу: Golo slovo ubija, samo duh daje život.

DODATAK.

ISTINA I ŠALĀ,

PĚSNI

od

JAKOBA REŠETARA

s Cerovec.

Svaka šala na polak istina.

Nar. poslovice.

JAKOBA REŠETARA

u Crkvi

Několika řečíh o tom, kako je dodatak ovaj pao na konac ove knjige i u kakov je škripac tim zagazio spisatelj.

Besěda vrlo dugačka o stvari vrlo kratkoj.

Bilo je u četvrtak — ne borme! bilo je u petak. Došo sam baš od oběda. Kako znate iz škole, posle oběda nije dobro sbiljnim se zabavljati stvarmi. Tako ni ja sad nisam htio ni pisati ni čitajući glavu si trěti, već ja otvorim drugu moju sobu, a u sobi staru něku škrinju, što sam ju nedavno dopremio iz zavěčaja. Treba da znaš, dragi moj štioče! da sam ja u tu istrškrinju strpao silu božju kojekakvih i svakojakih knjigah i pisamah budući (ako se nevaram) još djak, pa tako ostavio do tog dana. Sad ja stanem prometati, vaditi iz te škrinje pismo po pismo, knjigu po knjigu, gledajuć korice i nenatiskane liste i čitajuć što sam našo gdě je bilo ondě napisano i načrčkano vlastnom mojom rukom, koju sam sad jedva više spoznao. Ako si ikad šta pisao u mladosti preko dužnosti svoje, to ćeš razumiti, kakvo prorazi divno ćutjenje spisatelja, kad posle tolikih proměnah, posle tolikih godinah radosti i žalosti — vidi opet ono, što je napisao, kad ga prvi put natěrao nutarnji někakav bės, da napiše řeči i redke bez da upravo znade zašto. Srdce mu se razigra (neću da kažem) od radosti nego od neizvěstne někakve tuge. Čitajuć opet posle toli-

kih godinah stvari te, sad mu tek upravo omile, i sve što su slabe omile mu više nego išta, što je posle napisao, makar bilo dostojno, da se zlatnim čekićem sakuje u zvezde. A znaš zašto su mu toli mile? Zato, jerbo je bio onda mladji i ludji, u cvjetnih onih godinah zlatnih nadah, uznesenih željah i smelih namerah. On gleda na nje i na blaženu dobu njihovog začetja, kao stara majka na grob prve svoje dece, koji brižna kiti zelenim cvjetjem i nataplja toplimi suzami neizrečene tuge. Tako ti sad bude i meni pred škriptom, gledajuć stara ta pisma, plod lude moje mladosti. Nabroje mi se na rovašu pameti svi svetli i mračni dani one dobe. Preuze me nekakva želja, te bi htio dati i za najmračniji dan mladosti najsvetliji sadašnjeg mog života. Zatim dojde težka tuga, i gotovo bi bio na glas zaplakao, da me tu u dobar čas nezateče stari prijatelj i vėran drug one moje dobe Jakob Rešetar s Cerovca. Kao prenuvši izza sna, otarem si oči, razaberem se i viknem na njegov izza glasa:

„Šta ti li ovdě?“

„Jesam brate!“ (odgovori mi on polag stare svoje flegme). Dragi moj štioče, ja ti sad neću ovdě razpravljat na tanko a redom dialogičkim i šta i kako smo se nadalje spominjali, niti se ovdě neradi oko tog; već ja odmah padam in medias res, izostavivši sentimentalne razgovore o prošastom i sadašnjem.

„Jesi li mi opet šta donio?“ (kažem ja, pošto bi on iz džepa tamnohrđavog svog kaputa iz-

vadio nekakva pisma). „Nebi li bila opet za Kolo zaměrna kakva kritika?“

„„A da!““ (odgovori on). „„Ima (kako čujem) u vas ljudih, što se ljute na me, zašto uvěk samo protresavam i odsude krojim gotovom njihovom poslu.““

„Istina je, šta kažeš“ (prihvatićm ja opet) — „dapaće oni navode i uzroke, govoreći, da je lahko prigovarati pogaći, ali težko kupovati brašno i maslo, od koje se pravi pogaća“.

„„To baš nisu prazne reći““ (odgovori on), — „„i baš porad toga dao sam se i ja na posao, kupovat brašno i maslo i od njega gradit pogačice-ili (da prosto govorim) napisao sam nekakve sitnice u vezanom slogu, i evo jih danas iznosim najprvo pred tvoje lice. Čuo sam, gdje stoji u novinah, da opet naměravaš izdati na světlo nekakve pėsme. Govori svět o tvojih pėsmaćh, da su mirne i krotke, zato su i knjige tvoje dobro gledane. S toga te molim i zaklinjem, primi sad i moje pėsni pod tvoje krilo, prikopćivši jih nekako tvojoj knjizi — ma bilo i na koncu. Pa onda svět neka sudi kako mu drago, samo da su jednom na světlu.““

Pa zar jih ti nemožeš sam izdati?“ (prekinem mu ja reć). „Ta to i ostali početnici čine!“

„„E da!““ (nastavi opet on). „„Kamo sreće da sam početnik. Ali mene svět već pozna. Pa zar si već zaboravio, šta sam pisao u Kolu, i šta svět o tom govori. Pa sad ti pomisli, da ja to sám izdam pod golim svojim imenom! Ni hrdjavi vrag

nebi kupio a kamo li živa koja ilirska duša, izuzamši možebiti koj prokšenac ili žedan osvete, koji bi kupio vragolije radi, da potraži pogreške, pa da mi jih izbroji na prste u društvo i djavolski da mi se naruga pred svetom. Vidiš gdje sam na nevolji; pomoz mi. Ta smo stari prijatelji, i ostat ćemo do smrti (kako si malo prvo reko.““)

Tako ti on mene nagovaraše i (kako Nėmac kaže) za slabi bok uhvativši i nagovori. Ti dobro znaš, učeni moj štioče, kakve su se kod nas dosad gradile pėсни. Krotke i bezazlene, te nebi od njih posėdila ni mačku dlačica a kamo li kosa u koje naše mudre glave. Pėvalo se (kako znaš) samo o ljubavi, o crnih — i (promėne radi) kadkad i o modrih oćijuh; izvan toga o slozi i bratstvu, o ogništu i bojištu, a pri tom je ostala mirna krajna. „Zvekan“ i podobne grešne umotvorne nepadoše mi ni iz daleka na um. Zato ja nesluteći nikakva zla, stvari mog prijatelja nepročítane metnem na svoj ormar, podam mu na to ruku i š njom (kako je u nas obićaj) i poštnu svoju rėč. A tim on „s Bogom ostaj!“ pa ode.

Nu da vidiš sad vraga!

Tomu bude (neznam više) ili drugi ili tretji dan. Ja pod večer nėkako medju devetim i dvanaestim satom došavši kući, stanem se razpravljati, i (kako obićavam) prtiti na stolac uz krevet svakovrstne knjige i pisma, da legnuvši čítam. Pošto legnem, stanem prebirati te stvari, i zaista nėšta čítati. Tu udarim najposlė i na pėсни mog prijatelja. Pročítam prvu. Bogme dėlo poštno,

da mu prigovara neima. Pročitam i drugu. Ta je (istina) ponešto odviše dugačka (pomislim u sebi položivši rukopis na stolac). Nu nečineći rado krivicu razumu prijatelja mog, hvatim se opet rukopisa, te pročitam tu istu stvar po drugi — da i po tretji put. A sad (da vidiš) nalazim stoprv u njoj grěh, a grěh (za veliko moje čudo) od nemale važnosti, grěh težak i pogibeljan slavnom imenu naroda. Stani samo pa slušaj zaglavak! On glasi: „A Slovenac? — nejma ništa“. Da! „Slovenac nejma ništa.“ Krasnih mi rečih! Pa kojemu da se Slovincu nebi zaměřila ta poruga? Ta su i Slovenci Slavjani t. j. Slave sini: narod savršen, da mu na světu druga neima. Pa se sad usudio nekakav mažiknjiga kojekakve mu izpočitavati nedostatke i napisati istim gusačjim perom: „A Slovenac nejma ništa“ Tko da se nerazljuti nad takvom nečuvenom smělóstju? Zar neima već dovoljno inostranskih perah i ustah, koja koješta klevetju o nami, te mora sad ustat na našu slavu ista domaća krv i pamet? Tako mudrujući razljutim se kruto, i kao što jastreb pograbi noktima kokoš — ja oběručke pograbim sva ta pisma i već nadnesem nad svěću, da tu překim sudom spalim dužno i nedužno; nu — nu? — klonu mi opet ruke, čim mi pane na um, šta sam obećao. Evo ti me baš u škripcu? Gdě si sad, moja pameti? Šta da učiniš? Priložiš li pěsni te knjižici, uvrědit ćeš u narodu i malo i veliko, pa će ustat na te kao ptice na sovu. Nemetneš li, dat ćeš prijatelju poved do tužbe, te on može razkazat po světu nečuveno věrolomstvo, pa će ista drobna děca,

kad me god uglednu, na ulici vikati na me, da sam Bog zna šta ne. Lěpa je doista stvar, kad čověk sve dobro promisli i razmisli prvo nego li šta obeća. Sad sam si pomislio na prijatelja jednog, kojeg sam drugda žalio što je tako bojazljiv, te za svaku i najmanju stvar, koju ima učiniti, treba više danah nego Bog stvarajući svět: tri dana promišljavanja za „bi li nebi li?“ a opet tri za „kako bi?“ Kako sam ti ga sad navidjao! Nije ti meni bilo više do směha i žaljenja drugih. Nu bilo kako mu drago. „Reko neporeko!“ Makar od uvrđjena veličanstva někojih roda mog sakrivat se morao kao sova od pticah bělog dana, ja nakon odlučim priložiti knjizi ovoj pěsni svog prijatelja samo za poštenu rěč, jerbo sam tako obećao.

Ovdě sam progovorio samo za dvě. Za ostale me ni nepitaj, jerbo bi trebalo možebiti i za nje (kô što se kaže kod nas) okapanja za koje ovdě neima města. Zato ti je predajem onako a ne okopane.

Tim bi mogo ovu i onako već dugačku besědu zaglaviti. Nu spominjam se, da sam prijatelju mom i mimo toga něšto obećao, a ono jest, dragi stioče! priporučiti ti ga u ljubavi prijateljstvo. „E da!“ (kazat ćeš ti, i do prilike još i to dostavit): „Pa koja ti je bila nevolja priporučat čověka, kojega (kako si sam priznao) već i odprije poznaješ?“ E dragi moj! Pitam ja tebe: nisi li možebiti već i ti, kao dobar čověk nevrědnom slugi svome, pustivši ga iz službe, dao priporučni list, ako je to zahtěvao, i sve što ti je

možebiti ukrao zlatni sahat ili razbio dragocěnu čašu? Vidiš! za to ni meni nezaměravaj kao čověku, koj bi rad svakomu dobro. Izvan toga pomisli još i na to, da je on najvěrniji moj drug, najstariji prijatelj, s kojim sam drugovao već od malih noguh. I odkako ga pamtim, poznam ga već kao čověka od mira i dobrog vladanja. Ja ti ovdě (bez zaměre) samo jedan priměr navodim. Dok smo još zajedno školovali, ostali bi djaci staromu učitelju dosadjivali kojekakvimi vragolijami: sad izza ledjah věšali mu na kolěr od haljine djavoliće od papira, sad mu metalu u džep škatuljice od kartah pune zujećih muhab, a opet drugiput podložili bi noge od stolice lupinjami od orahah, te bi sve praskalo, kad bi uzlazio. Nu on — šta misliš — šta bi međjutim radio? Sědio bi u svom kutu mirno kao zid i (kako se pristoji dobromu učencu) ruke držao izpred sebe na klupu. I izvan škole poznavalo ga svako kao priměr od dobrote. Niti bi on igrao riža, niti se kupao u vodi, jerbo nam je to bilo zabranjeno. Pa kako da ja sad u tako krasnog čověka nebi imao věre? Molim te: bi-li i ti sám mogo pomisliti da bi i on mogo doći na vražju nogu? Zaista ne. A sad? Vidio ga Bog!.

Nu vrěme je, da jedanred zaista zaglavimo. Priporučam ti dakle još prvo prijatelja mog (kakav je takav je!) Priporučam ti ga u ljubav i prijateljstvo. I sve što je poněšto zubat (někoji će kazat: i neotesan), opet je (věruj mi!) pošten čověk, iskren prijatelj i domorodac s dušom i tělom. Međjutim on je kako tako mlad, zato se

možemo nadati te će se još s vremenom popraviti dok mu ti oštri zubi izpanu. A toga se možemo već doskora dočekať, zašto polag sve te njegove mladosti opazio sam pri poslednjem našem razgovoru, da mu kroz kosu něšto udara nalik na srebrne niti — biljeg približavajuće se mudrosti —, dapače! činilo mi se, da mu pod ľevim brkom već i zub jedan klamitje. Nu kako bilo da bilo; vidit ćemo. Ako mi Bog dade sastavit u zdravlju i drugu knjigu, molit ću te, da opet predplatiš. U njoj ćeš naći i od njega do několiko komadah, koje mi je obećao na poslednjem našem sastanku. Medjutim dok se to nesbude, čitaj ove pozorno. Čim su izašle na svět, vlastina su više tvoja nego naša. Zato jih ti možeš suditi strogo. Tomu se ni mi neprotivimo, niti imamo pravo protiviti se. Nego jedno te molimo! Ako ti se može bit nebi dopao duh, kojim su nadahnute, nemoj misliti, da jih je nadahnulo opakó srdce. Naměra spisateljeva bila je po srdcu dobra. Nu glavom grěšili su već isti Salomuni. Zato ti krojeć sud pomisli na to i reci: „Svi smo ljudi grěšni!“

PĚSNI.

Mlinari i mlatici.

Nar. pričica.

Bog i Petar (bio dan vraći)
Jednom putem svojim idući
Dojdoše kraj gumna,
Gdě baš mlaticem tustu puru
Metnu na stol i čuturu
Kmetica razumna.

Pomoz Bože, o družino!
Bog pečenku, hlěb i vino
Blagoslovio vama!
Ter i měrtuk lěp udělio,
Koliko god koj poželio,
Bilo mu srěd hrama!

Utrudismo, od uranka
Pa do pódne bez prestanka
Po kamenju hodě:
Dajte piti, već dosadi
Muka žedjce i crv gladi,
Ma bilo i vode!

Al da vidiš mlatce naše!
Za Boga ti nehajaše,
Nedaju im ništa;
Već putnike jadne bédne
Otěraše gladne žedne
Čěpi iz dvorišta.

Bog i Petar (bio dan vrući)
Jednom putem svojim idući
Dojdu pokraj mlina:
Na pragu se mlinar grije,
Kruhac jede, vodu pije;
To mu je užina.

Pomoz' Bože, o mlinaru!
Bog ti vodu, koru staru
Blagoslovio kruha!
Dao užinu někoč jaču,
Dao ti vina i pogaču,
Nikad mlinu suha!

Utrudismo, od uranka
Pa do pódne bez prestanka
Po kamenju hodè:
Daj der piti, već dosadi
Muka žedjce i crv gladi,
Ma bilo i vode!

To za Boga mlinar prima,
S praga stane, ide š njima
U svoju klět uzku;
Pa iz kuta sa police
Sname vina, šljivovice
I pečenu gusku.

Na čast vama, o putnici!
Deder gladi i žedjici
Odolita time:
Lětine su došle hude,
Malo imam, al nek bude
Sve u božje ime.

Bog sa Petrom kod mlinara
Napije se vina stara,
Naji mesa tusta;
Pa blagoslov reče sveti . . .
Mah iz mlina ter iz klěti
Odu lěta pusta.

Od to doba, bratjo draga!
Kod mlinara svakog blaga
Ima pune měre,
Čim se mlatcem bez ogleda
Ništ van sira, kruha neda
Do zadnje večere. ¹⁾

Traži a dat će ti.

Nar. pričica.

Bog i Petar putovahu

Po lěpome bělom světu,

Pa dojdóše k někom kmetu,

Što se baš „Hans Müller“ zvaše :

Čini nam se od imena,

Bio je Němac od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!

Već ti nama glad dotuži,

Deder nama čim posluži,

Hvalit ćema ²⁾ na tvom daru.“

Němac muči i nesbori!

Već im čorbom mah podvori.

Putnici se nahraniše

Kod tog kmeta baš do sita :

„Šta sma dužna? (Bog upita)

Kaž' nama dug, makar više“.

Němac vikne: Daj mi kesu

Punu novca', pa ajd' k běsu!

Bog i Petar putovaše
Po lepome bělom světu,
Pa dojdóše k někom kmetu,
Što se „Marco Rossi“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio je Latin ³⁾ od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćema na tvom daru.“
Latin rekne: Gratamente! ⁴⁾
Dade sira i palente.

Putnici se nahraniše
Kod Latina gostovita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više“.
Taj nečeka druge dobe:
Daj mi (reče) štacun robe.

Bog i Petar putovaše
Po lepome bělom světu,
Pa dojdóše k někom kmetu,
Što se „Erdeg Ištvan“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio je Madžar od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži,
Hvalit ćema na tvom daru“.
Madžar vikne: Tešék b'ratom! ⁵⁾
Dajuć měrom obilatom.

Putnici se nahraniše
Kod Madžara ponosita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više.“
Madžar vikne: Daj mi žita,
Da bude mi hlěb i pita.

Bog i Petar putovaše
Po lěpome bělom světu,
Pa dojdōše k někom kmetu,
Što se „Matjaš Větar“ zvaše:
Čini nam se od imena,
Bio Slovenac od kolěna.

„Božja pomoć, gospodaru!
Već ti nama glad dotuži,
Deder nama čim posluži;
Hvalit ćema na tvom daru“.
A Slovenac klět otvori,
Vinom, pitom mah podvori.

Putnici se nahraniše
Kod Slovenca darovita:
„Šta sma dužna? (Bog upita)
Kaž' nama dug, makar više“.
Al Slovenac, duša čista,
Kaže odmah: Bratjo ništa!

Od to doba (znajte) ima
Němac kesu svagda punu,
Latin robe u štacunu
Holi Madžar s hambarima
Žitom puna sva dvorišta,
Al Slovenac? — nejma ništa.

Lěpa gospodja.

Balada. 6)

Jedu, piju, duhan pale,
Plešu, tuku sve bez straha,
Malo stěne nerazvale
Smijući se: Hihi! haha!

Tvrdko sědne na kraj stola
I podboči stas svoj krupan,
Pa se i on hvati kola
Kunuć zdravo kano župan 7)

Nad vojakom krivověrcem,
Što svakoga psuje, peca,
Trikrat mahne šestopercem, —
Eto od njeg imaš zeca.

Nad pisarom, što kraj čaše
Těši srdce svoje prokleta,
Tri obruče s kesom smaše, —
Eto od njeg imaš pseto.

Nad krojača svrene svrčak,
Čěv pristavi do ustnice,
Cmoče, cmoče, pa cio vrčak
Semoče dobre šljivovice.

Čim natoči i prinikne,
Pěne, uzvriju i zašume:
„Što za vraga!“ (skoči, vikne)
„Po šta ste vi došli, kume?“

Bjaše na dnu čaše djavo,
Pravi Němac, hitra guja;
Skine klobuk, reče: Zdravo!
Vàs ponizan kano kuja.

S čaše pade na tle oduran,
Pa izraste na hvat jačak:

Nosom sova, nogom puran,
A pandjama divji mačak.

„Zdravo, Tvrdko! zdravo, kume!“

To rekavši k njemu stupa:
Šta tak čudno gledaš u me?
Ta na časti bjasmu skupa.

„Nisili mi ti u Risu ⁸⁾“

Sve obećao duše svoje?
Za svédoka u zapisu
Tri najprva vruga stoje.

„Nisam li te slušat mora’,

A na tretje zime kraju
Ti si imao s ugovora
Doći u Rim na predaju.

„Zapis dalje već nesluži,

Jer prošlo je sedam zima’:
Vàs se pakò na te tuži,
Što nemisliš već put Rima.

„Danas bit će konac lovu,

Kraj dosadnih tvojih psina’:
Rim ti zovu krčmu ovu,
Ovd’ nevalja plemenština.“

Tvrdko hoće da kroz vrati
Ujde na taj dictum acerbum:
Za rukav ga vrag uhvati,
Kažuć: Gdě je nobile verbum?⁹⁾

Kak će, Bog zna, svršit tu rěč?
Već ga za vrat drži djavo;
Ali Tvrdko pane u rěč,
Pa se bogme brani zdravo.

„Gledaj zapis, mâ sotono!
Vidiš li ti šta je ôdje?
Poslě lětah ovo ono,
Kad i na me red već dodje;

„Imam pravo još tri puta
Upregnut te u tri radnje,
A ti imaš děla kruta
Baš do točke svršit zadnje.

„Evo visi grb pod krovom —
Slikovani konj na platnu:
Podaj život konju ovom,
Skuj na njega uzdu zlatnu.

„A od pěska bić mi spleti,
Da ću imat čim ga těrat;

U lug sgradi dvor i klěti,
Da ću imat gdě večerat.

„Od lubanjah budi sgrada,
Uzvišena baš vrh Kleka, ¹⁰⁾
Krov od židskih budi brada',
Makom pribit prek i preka.

„Evo svrdao měre dobre,
Pedanj dugi, a prst slabi;
Ti klinacah takvih, pobre,
Tri u svako zrnce zabij. —“

Mah se djavo posla prime:
Konja stvori, krmi, poji,
I bič splete u to ime,
Gle na službu sve već stoji.

Tvrdko uzjaše, na konju se
Skokom vrti oko plotov';
Stupa, kasa, těra kljuse;
Dok dospije — dvor je gotov.

„Brate vraže! to je pravo,
Al druge nis' još sgotovio:
Skupaj se ti ovdě zdravo;
Vodu pop je blagoslovio.“

Vrag se grči i kostreči,
Něki bės ga peče, bode:
Al gosine to su rěči, ¹¹⁾
Po vrat dukne na srěd vode.

Nu izleti mah kô s praće
Tresući se kô trepola:
„Moj si (reče), jer tko nać će
Gorju kupelj za djavola?“ —

„Jošte jednu! vidit ćemo,
Kolko uzmože car paklenski:
Gledaj, onud ide sěmo
Moja ljuba, angejo ženski.

„Ja ću služit Belzebuba,
I podnosit tvoje trude,
A medju tim moja ljuba
Nek kô s mužem s tobom bude.

„Prisegni joj noć i danak
Službu, ljubav punu vatre,
Ako i jedan slomiš članak,
Pogodba se mah nek satre.“

Evo vraga! vās uzpreda,
Kad smotri tu staru šljuku:

Kan da sluša, kan da gleda,
Uzmičući traži kuku.

I dok Tvrdko priporuča,
Brani vrata, kih se latio,
Vrag kroz luknju prasne ključa,
Pa se danas još nij' vratio.

Platja lakomnosti. ¹²⁾

Pred manastir svaki petak
I svak drugi postni svetak
Morem smudja dva dojdosta —
Za korizmu bogme dosta.

Jednog djaci tu ulove,
I za oběd prigitove,
A za pleme drugi osta —
Za korizmu bogme dosta.

Taj uza se dojduć petak
I najbližnji postni svetak
Svog dovede opet gosta —
Za korizmu bogme dosta.

Jednog opet tu ulove,
I za oběd prigtovove,
A za pleme drugi osta —
Za korizmu bogme dosta.

Al ih jednom djavo smete,
Pa něki djak, ludo děte,
Oba zakla zarad posta —
Za korizmu bogme dosta.

Sad da vidiš, brate, vraga!
Od tog časa nebi traga
Već nijednom od tih gosta' —
Za korizmu bogme dosta.

Kralj Matijaš. ¹³⁾

Kralj Matijaš s dvanajst drugih
Brodi k grobu Isukrsta;
Pa ga uprav nasrěd mora
Zakvačila bura čvrsta.

Veli župan Vidoslavski:
Mač moj znade dobro mlatit,

Al je bogme teško s morem,
Jer ga nij' moć gdě dohvatit.

A Hvaletin junak veli:
A ja s guslam' vladam umno:
Al je mučan poso ovdě,
Jer nesluša more šumno.

Družbi sbori vitez Dragoš,
Srđce krotko kan u ovce:
Meni nij' baš stalo do me,
Neg mi j' stalo do ljubovce.

U to pisne vrli Ratko,
Baš kroz zube kunuć zdravo:
Da sam samo ja na suhu,
Makar sve vas uzô djavo!

A vladika Bogdan moli,
Motreć more neraztopno:
Ja sam, spase, tvoj delija,
Ah pomoz' mi sađ na kopno!

A Vragutin zlo proklinja:
Vladaoci moćna pakla!
Držite ladju, da bude se
Sad někako još izmakla.

Još promrmlja mudri Pučko :

Mnogim kazah, kud je cesta,
Al u mora kan u gluha
Dobar savět nejma města.

Al si misli starac Bělko :

Ja sam jurve star hrvoja,
Zato bogme žuđim željno
Steć na suhu grob pokoja.

Tim uzklikne star Veselko :

Vrag nas zani u tu stranu,
Ja sam ućan dobru vinu,
A ne lokat vodu slanu.

Stane sitno udarati

Uz tamburu junak Blagoj :
Ah da mi se stvorit ticom,
Odkrilio bi se k dragoj.

A Bratuša šaljno reče :

Ah doista zle odluke ;
Već bi volio, da ja jedem,
Neg da mene jedu — štuke.

Nakon Bračko mirno kaže :

Šta ti prudi jao i tuga ?

Ako moraš danas poći,
Nećeš poći baš bez druga.

Kralj Matijaš nemudruje,
Neg gledajuć na sve strane,
Brod krmani mudrom rukom,
Dokle bura neprestane.

— — — — —
G r l i c a. 14)

— — — — —
Prve godine.

U Svetinje erkvi ide Reza
Još na tašte na veliki petak;
Zeleni se vrba, bukva, breza,
Tice poju, jer po kalendaru
Njihvom bjaše baš veliki svetak;
Tim u šumi a na hrastu staru
Zagukne i nesretna grlica.
Reza čuje, vikne: „Ah grlica!“
I tri suze panu joj po krilu.
Bože dragi, kolku nejma silu
Nad dčvojkom takva mala tica!

Druge godine.

Stoji kuća, a pred kućom Reza
U kolčvci pojuć čedo lJulja:
Zeleni se opet bukva, breza,
Kroz dubravu i gustu šikaru
Sto se ori sladjanih slavulja';
Tim u šumi a na hrastu staru
Zagukne i nesretna grlica.
Reza čuje, vikne: „Ah grlica!“
I tri suze kapnu joj po krilu.
Bože dragi, kolku nejma silu
Nad dčvojkom takva mala tica!

Jašac.

Basna polag Modrinjaka 15.)

Tomu još nij' davno, ludo momče s paše
Naglim skokom kljuse po cesti dojaše,
Da zviždahu včtrom i grive i rep,
Izpod ploćah letje prah, kamen i crčp.
Tako štropotjući tja u grad dotčra,
Veselo zahuče spram svakog pendžera.
Na ulicu brže sakupe se ljudi,
Svako dčte zine i jašču se čudi;

Trgne se izza sna i baka pijana,
Kad čuje gdě ovaj projaši katana,
Uplašena viče: O gospodo moja!
Vidite svet Gjure gdě jaši pozoja:
Bez uzde, ostrugah, bez sedla, capraga
Po zraku ga těra kô ljutoga vraga.
Još u rěči biaše, a kljuse posrne,
Momak naš ti trėsne poduž zemlje crne;
I kako tu leži raztegnut kô žaba,
Smije mu se svako, ista pjana baba.

Što si ti uzjahao na tu bedeviju.
Naticajući se za dikom i slavom
Paz' da isto nebo neprolomiš glavom!
Paz' da neposrneš, neukineš šiju!
Paz' da ti se babe i děca nesmiju!

SONETI.

1.

Strěle Apolonove.

Pošto narod od Achajskih krajah
Apolona pod Trojom uvrědi,
On rukovět oštrih strěl' naredi,
I ugodí u jed svojih vajah.
Naperi jih u tabor Achajah,
I pridruži svakoj pomor blědi,
Te mah Grci padahu u bědi —
Kô pod mrtvu jesen lištje gajah.
Čujte Boga Delijanskog vrazi!
Zašt' grđite sluge mu pobožne,
Kolo, vrelo, děve njegvih hramah?
Čuvajte se, da koj nenagazi;
Jer on poda od sile svemožne
Pun nam tuljac strělah — epigramah.

2.

Hesperidke. 17)

Lěpotici jednoj.

Na otoku divnom pram zapadu
Biaše ograd ¹⁸⁾, u njem tri děvice,
Što čuvahu zlatne jabučice,
Kô što seke sád taj čuvat znadu.
Mnogi junak, stignuv k tom ogradu,
Smělost plati glavom nemilice,
Dok ti Atlas i Hrelj varalice
Tih jabukah někak neukradu.

Krasna seko! Arethuso moja!
U tebe je jabuka zlatjena —
Srěd mladosti rajske perivoja.
Al ju čuvaj, čuvao te Leljo!
Da ostane skora i rumena,
Dok nedodje sudjenik — tvoj Hreljo.

3.

Ruži carici.

Drago ti je gledat roj lepira',
Kad prolétjem po vrtlih se družé,
I tu cvétje najkrasnije kruže,
Šarim krilma igrajuć bez mira.

Ali na njih vrtljari se tuže,
Térajúć ih s cvétja bez obzira,
Ili koljuć srěd nestašnog pira,
Da obrane čistost mlade ruže.

Prva ružo mojega perivoja!
Kruže tebe lepiri bez broja,
Tražeć krunit rajsko tvoje cvétje.

O da běs ih odnio bez traga!
A najprvo malog onog vraga,
Što u svaki perivoj doletje!

4.

Prijatelju i drugu.

N. B.

Biaše (kažu) u bana Momčila²⁰)
Dobar konjic još danas na slavi,
Koj iz bēde svake ga izbavi ;
Zašto u tog konja biahu krila.

Al ga jednom žena prevarila :
Ban na mejdan ode i zaglavi ;
Jer pod kolan nevěrnica savi
Dobru konju čudnovata krila.

Krilat konjic u tebe j', viteže !
Al nevidiš gdě baba Smiljana
Pod kolan mu lahka krila veže.
Těraj babu za vragom, moj brate !
Konjic će ti trebat za mejdana,
Jer gle Žure već tržu mač na te.²¹)

Tri sitne sitnice.

1. Nemirni susědi.

Neizlazim s pomne brige,
Neuzpěva ipak radnja;
Otvorena j' stranka knjige,
Al daleko još je zadnja.

Sad mi slavulj neda mira,
Sad prolazeć pastir svira,
A sad oči od susědke
Metju pomnji mój zapletke.

2. Pošten nauk.

Ti si lěti traži momu,
S kom u ljubav kaniš doći:
Prikladni su k poslu tomu
Dugi danci, tople noći.

A po zimi s momom mora
Savez biti sasvim gotov;
Jer je strašan mraz van dvora,
Ima sněga pokraj plotov'.

3. Šilo za ognjilo.

Moma.

Gdě god tebi noge stoje,
To ti pogled u me lěpiš:
Pazi dobro oči svoje,
Da mi ludo neoslěpiš.

Momak.

Makar prošla već daleko,
Obzireš se još i diviš:
Pazi na se, draga seko!
Da si vrata neizkriviš.

Čestitka

Miška Jurišića,

raznositelja nar. novinah na svrsi g. 1842.

Pěsma ad libitum za jedan mužki il ženski glas, sa spro-
vadjanjem zveke od škudah i cvancikah. NB. I cekini su za
taj poso prikladni.

Što j' god lětos svět uradio,
Il palače nove sgradio,
Il pokrpaó stare plote, —
Bio li mraz il sunce vruće,
O gospodo, k Vam u kuće
Svake srěde i subote
O tom brzi glas donosih,
Nit za děnar ikad prosih —
Ja Miško Jurišić.

Do kraja je već godina,
Š njom posljednji broj novina':
Bog Vam dao, što vam treba'
Dobru čeljad i kućicu,
Čuvao svaku hiljadicu,
K tom i zdravlje — darak neba;
To i svaku drugu sreću
Uštím Vami svakdan veću —
Ja Miško Jurišić.

Pa i Vi se ogledajte
Od Vaše mi sreće dajte!
Meni treba bogme kaput,
Ter i novi par cipeljah,
Pa ću opet po nedeljah
Dolaziti rado dva put
(Ako drago bude Vami
S veselimi novinami —
Ja Miško Jurišić.

Izjasnjenje.

1. Kod nas na Malom Štajeru *) mlatici služe (što no kažu) za mertik (mértuk), a ono po svaki 11. ili 12. vagan od svega što namlate. Medjutim daje jim se jelo podosta kukavno, pivo ili same vode ili kadkad kiselice kakve, kruškovice, jabučnice ili zavrëlice, gdje se u kući sprama njih puno bolje hrane svi drugi poljski težaci, n. p. orači, kopači, žeteoci itd. Nu kad domlate, daje jim domaćica čestitu čast, gotovo kao pir; a čast tu zovu domlatki. (Taj isti običaj ima i kod ostalih Slavjanah, barem — po koliko ja znam — kod Poljakah). — Usuprot tomu nose bake mlinarom (vodeničarom) kojekakvih mitah, da jim što brže samelju, a ono po najviše rakije, vina, zabëli, lana itd. — Pričica pësme ove poznata je po svijuh gornjih stranah. (Čuo sam ju kod kuće, u Kranjskoj i pod istim starim Dobračem). Sva je prilika te će bit i kod ostalih Slavjanah.

2. Hvalit ćema m. hvalit ćemo (mi dva): dvobroj, koji se upotrebljava kod većine kajkavacah (barem u svijuh gornjih stranah), a ono kod svijuh glagoljah, vremenah, načinah i brojnikah isto onako u rěčih samostavnih kao i pridavnih

*) Onako zovu Slovenci (Wenden) svu onu stranu Štajera, u kojoj se slovenski govori.

i městoimenih (pronomina). Zato te molim, dragi moj štioče! da te nesmeta, kad se gděkad i poslě sastaneš s timi dvobrojnim formami n. p. šta sma dužna? m. šta smo (mi dva) dužni? ili: dojdosta m. (oni dva) dojdošē; jerbo znaš, da u tom stoji bogatost naših formah. I budi barem dozvoljeno nami, što smo dvobrojniku naučeni od kuće, da se njime služimo i sve ako i drugovi naši iz dolnjih i zapadnih stranah neimaju volje uvoditi ga u književni život. Svaka pokrajina i u jeziku kao i u ostalom životu ima razlikih krasnih svojih vlastitostih, kojimi treba da se ponosi a kamoli da se njimi nestidi. Ovo biva i kod drugih izobraženih naroda, najpače kod Němacah. Tu n. p. saksonski pisalac poněšto drugčije piše, primajući někoje vlastitosti svog narččja u pero svoje, nego što piše drug njegov iz Švabske (in stricto sensu), ili iz Pruske, ili Austrije, koji opet primaju u pismo vlastitosti svojeg domačeg narččja. A to je i pravo i zdravo, jerbo način taj pridaje razliki kolorit i skrotu obrazu književnosti, najpače u struci poesije. Pa ako je to lěpo i probitačno za druge, pa zašto da nebi bilo isto onako i kod nas i za nas.

3. Kod nas (na Malom Štajeru) štacunare (dućandžije) zovu Latine, a ono valja porad toga, što su prvi u nas zaveli trgovinu Latini (Talijani *) (ili barem onaj način, kojim se u sa-

*) Talijane, koji dolaze iz Italije k nam kao zanatlije ili prodavajući od kuće do kuće koješta, zovemo Lahe (Vlahe) kao i svi zapadni Slavljani, Česi i Poljaci. Od tog dolaze i mnoga městna imena n. p. Laško (Tüffer), Laška Gorica (Görz) itd.

dašnje vrēme tēra po dućanih. I ovo sluti na istinu mog mnēnja, da se u nas dućan zove štacun (tal. staggione). I doista ima i dan danas kod nas mnoge trgovačke porodice, što nose imena talijanska n. p. Cantili, Fabiani, Spizzi Tomasi, Tossi i mnogi drugi. *)

4. Gratamente (?) (tal.): s drage volje.

5. Tešek barátom (magj.): izvoli brate moj!

6. Naslědovanje Mickievičeve ballade „Pani Twardowska.“

7. Župani bili su u staro vrēme kod našeg naroda veliki dostojnici (gotovo nezavisni vladari). Porphyrogenita kaže, da je Hrvatska bila razdijeljena na županije. Poslě kako se Hrvatska uzdigne na čast kraljevstva, padne to ime sve dublje, tako da se malo kada u pismih više spominje, nego se govori više za bane i knjezove. Madžari došavši u bližnji savez s narodom našim uzmu od njega župane (išpane) u smislu poglavicah od jednog kotara (district) po lat. comites. Kako se skoro probudi opet u nas život narodn-s nastojanjem, da se uzdigne jezik nar. na stui panj javnog službenog, počimali smo nazivat u državnom smislu comites „župane“, n. p. supremos comites „vrhovne župane“; vice comites „podžupane“. Nu ime župan poznato je još i kod naroda u gornjih stranah. Tu je župan dostojanstvo pučko (něm. Amtmann).

*) Zagrebački dućandžija Scopini nije rodom Talijan nego Kranjac, a ono iz Ribnice (Reifnitz), pa se zove od kuće Skopinte mu se stopram ovdě klassiciralo ime. —

Ljude te gospoština (Herrschaft) izabire izmedju puka. Njih ide služba procenjivati zemlju, koju tko prodaje drugomu ili kad umre gospodar njezin ostavljajuć ju rodbini svojoj, od čega vadi gospoština desetinu (Laudemium. U onih gospoštinah, u kojih se nisu još odkupili poddajnici od robote (tlake, kuluka), županov je poso, da tĕra narod na robotu, štao on čini ponajviše bez ikakvog pomilovanja (kao što su to skoro činili u Hrvatskoj tako zvani dvorski ili špani [t. j. župani]).

8. Ris zove se u gornjih stranah mĕsto, na koje ide čovĕk zaklinjati djavola, kad hoće da mu donese novacah, ili tajnu kakvu da mu kaže. Tko ide u Ris, treba da se spremi pod noć u šumu ili špilju kakvu, i tu dočeka pónoćno doba načinivši oko sebe štapom kolo ili krug (Kreis). Kad će pónoć te udari već dvanaest satih, pojavi se djavo u raznih prilikah, to kao gorući krmak, a to kao lav ili zmaj sipajući vatru. Tu čovĕk moj nesmije ni pisnuti, ni za dlaku prekoračiti ris (krug štapom načinjen) dok neiztuće jedan sat po pónoći, drugčije zlo po njega da gore bit nemože (djavo bi ga odmah poveo sa sobom u pako.) Nu koji tu ostane stalan i nepomičan do preko pónoći, tomu donese novacah, koliko se čovĕku uzhtije, ili čega mu drago. — Poznavao sam ljude, što su bili (kazivaše mi) u risu. Oni bi mi pripovĕdali stvari, od kojih bi mi se (budući još dĕčak neuk) ježila koža.

9. Nobile verbum. U staro doba bilo je plemstvo poljsko (szlachta polska) pošteno i

čestito. Tu nebi trebalo nikakvih pismenih ugovorah ili pogodbah. Kad bi poljski plemić štagod obećao na svoju plemenitu rěč (nobile verbum), to bi bilo tvrdje od svake pismene pogodbe, i ako bi tko zahtěvao od njega pismenu svědočbu, bi se on vrlo razljutio govoreći: Jam szlachcic! (ja sam plemić). I u ono je vrěme značila rěč „plemić“ čověka poštena t. j. plemenita ne samo po imenu nego i po srdcu. Nu najprvo izopačise se velikaši (tako zvaní palatini, vojvode, staroste i drugi ostali dostojnici i dvorani), te povukoše u propast duševnu za sobom i prosto plemstvo. A prvi jih nad ponor taj nadvedoše pojedini velikaši, koji da podignu sebe ili čitavu svoju porodicu na više gospodstvo ili dostojanstvo, stadoše prosto plemstvo ili podkupljivati novci ili laskati mu, zabijajuć mu u mozag, da je svaki i najsiromašniji plemić tobože kolikogod i prvi vojvoda, i da njegova rěč baš onoliko valja koliko palatinova. I tako se namami prosto plemstvo (szlachta zagonowa) prvi put u državne sabore i ostale javne skupštine. Vidiivši to ostali velikaši, što su tu od tolike tělesne sile propali, stanu bogme i oni pod svoj barjak kupiti susědnu svoju szlachtu, i dovoditi ju uza se u sabore. I tako se htio nehtio szlachcic ustrmoglavi u vir političkih zapletakah, stane zanemarati svoju kuću, priučati se na politisiranje, snivajuć o někakvom gospodstvu. Tu propade njegvo poštenje malo po malo u najdublje blato. On bi prodavao svoju rěč svakomu, koji bi ga podkupio novci ili počastio, za nevolju više putah i za kie-

liszek vódkki. A to se najjasnije vidilo u njih, izbirajući si kralja, gdje nemogući se pogoditi, koji da između njih bude kralj, volili bi na posljedku kojega mu drago nevēštog tudjeg knježevića (prince) preko njih da se popne na prestô poljski, nego li domaćeg kojeg poštenog vojvodu ili drugog velikaša, koji bi bio poznavao narod i potreštine njegove i ljubio domovinu svoju. Tko neće brata za brata, hoće tudjinu za gospodara. Ta izopačena pohlepa plemstva poljskog za gospodovanjem i nenavist između sebe otvori inostrancem u poljsku vrata na stožer. Evo štioče moj dragi, kakvim ti načinóm propade poštena rěč (nobile verbum) plemića poljskog a š njom i ustav, budući osnovan na plemstvo (per excellentiam zvano narod poljski). — Ono isto načelo ustava i uredbah, što je bilo nekada u Poljskoj, vlada dan danas još i u Ugarskoj i u sdruženih kraljevinah. I tu je samo plemić gospodar državni. Nu na čast gospodarstvo plemiću, dok je plemenit u svakom smislu, po imenu, umu i srdcu. I doista takav ti je bio u staro vrěme plemić hrvatski, a ono i doskora. „To mi vėruj, sinko moj! na poštenu moju rěč“ (kazivao bi stari hrvatski plemić), a rěč ta valjala bi koliko da je dao od sebe pismo od sto pečatah. Tako ti je bilo onda. Ljudi su bili još istina prosti, nepismeni, nerazmazani ni oděćom ni ničem. Oděća njihova bila je koliko od svakog čovėka od ostalog naroda. Prost bio je onda plemić hrvatski, nu pošten, čist, stalan, pripravan svaki čas platiti dug domovini, ako je trebovala, i glavom. Nije se onda nitko nad-

trkivao za službami i gospodstvom. Nije li bilo to zlatno vrēme? „Da Bogme“, kaže prijateljica moja, starica od osamdeset godina, prolēvajuc suze od oćijuh: „Krasno ti je bilo onda, sinko moj! Mi sve gospe bile smo jednake, koliko jednoj do božića toliko i drugoj. A to ti je bilo porad toga, jerbo smo sve znale, da smo korēnite Horvatice, a ništa drugo. Nu sada hoćemo da budemo něšta drugo, nego na što nas je stvorio Bog. A odtuda ti dolazi gizdost, oholost i drugo kojekakvo gospodstvo. Ah tomu ti onda nije bilo ni traga ni glasa“. I tu ti mi sad stane pripovēdati kao s brojanice sve dražesti onog njezinog vēka. A kako je sada? pitaš me, dragi moj štioće! O to ti sam dobro znaš; ako li ne znaš, a ono još bolje za te. Neprolēva badava suzah od oćijuh stara moja prijateljica s dolnjeg grada. O Bože moj milostivi! pomiluj nas i spasi domovinu!

10. Klek. Glavica, što se zovu Klek, ina puno u domovini našoj i u gcrnjih i u zapadnih strauah. Divna je stvar, te svagđē oko njih narod pripovēda, da se na njih u noćno doba sastaju vēštice, dolētjući tamo s dalekih stranah jašuci metle. Došavši tamo (kažu) da se uhvate u kolo vēštićko, te se poslē časte i miluju s djavoli. A taj njihov sabor traje dok prvi pētli nezapoju, pa onda kud koja a svaka svojoj kući. Imam stari jedan rukopis od g. 1711, sadržavajući za glavni izpit dvijuh vēsticah kranjskih. Tu ina po tanki opis i razlog tih sastanakah, vražjih milovanjah i častih polag izpovēsti istih obtuženicah.

Znamenit nu strašan dokumenat tmine onih vremenah i slěposti njihove pravice! . . . Nu da se vratimo opet na naš Klek (da bogme kao pošteni ljudi, koji s věšticami neće posla da imadu). Klek jedan, a ono za nas najprvi, ima u Ogulinskoj regimenti, i ti ga, pobratime moj! svaki čas možeš viděti, ako imaš sreću živěti u Zagrebu, pa ako se popneš na južno šetalište, pa pogledneš put Primorja (nota bene ako imaš i zdrave bistre oči, a nad tobom vedro nebo). Što je u nas Klek, to je u Poljakah Lysa gora *), na kojoj se sastaju (kažu poljske věštice.

11. Algosine to su rěči. Mickiewicz kaže puno lěpo: Lecz pan kaže, sługa musi. Nu ja zasada to nikako nisam mogo bolje prevesti.

12. Pěsmu tu čitao sam u někakvom němačkom pěsniku, nu poslě mi nije nikako moglo pasti na pamet, u kojoj sam ju knjizi čitao. Nu budući mi sasvim tim stalo do toga, da ju prevedem na naški, preveo sam ju za nevolju onako iz glave kako sam do prilike mislio, da će biti bolje. Ti, učeni moj štioče, sukobit ćeš se š njom (po svoj prilici) do koje vrěme, šetajući se po prostranih dubravah poesije teutonske. Ti ćeš viděti njezin tanki stas, sakriven pod dugačku bělu i zlatom izvezenu svitu; vidět ćeš njezinu okruglu ručicu, a ono skoro i zdravo lice, i modre oči i dugačke svilene pramove, a srdce tvoje razigrat će se za tom plavokosom Germankom, pa će sasvim zaboraviti na prostodušnu moju kćercu.

*) Lysa gora znači naški Plěšivica (a takvih imenah glavicah i gorah ima puno kod nas).

Jedino se nadam, te će mi ju moći sačuvati u
srdeu i pameti tvojoj poznati i omiljeni glas
njezinih ustijuh. Ako ni to, a jadnu si ju!

„Kukati će kano kukavica,

Previjati kano lastavica,

Uzdisati kano udovica,

A plakati kano i dčvojka.“

13. Naslędovanje Ublandove ballade „Kaiser
Karls Meerfart.“ Ja sam męsto njega metnuo
„Kralja Matjaša“, i nadam se, da se tim tebi ni-
sam zamęrio, budući u gornjih naših stranah
„Kralj Matjaš“ na tolikoj je slavi u prićicah na-
roda, koliko kod Francuzah Charlemagne (zvan
u španjolskih nar. romancah el emperador Don
Carlos).

14. Grlice. Sad ću, dragi moj stioće! kazati
nęšta, šta u mom rodnom kraju znadu sve bake,
a najpaće dčvojke, što su već za udaju, a ti po
svoj prilici dosad još neznaš. (Ni ja nebi znao
do danas, da me po sreći nisu bake one zibale
i njihale, a ja da se nisam š njimi prijateljio, slu-
šajući kojekakve njihove razgovore.) Tu se najme
prića i kazuje, da će ona dčvojka (što no ondę
kažu) zibati do godine (a ono prvo nego je do-
šla pod vęnac), koja je u prolętje prvi put ćula
na tašte grlicu. Zato se kod nas dčvojke i ne-
poste rado u prolętje, nego metju svako jutro,
kako urane, po zalogaj hlęba u usta, dok nećuju
grlice. U kakvu može nesreću ugreznuti krasna
seka, što to ćiniti propusti, vidět ćeš, dragi
moj štioće! ćitajući pęsmu ovu. —

15. Sad, dragi moj pobratime! pripovčdat ću ti za nešto, što po svoj prilici ni ti ni babe mog zavičaja neznadu. Kazat ću ti nešto o Modrinjaku i věku njegovom. Lažeš, sinko! (kazat će stara Prep. mejašica pokojnog mog otca). Bogme lažeš; ja znam dobro Modrinjaka. Poznavala sam ga, dok je kapelanovao kod sv. Tomaša. Bio to čovčěk prekrasan. Rado bi u našu kuću dolazio, a osobito rado vidjao na stolu krapce i gibanice. Kad bi on šta takvog zagledao, odmah bi me uhvatio pod pazube, zahuknuo, pa udri na okolo. Pokojna moja mamica (Bog jim daj duši dobro!) mahala bi rukom kazivajući: „Za pet rán božjih, kaj dčelaju? Post je, pa plešeju?“ „O predraga mati! (odgovorio bi M. na to) post nepost, Bog nije nikomu odlučio vrčeme, kad da bude veseo a kad opet da se žalosti. Nego mi se veselimo kad nam je do veselja, a žalost i tuga onako nam dolazi svaki put prerano i u zao čas. A zašto dakle da se još silimo na nju.“ „Mati moja bi na to opet samo mahnula rukom nasmčšivši se, a mi opet na okrug kao pomamni . . . A i poslčh bila sam na dobro s Modrinjakom, kad je bio za župnika pri sv. Miklašu. Predragi gospodine! odmah kako sam se provukla s kumom mojom Polj kom kroz vrata, a on nama skoćio na susrčt pa nas ogrlio kao da će odmah s nama pred oltar, pa nas tu občh privčnčat za se Aa Bogme dobro sam poznala Modrinjaka. Pa kako nebi? Varvala (njibala) sam ga kao dčete maleno, a poslčh bila mu i na sprovodu.“ Tako ti klimajući glavom kaže, dragi

moj štioče! u Srēdištu najstarija žena. To isto će posvędočiti, ako se uzište, do sto ženah Srēdištankah, a opet po drugih sto iz okoliša. A tko će proti tolikoj vojsci? Ja dakle s ove strane skidam kapu. Nu da sasvim neostanem za laži, šta bi mi kao prijatelju istine do duše mučno bilo, progovorit ću nešto o duhu i življu onog vremena, u kojem je on dihao i živio. A tu znam da će mi se poklonit sve žene i bake od Srēdišta i njegovog okoliša.

Na početku t. vęka razvedrilo se je nebo nad rodnom bratjom u gornjih stranah naše domovine (najpače medju Murom i Dravom), i uzniklo cvętje slovensko na polju duševnom. Tu se je skupila u tabor jedan (bez dogovora) sva mladež uznešena za krasno, dobro i krępostno. I mladež ta bi smatrala ostale tobože slobodnomisleće Slovence, ponoseće se s nekakvim svętoobćanstvom (kosmopolitismom) kao nekakve nęmačke slobodnjake, koreći ih materijalistami, koji dobro naroda podlažu koristi svojoj posebnoj. Vředno je, da tu napomenemo prve glave onih vitežkih slovenskih uznešenikah. U Kranjskoj bio je na čelu Valentin Vodnik (prvi pęsnik korutanske grane onog vęka), do njega Japel, Kumerdej idr.; u Koruškoj Gutschman i učenac njegov (nadkriľjujuć učitelja i srcem i umom) Ur. Jarnik (umro kao župnik Blatogradski g. 1844); a u Štajeru Primic (prof. slov. u Gradcu), Šmigoe (spisatelj slovnice slov.), Narat (pisalac rěčnika, utopio se u Dravi), pobratim i drug njegov M. Jaklin (sada dekan u Ljutoměru), Popović (umro u Beču kao prof.

něm. jezika), Kosi (sada župnik u Lěskovec), Cvětko (sada okružni župnik u Optuju), Perger (iztraživalac slov. starine, umro g. 1840), K. Kvas (sada prof. slovenštine u Gradeu), Ant. Krempl (sada župnik kod Malenedle) i Modrinjak. Od svijuh ovih glavah živu još jedino s tělom i duhom Cvětko, Jaklin i Ant. Krempl. Izmedju svijuh opet živi i s duhom i perom dělující i danas A. Krempl, koji ni u starije godine svoje nije izgubio ni iskricu od svoje prve mladěnačke vatre. Slava mu! — Nu da se vratimo opet u onaj věk i na Modrinjaka kao representanta idee slavljanstva na Malom Štajeru. Modrinjak bio je onda prvi pěsnik slovenski grane panonske, kao što sta bila na grani korutanskoj Vodnik i Jarnik. Rodio se u Dravskom Srědištu (Polsterau), učio gymnasijalne škole u Varaždinu, a mudroljubje i bogoslovje u Gradeu. Ljudi, što su ga poznavali, hvale ga kao čověka umnostna, učena, ugodna i poštena (i župljani njegovi spominju ga i dan danas rado kao svog dobročinca). Proti konceu svojih godinah, nerado gledan od poglavarah svojih porad někojih stvarih, u koje se slobodan taj um nije mogo skućiti, zanemari se sasvim, pijúci preko měre, da u pitju zaboravi tuge i žalosti svoje, i takó umre pod jesen g. 1827 u sv. Miklašu (u Ljutomerskih Goricah) kao župnik onděšnji. Kako se dočuje glas u grad, da je umro M., pošlju odmah čověka pisara (kako se hoće po zakonu), da popiše sve stvari ostavljene po njemu. Kako taj čověk (zvao se nota bene M—rić) dopre i do pisarnice njegove, a on

tu svako pismo, na kojem je vidio slova slovenska, podera, pa onako poderano baci kroz prozor u dvorište medju smėti. I tako ti propade veći-na dělah Modrinjakovih. Da je bio pisar taj po sreći drugog naroda, nebrojeno bi se moglo bilo blago sačuvati od propasti; jerbo bi teško onako bėsno i pomamno bio postupao. Na veliku je sreću prije toga omarskog gospodarstva bratić njegov, Lovro Modrinjak, poneo sa sobom knjižicu jednu pėsamah strica svog u kuća. I evo ti sve što je preostalo od vile Modrinjakove. Ja sam one stvari prepisao za se, i sudim, da su žeženo zlato, pravi ures poesije slavljanske. Iz njih sbori pravi čisti um slavljanski glasom domorodnim; misli uzvišene, izložene obrazi sjajnimi fantasije zdrave, skore, uznešene. Najbolje njegove pėsme, što jih ja imam, mogu se zvati: „Golub, Elegija, Lav bolestan, Boginji modrici (Minervi) i Amico Zvetkoni.“ Budući je posljednja i značajna i najkratja, evo ti ju priobćujem, dragi pobratime, u prvobitnoj njezinoj slici:

Amico Zvetkoni l. 1813.

(Akrostikon.)

1. Z adnji človek je na svėti,
Ki svoj rod za nič drži:
Zapstonj so mu rožni cvėti;
Njemu nikaj nediši.	4. T i prijatelj Cvetko jesi
Materne dežele cvět,
Z Dórnaske Kaménske vesi,
Z lukom zrejen, pa oplet.
2. V nadrah maternih se zhrani,
V njenoj reji se zređi;
Mačoho oslépno brani,
Mater pa za nič drži.	5. K ókol nési med pšenicoj,
Ščipek raseš zmed kopriv;
Kógol ztrga se že z klicoj,
Ščipek pa je ves pikljiv.
3. E rjav kakti Juđaš bódi!
Naj te pes za plotom je!
Med Slovence naj nehodi,
Ki je prav Slovence né!	6. O ! kak ja želim Vam uživat
Dugo, podmesečni svét!..
Primic, Šmigoc, Cvetko v i v a t
Dosti dosti dugo lét! —

Iz pësme ove razabrat ćeš jasno, kojim su duhom dihali, pod kojim barjakom vojevali ondašnji naši domorodci. Jasnim obrazom predstavlja ti se njihova mržnja i preziranje ponëmčeni-
kah iz 3 vrste, a kroz taj obraz sjaje kao kontrast najvrućija ljubav za slavljanstvo.

Ako te ikad zanese želja znati, kakva je bio obraza i lica Modrinjak, a ti možeš dobro sgo-
djenu njegovu sliku viditi u Središtu kod bratića njegova Lovre Modrinjaka, kad te sreća jednom tamo zavede.

16. Naredi. Narediti slov. męsto: na-
ćiniti, stvoriti. O toj starogrćkoj prićici mo-
žeš, ućeni moj štiće! obširnije ćitati u Homćrovoj
Iliadi, knjizi I. (od kojeg pa do kojeg redka? to
će duboka tvoja ućenost sama pronaći).

17. Hesperidke bile su dćevice, ćuvajuće
zlatne jabuke u divnom perivoju u nćekakvoj za-
padnoj pokrajini (ućeni kažu na sadašnjem otoku
Madeiri). One su se zvale Arethusa, Āgla
i Hesperia). Božica Junona razljutila se na
Hrelja (Herakleja), kćo što biva više putah tće se i
najkrasnije božice razljute na slabe ljude) i slad-
kim rećma sklonila kralja Eurystheja na to, da
ga upregnuo u one dvanaestere teške radnje.
Medju timi radnjami bio je i onaj vratolomni
poso, da donese od tih dćevicah rećene zlatne
jabuke. Ti ćeš se moćebiti grohotom nasmijati,
kad uzćitaš, da je poso vratoloman izmamiti jabuku
dćvojci. Nu, dragi moj! bila su ti onda druga
vremena. Nisu se onda dćvojaćke jabuke nosile
na svćtlu, kao danas što se nose. Zato ti onda

siromah Hreljo nije ni znao, gdje da jih ima tražiti, dok mu Prometej ne dokaže, u kojoj pokrajini da jih potraži. I ondě kad je pao, nije još mogo pogoditi za perivoj, u kojem su čuvarice. Na posljedku dogovori se s Atlasom, koji je ondě poblizu nosio na leđjima svojima čitav svět. I tako se on težkim terdom jedanred dokopa žudjenoga tog blaga. (Čitaj o tom u mythologičkih rečnicih slova Atlas i Herakles. Kod nas Slavljanaš znaš, što znači jabuka t. j. ljubav. Isto onako mora te imaju i Hesperidske te jabuke svoje znamenovanje (valjda da ono isto što pojas [ζώνη] t. j. neoskrvnjeno dčvičanstvo ili včrnost bračne ljubavi, jerbo bi jih poklanjali zaručnicam).

18. Ograd znači na slov. ono, što u dolnjih stranah bašča, perivoj, vrt.

19. Sád znači na slov. voće (fructus).

20. Ako hočeš da razumiš sonet ovaj, treba ti znati, tko je bio taj ban Momčilo i žena njegova Vukosava i kako je izdala zaručnika svoga kralju Vukašinu, kojeg je prozvao narod Žurom (budući on bio malena kipa): a to ćeš najlaglje naučiti iz prekrasne Vukove sbirke nar. naših pėsamah. Tu ima pėsma o tom u knjizi IV. (Vidi „Srpske nar. pėsme. Sabrao i izdao na svět Vuk Stefanović Karadžić.“ Knjiga IV. str. 14—26. (Beč 1833).

21. Vidi „Danicu ilirsku“ g. 1842 broj. 20. str. 78.

22. Slobodan prevod iz Uhlanda.

Oproštaj sa štiocem.

Eto ti razgovor obširni o tom, što kod mene znadu sve bake, kao i o tom, šta i neznadu. Vrlo mi je žao razstajući se s tobom. Nu šta ću si? Da se s tobom, dragi pobratime, razgovaram duže, za to se hoće mnogo troška, jerbo ti stojiš daleko od mene Bog zna u kojem li kraju. A da reč moja dopre do očijuh tvojih i srčed srčca tvoga, za to treba da ju pošljem u běli svēt. A to se može učiniti samo putem javnim — putem književnim. A da knjigu onako nakitim, treba da se utečem tiskaru, a tiskar ništa neučini bez jaspri. Ti mi istina u tom poslu pomažeš kesom svojom. Nu kesa jedna nedospěva za tolik trošak.

A sad na razstanku još do dvě tri reči!

Prvo: Hvalim ti srdačno, dragi moj prijane! što si me po dugačkom tom putu izpratio do kraja uztrpljivo, možebiti ni neroptajući. Hvalim ti na ljubavi kao prijatelju i drugu vėrnomu, koji prijatelja svog sprema u svijuh sgodah života, ma bilo i preko drvlja i kamenja. Ako sam ti u čem ugodio, a ja se radujem od svega srčca. Nu ako se na me tužiš, ako li ti je žao daleka puta, a ti mi oprosti kao čověku slabu i grešnu. — Možebiti te ti ja preko volje razvodim razgovor svoj odviše? I ja sám priznajem pogrešku tu. Nu drugujući i razgovarajući se često s bakami rodnog svog kraja od malih noguh, obiko sam načim taj zanovetan, te se ga nikako otresti nemogu. — Možebiti te ti ja govorim preprosto.

Istina je, mogo sam i drugčije zarezati pero, učenije njim udarati, n. p. obući škornju s visokimi napticami, obući svitu retoričku, metnuti na glavu vlasulju školastičku, pa te voditi kroz dugačke hodnice umjetno spletenih periodah. Nu pomislih: zašto da ti mučim pamet bez nevolje? — Može biti želiš, da sam udario sbiljnije? Ali, dragi moj, čuo sam gdje kažu ljudi, da je sbiljnost žena suha, dugoljasta i namrštena lica, a sbiljne učene razprave — grki orasi. Zato sam volio reč svoju predstaviti kao nevjestu veselu, s okruglim rumenim slovenskim licem, a razprave svoje usladiti medom šale. Nu ako si može biti zadovoljan s perom mojim, a ja te grlim i ljubim, i ništa više neželim i od Boga neprosim, nego zdravlja i zdrave pameti, da se s tobom opet šta brže na tom pazaru sastati mogu.

Danas je Božić. Na Božić (što no kažu) ima svega do volje. I meni je, hvala Bogu, svega do volje, šta mi baš za nevolju treba. Samo jedno još želim vruće, a ono je, da što skorije stečem više takovih blagodarnih prijateljah kao što si ti, samo da se mogu s pomoćju njihovom na godinu što češće s tobom sastati i razgovarati, koliko se srcu uzhtije, uvjerujući te pred licem sveta o iskrenoj svojoj ljubavi i vjernom prijateljstvu. . . Na današnji dan (na Božić) običavaju kod nas prijatelji darovati se. I ja želim doneti ti na dar jabuku. Primi dakle knjižicu ovu u ime jabuke božićnice. A budući bude ti dospela u ruke teško prije uzkrsa, a ja ti ju poklanjam zajedno i u ime uskrsnog kolača. Tim mi ostaj

zdravo, pa ni u buduće nezaboravi na iskrenog svog pobratima iz Tuškanca.

Zagreb na Božić g. 1844.

Nakon imenika predplatnikah, koji se ovdě izpušta, dodaje pisac što slědi.

N. B.

Eto ti pregled imenah od (p. n.) gg. predplatnikah i predbrojnikah. Ja jih obnarodujem ovdě samo da pred světom pokažem, tko je u nas podpora te naše mlade kujiževnosti. Tko su dakle ti podupiratelji? Jesu li gospoda u skupocěnih oděćah, gospoda sjajuća od zlata i dragog kamenja? Jesu li gospoda, kojih rěč zapověd je stotinam pokornih slugah? Jesu li gospoda, pred kojih zvućnim imenom klanja se narod vrveći po novćanih dvorinah i bogatih trgovaćkih kućah? Neima u ovoj knjizi imena nijednog izmedju njih. A s kakvimi se dakle imeni mi sastajemo u ovih listovih? S imeni od gospode, kojih kuće nesjaju ni od srebra ni od zlata; s imeni od otacah, kojih najveće je blago domovina i děca, odgojena težkim njihovim znojem i trudom u strahu božjem i u ljubavi prama narodu svom i čovćanstvu. Tu se nalaze i imena te iste děce uzhitjene za sve dobro i krasno, buduć nepokvarene kuźnim zrakom niskog materijalisa. — Neima temelja ona od někojih toliko putih pronešena tužba, da je najveća zapreka bržeg napredovanja kujiževnosti naše — siromaštvo, zašto nju podupire baš samo isto siromaštvo: ljudi, koji polože danas posljednji svoj novac na oltar kujiževnosti,

neznadući, hoće li moći sutra primiriti iste naj-silnije potreboće materijalne. A prilog taj oni daju dočim bogatuš sa stolice svog obilja hladno gleda na njeg, te može biti samo kadkada baci po koji novčić na njezin stol, a to s onim ponosom, s kojim bogat razkošnik baci grošić milostinje u torbu prosjačku. Nu zašto da se tužimo na tu vrstu naroda? Ta je to hod stvarih čovječanstva. Ni književnost nemačka (a tomu neima još gotovo više od pol veka) nije bolje prošla od velmožah svog naroda; a sasvim tim njezino stablo listnije i cvjetnije danas stoji nego li ikoje drugo na svetu. Zato se pouzdamo (ako Bog da) te će Višnji i u nas blagosloviti groš udovi, pa njim obdělana slaba još mladica uzrasti u drvo zdravo i krèpko, pružeće korenje svoje duboko u zemlju domaću a grane visoko pod oblake nebeske.

A sad da još razgledamo imena gledeć na krajeve i pokrajine. Tu ćemo udariti na znamenite razmère. — Najjača po broju predplatnikah jest Hrvatska. Izza nje slèdi odmah Česka; izza Česke Štajer; izza Štajera tek Slavonska; izza Slavonske Dalmacija; izza Dalmacije opet Moravska; izza nje Srbska; izza Srbske Bosna, Primorje, Kranjska itd. Divno je zaista pojavljenje, što iz Česke ima više predplatnikah za knjigu ilirsku nego li iz Slavonije, Dalmacije, Srbske ili Bosne; i da ista mala Moravska u tom obziru nadtiče Srbsku i Bosnu i dr. Imamo li se žalostiti nad tim pojavljenjem ili radovati? Razborit štioć nać će u njem zaista razloga i za jedno i drugo. Medju tim, dobro je još, hvala Bogu, i Višnji će dati te će i bolje biti.

A sada još i srdačno zahvaljujem svoj bra-
tji, kojih se imena ovdě nalaze, najpače gospodi,
što su predplatili t. j. naprvo položili novce,
zašto (u sadašnjih naših težkih okolnostih, gdě
svaki pisalac mora da svojim troškom izdaje dělo)
oni su jedini i pravi Mecenati naši, izbavljajući
nas iz mnogih neprilikah i nepotrěbnih poslo-
vah. A navlastito hvalim Vam draga bratjo iz
Česke i Moravske! hvalim Vam na ljubavi, ko-
jom ste posvędčili, da uzajemnost slavljanska
nije samo golo slovo. Bože milostivi daj da bi
se krępost ta sve većma ojačila, te bi mi pružec
si uzajemno ruke sveudilj kao bratja složno pu-
tem zakonitim i prirodnim koracali k jednoj istoj
svrsi — k prosvęti naroda, a tim k većoj slavi
božjoj i diki čitavog čovęčanstva!

Zlatni Prag u Českoj d. 15. kol. 1845.

St. Vr.

Dodajemo napokon i oglas, kojim je pęsnik oglasio ovo svoje
dělo.

Književni Oglas.

Ima tomu tretja godina, što se nisam ujavoi
u svętu s nijednom knjigom, što bi uzdržala
stvari samo mojeg pera. Budući se odposiě druzi
moji oglasili s dęli svojimi koji po jedan, ko po
dva put, a drugi opet, kojim do onda još ni glasa
nebijase — svaki po koji put, — stao mi svęti i
u oči i iza ledjah prigovarati koješta, n. p. „da
sam lęčina, da sam bacio pero u zapećak, da
mi je sasvim presahnulo vrelo pęvajuće, da su
mi Cigani ukrali konja krilatoga, da mi je stara

služkinja, neimadući drvah, za nevolju naložila peć tamburom i guslani, i Bog zna šta još sve ne. Prigovaranje ovo vrlo mi dosadi (pa komu da neudari u nos toli ljuti hren?). Zato odlučih prekim načinom stati na put svim ovim prigovorom i sprdnjam; otvorim staru jednu škrinju, u kojoj čuvam silu božju pisamah za moljce; stepem s nekojih prašinu, i pročitavši ih, izaberem iz njih ono, što mi se učini dostojnim za pečatnju, i dodavši nekoliko komadićah iz novije dobe, priuredim sve za tisak, i evo vam slavna gospodo, štioći i prijatelji naše literature, knjigu, koju krstih sličnim imenom „Gusle i tambura“, a to će reći, da knjiga uzdržava razlićnih pėsnih, pėsamah. pės-micalah i pověsticalah. Ja sam nastojao, da stvari te budu u koliko mi sile dopuštaju, gladke i prijatne. Osobito trsio sam se, da i jezik i rižme budu puno čistje, okretnije i blagoglasnije, nego li što to bijaše u prvašnjih mojih knjigah zvanih „Djulabije“ i „Glasi iz dubrave Žerovinske,“ jerbo o tom sam se najviše starao, da se nekako uklonim onim prikorom, s kojimi učeni štokavci (naši Atenijanci) osudjuju nas „kavce“ (tobože Bööte slovinske) i děla naša.

I tim se usudjujem sada pozvati svu našu sl. gg. štioće, nebi li dostojali predplatiti na ovu moju novu knjižicu. I onako (kako rekoh) nismo se već davno vidili na čestitom tom pazaru; i Bog zna hoćemo li se opet ikad viditi?

Zagreb, dne 1. Prosinca 1844.

Stanko Vraz.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS 0

00000443268

